Ge. 47. 1842

PAARDENKOOPERS
HANDBOEK,

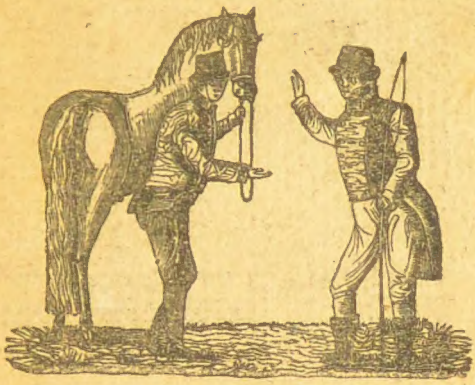

OF

ONTSLUIJERDE GEHEIMEN

VAN ALLE

HANDELSVOORDEELEN

EN

VERFRAAIJINGKUNSTEN

DER

PAARDEN,

OM BIJ DEN IN- EN VERKOOP VAN PAARDEN MET VOORDEEL TE KUNNEN HANDELEN EN ZICH TEGEN SCHADE EN BEDROG TE HOEDEN.

Uit de nagelatene papieren van den Israelietischen paardenhandelaar

ABRAHAM MORTGENS IN *DESSAU.*

f 1 - 25.

IV. 8. 227
M xx
19/m
37704/A

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/b2201651x

42600

ONTSLUIJERDE GEHEIMEN

VAN ALLE

HANDELSVOORDEELEN EN VERFRAAIJINGKUNSTEN

DER

PAARDEN,

OM BIJ DEN IN- EN VERKOOP VAN PAARDEN MET VOORDEEL TE KUNNEN HANDELEN EN ZICH TEGEN SCHADE EN BEDROG TE HOEDEN.

Uit de nagelatene papieren van den Israelietischen paardenhandelaar

ABRAHAM MORTGENS IN *DESSAU.*

UITGEGEVEN DOOR

T. V. TENNECKER,

Koninklijke Saksische Majoor der Kavallerij, Kommandant van het Trein-Bataljon, Stalmeester en Opperpaardenarts, Ridder van de Koninklijke Saksische Orde van Burgerlijke verdienste, en medelid van onderscheidene geleerde genootschappen.

NA DEN DERDEN VERMEERDERDEN DRUK

uit het Hoogduitsch overgebragt

DOOR

TH. G. ENTRUP BAVINK.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'S HAGE.

TE GRONINGEN, BIJ

J. OOMKENS,

Boek- en Steendrukker.

1842.

Verwijderd K. B.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VOORREDE

VOOR DE

EERSTE UITGAVE.

De gestorvene Israelietische paardenhandelaar, ABRAHAM MORTGEN *in* Dessau, *ging in zijnen tijd (voor omtrent* 50 *jaren) voor een' der grootste ondervindingrijkste en braafste paardenhandelaren door, en was, wegens zijne vele handelszaken, in geheel* Duitschland *bekend. Hij, wie toenmaals goede paarden, voornamelijk rijpaarden koopen wilde, vervoegde zich aan den ouden* ABRAHAM MORTGEN *te* Dessau, *en hij konde stellig verwachten, dat hij goed en ook goedkoop bediend zoude worden; en — wat thans zoo zelden het geval is — hij handelde naar het grondbeginsel: „eene kleine winst dikwijls beloopt meer, dan een groote zelden," welks opvolging bij den paardenhandel van niet weinig belang is. Hij was naarstig en vlijtig,* spekuleerde *met behoedzaamheid, was een regtschapen man, maakte geene verkwisting in zijn huis, maar wendde zijn kapitaal slechts voor zijne waar aan, en werd bij deze handelwijze een zeer welvarend man.*

Op welke wijze nu en met welke voordeelen hij zijnen handel dreef, zal men uit dit werkje zien, hetwelk hij als eene vriendschappelijke mededeeling, in enkele opgeteekende fragmenten, nog in zijn leven, aan eenen zijner oude vrienden overhandigde, waarin hij zijne handelwijze in het algemeen, zoo als ook zijne handelsvoordeelen en verfraaijingskunsten der paarden, in het bijzonder in zijne wijze van Angliseren aan den dag legde, wat noodzakelijk voor den paardenhandelaar, alsmede voor den kooper van belang moet zijn, wanneer beide hun bedrijf van verkoopen en koopen nl. niet met nadeel verrigten willen; te meer, daar zij niet ligt meer praktisch en beter door iemand hoegenaamd in dit opzigt onderrigt kunnen worden, dan van dezen ervarenen paardenhandelaar, welke even zoo veel kunde van zijn beroep, als menschen- en wereldkennis en spekulatiegeest bezat, en hierin nog lang vele zijner collega's *overtreffen en zijnen roem handhaven zal.*

Mogten derhalve de hier aan de hand gegevene leeringen vele lezers vinden, opdat zij over een onderwerp, dat gedeeltelijk nog weinig openlijk bekend, gedeeltelijk miskend is, en deels te hard, deels geheel verkeerd beoordeeld wordt, meer licht verspreiden, dan is het doel bereikt van den opsteller.

VOORREDE

VOOR DE

TWEEDE UITGAVE.

De schielijke verkoop van den eersten druk van dit geschrift, reeds na twee jaren van deszelfs verschijning, maakte eene tweede oplage van hetzelve noodzakelijk, die ik thans, na volgens deskundigen gemaakte aanmerkingen, in zoo verre deze met mijne overtuiging en met mijne ondervindingen overeenstemden, verbeterd te hebben, het publiek aanbied. Daar men mij algemeen voor den schrijver van dit werk houdt, en den genoemden ABRAHAM MORTGEN *slechts als een uithangbord beschouwt, zoo diene het navolgende ter opheldering in deze zaak. Het ware dezer aantijging is, dat dit geschrift allezins door mij geschreven en het aanhangsel ter handleiding van het Angliseren ook geheel naar mijne eigene ondervinding bewerkt is; dat echter de handelsvoordeelen en de verfraaijingkunsten der paarden gegrondvest zijn op datgene, wat ik geleerd heb door de vele verbindtenissen, die ik met paardenhandelaren in mijnen eigenen, te zijnen tijde grooten en zeer uitgebreiden paardenhandel aangeknoopt heb, welke ik derhalve hier onder den bekenden naam van eenen dezer handelaren,* ABRAHAM MORTGEN *in* Dessau, *wiens handels-principes over het algemeen met die van alle andere ervarene paardenhandelaren overeenkomen, het publiek mededeele. Door deze bekentenis wordt zoo*

menige kritiek *ontbonden, die bloot den ouden* MORTGEN *trof, welke wel een spekulative paardenhandelaar, maar geenszins bekwaam was, om zijne opmerkingen en ervaringen hierover schriftelijk mede te deelen.*

Wanneer echter slechts de zaak zelve — die tot nu toe geheim gehouden is, en slechts als eene overlevering van den vader op den zoon, van den paardenverkooper op zijnen zoogenoemden stalmeester overging — openlijk ter sprake komt, zoo is het immers om het even door wien, wanneer zij slechts waar en dus, in dit geval, met de natuur des paardenhandels en met de ondervinding tevens overeenkomende is.

Overigens moet ik hier nog doen opmerken, dat met deze ontsluijerde geheimen der handelsvoordeelen bij den paardenhandel, niet alleen den handelaar zelven, die dezelve gewoonlijk reeds kent, maar voornamelijk ook de koopers van paarden, welke het minst daarmede bekend zijn, de best mogelijke onderrigting gegeven wordt, hoe hij op zijne hoede moet zijn, om niet bedrogen te worden. Want, terwijl men eene handleiding ter misleiding en ter bedriegerij geeft, geeft men ten zelfden tijde ook een onderwijs, om dezelve te vermijden en voor te komen.

Dit diene dus ter mijner regtvaardiging op de ongegronde beschuldiging, als had ik slechts een compendium *voor het bedrog van den paardenhandel willen schrijven, daar toch dit geschrift, naauwkeurig beschouwd, meer als een leerboek aan te merken is, dewijl het bedrog daarbij openlegd is en men juist daardoor hetzelve het best leert ontkomen.*

Dresden
1827. T. V. TENNECKER.

VOORREDE

VAN DEN

VERTALER.

Talloos, ja oneindig zijn de bedriegerijen, welke er bij het verkoopen van paarden, zoowel bij het verkoopen van enkele paarden, als in den paardenhandel in het algemeen, bestaan. Alle roskammers, zoowel als de eigenlijke paardenhandelaren zijn, voor een groot deel, met deze bedriegerijen (die zij niet aldus, maar kunstgrepen, verfraaijingsmiddelen, handelspolitiek, enz. noemen) bekend; zoo ook, alhoewel in eenen minderen graad, vele paardendoctors, vele kenners en liefhebbers van paarden. Zelden echter treft men iemand aan, welke al *de bedriegerijen, die in den paardenhandel werkelijk bedreven worden, te* gelijk *kent, daar deze kennis, zonder schroom, eene wezenlijke studie mag genoemd worden. Zijn er echter ook al, zoo als ik hier heb gezegd, vele belanghebbenden, welke met deze bedriegerijen meerder of minder bekend zijn, zoo is zulks evenwel niet het geval bij de meeste paardengebruikers. Het gebrek aan deze kennis verstrekt hun niet zelden tot groot nadeel; immers, terwijl zij meenen met de grootste behoedzaamheid en, zoo als zij zich meestal verbeelden, met vrij wat zaakkennis bij den inkoop van een paard, of van meerdere paarden, gehandeld te hebben, zoo zijn zij niettemin op de allerergste en veelal tevens op de allerbelagchelijkste wijze bedrogen; want terwijl men bij het sluiten van den koop stel-*

lig gelooft, òf een van edel ras, òf een schoon, òf een goed, òf een aan het voorgestelde doel volkomen beantwoordend paard bekomen te hebben, heeft men inderdaad slechts een paard van een zeer verbasterd ras, een zeer leelijk, een uiterst slecht, een volkomen onbruikbaar paard ontvangen. Wel is waar, al ras wordt dit bedrog ontdekt; maar wat helpt het? De verkooper (indien hij dezen kent) weet zich te verontschuldigen, neemt evenwel in geen geval het paard weder terug, even zoo min als hij den kooper de geringste schadevergoeding geeft.

Men zal het mij dus wel gereedelijk willen toestemmen, dat het zeer wenschelijk is, om in het gebrek van deze kennis op eene doelmatige wijze te voorzien, te meer daar, zoo ver mij bekend is, niet de minste handleiding, geen enkel geschrift over de bedriegerijen in den paardenhandel, in onze taal, bestaat.

Om nu in dit gebrek te voorzien, konde men geene hulp in het Vaderland verkrijgen en moest men dezelve dan te dien einde van het buitenland trachten te erlangen. In Nederland immers heeft men vele aanzienlijke paardenmarkten, maar geene paardenhandelaren van dat belang, zoo als men die elders, b. v. in het Oldenburgsche, *in het* Mecklenburgsche, *in het* Hanoversche, *enz. aantreft; terwijl er onder onze paardenhandelaren met moeite iemand zal gevonden worden, welke in staat is en de noodige bekwaamheden bezit, om over zijn vak iets goeds en doelmatigs te schrijven.*

Het gebrek aan de bedoelde handleiding inziende, en op het denkbeeld komende, dat een zoodanig

doelmatig geschreven werk, bij het boek over de uit- en inwendige paardenziekten, insgelijks door mij bewerkt (*), *gevoegd wordende, deze zamenvoeging zoo goed als één werk van twee deelen konde aangemerkt worden, hetwelk voor alle paardenbezitters een volledig geheel zoude opleveren en niet anders, dan hun aangenaam konde zijn, — zoo zag ik naar de werken over dit vak rond en vond, naar mijn inzien, geen, dat beter aan het doel beantwoordde, dan dat gene, hetwelk ik mijne lezers bij dezen aanbiede.*

Zij zullen bedriegerijen, listige vonden, de uitgeleerdste listen en de ongeoorloofste schelmerijen in overvloed in hetzelve ontdekken; ja schier durft men zeggen, dat elke bladzijde daarmede gevuld is; doch even zoowel als de openbaarmaking van dezelve den verkooper tot handleiding verstrekt, zoo dient zij immers ook den kooper tot leering *en* waarschuwing, *en uit dit oogpunt beschouwd, houdt de aanbeveling en onderrigting op, juist door de openbaarmaking, gevaarlijk en schadelijk te zijn, ja zelfs wordt zij daardoor* nuttig *en* voordeelig.

Ik heb aan dit werk niets toegevoegd zoo als ik anders gewoon ben, en hetzelve met geene aanmerkingen vermeerderd; dewijl ik, in de eerste plaats, te weinig met den eigenlijken paardenhandel bekend

(*) *De Ervaren Paardendoctor voor den burger en landman; of Handboek voor alle in- en uitwendige ziekten der paarden, enz. door* HEINRICH MULLER; *uit het Hoogduitsch vertaald en met eenige aanmerkingen vermeerderd, door* TH. G. ENTRUP BAVINK. *Te Groningen, bij* J. OOMKENS, 1841.

ben en ten anderen ook, omdat ik van meening ben, dat er maar zeer weinig op dit geschrift aan te merken is.

De eenigste verdienste derhalve, welke ik aan dit werk heb, is dus alleen in de vertaling gelegen; deze was moeijelijk, zoo als deskundige kenners mij gewis gereedelijk zullen toestemmen. Aan dezen dan en aan de bevoegde kunstregters zal ik de beoordeeling hiervan overlaten.

De voorberigten van de eerste en tweede uitgave heb ik juist zoo gelaten als zij waren, zonder iets er aan te veranderen, of af te laten; men zal daaruit zien, dat de algemeen met roem bekende TENNECKER *de eigenlijke auteur, en de zoogenoemde* ABRAHAM MORTGEN *niets dan een geleende naam is, om het werk voor de eerstemaal in het licht te laten verschijnen. Deze vreemde handelwijze laat ik dan ook geheel voor rekening van den Heer* TENNECKER *over.*

In de 2de afdeeling van dit werk vindt men eene naauwkeurige en praktische onderrigting van het Angliseren *der paarden, hetwelk ik voorshands heb weggelaten, om den uitgever nog meer de gelegenheid te geven, den prijs van dit werk zoo billijk mogelijk te stellen.*

Mogt het echter blijken, dat dit geschrift vele koopers mag vinden, dan zal later ook de straks genoemde 2de afdeeling, als een afzonderlijk werkje, verschijnen.

GRONINGEN,
Sept. 1842. TH. G. ENTRUP BAVINK.

INHOUD.

I.	De handelsvoordeelen des paardenhandels in het algemeen . .	bl.	1.
II.	De belangrijke handelsvoordeelen, bij den inkoop der paarden zijn	„	3.
III.	De stalling der paarden . . .	„	18.
IV.	Groote voordeelen in den paardenhandel	„	23.
V.	De voornaamste voordeelen bij de voorstelling der paarden op de monsterplaats	„	35.
VI.	Het voorrijden der paarden voor den wagen	„	73.
VII.	Onderscheidene andere handelsvoordeelen voor den paardenverkooper	„	82.
VIII.	Van de makelaren der paardenhandelaren	„	88.

IX.	De ruilhandel in paarden . .	bl.	98.
X.	De paardenhandel op krediet en verwaarborging	„	102.
XI.	Het proces voeren bij den paardenhandel	„	108.
XII.	Orde en boekhouden in den paardenhandel	„	109.
XIII.	De voordeelen eener compagnieschap in den paardenhandel .	„	110.
XIV.	Noodzakelijkheid van twee personen bij den verkoop van een paard	„	114.
XV.	Kunstgrepen bij den paardenhandel	„	118.
XVI.	Het vertoonen van goede en slechte paarden	„	120.
XVII.	Het vertoonen van alleen goede en gezonde, doch onderscheidene gebreken hebbende en ziekelijke paarden	„	125.
XXVIII.	Gevorderde eigenschappen der paarden	„	127.
XIX.	Kleur, ouderdom en afkomst der paarden	„	131.
XX.	De prijs der handelspaarden . .	„	141.

I.

DE HANDELSVOORDEELEN DES PAARDENHANDELS IN HET ALGEMEEN.

De winst bij den handel in het algemeen bestaat in handelsvoordeelen; geen koopman kan deze ontberen; voordeel is als ware het de ziel des handels en voor den handelaar eene volstrekt onmisbare kennis.

Verkeerdelijk verstaat men door handelsvoordeelen — vooral bij den paardenhandel — slechts bedriegerijen, en bedenkt niet, dat onder deze benaming eigenlijk alleen datgene verstaan moet worden, wat tot den voordeeligsten inkoop, de beste verpleging en den gewinrijksten aftrek der waar behoort; derhalve eene naauwkeurige kennis van dezelve en van haren handel, een verstandig gebruik maken der zich hierbij opdoende omstandigheden en betrekkingen, eene welberekende *speculatie*, en een schielijk overzigt in het algemeen, op welke wijze elke wel overdachte gedragtslijn bij den handel tot een handelsvoordeel

wordt; geenszins echter verschalking en benadeeling van den kooper, 't welk altijd en onder alle omstandigheden onder de bedriegerijen behoort, bij den paardenhandel echter gewoonlijk met eenen algemeenen koopmansgeest verwisseld en met dezen in dezelfde *cathegorie* geplaatst wordt, hoe verschillende ook beide grondbeginselen van elkander zijn.

In dien geest dus, waarin hier de handelsvoordeelen en de verfraaijingkunst der waren beloeld worden, oefent zich ieder koopman en hij moet dezelve bij den inkoop, bij het onderhoud en bij het verkoopen in aanwending brengen, wil hij in den handel daarmede kunnen bestaan. Als zoodanig behooren zij tot zijn beroep, maken eigenlijk de kennis daarvan uit en stemmen met het strengste gevoel van regt en billijkheid overeen. Weshalve de lezer er op bedacht zij, om het hier bedoelde handelsvoordeel, en de kennis, om de paarden te verfraaijen en te verbeteren, niet met de bedriegerijen te verwarren, en tusschen deze beide zeer verschillende zaken eene grenslijn te trekken, en dezelve bij de beoordeeling der paarden niet met elkander te verwisselen.

Hij, die de handelsvoordeelen en de waar, die hij koopen wil, niet kent, bedriegt immers eigenlijk zich zelven meer, dan hij door den verkooper bedrogen wordt, dewijl hij, met geene voldoende zaakkennis gewapend, dus onbevoegd iets op zich nam, wat hij niet verstond. Wat derhalve den handelaar in het algemeen betreft, geldt bij gevolg ook den paardenhandelaar.

Een handelaar, welke zonder handelsvoordeelen inkoopt, zal ook zonder voordeelen weder verkoopen; want de winst van den verkoop is op den inkoop gegrondvest, en die den laatstgenoemden niet met verstand en beleid bewerkstelligt, zal den eerstgenoemden schier altijd tot zijn nadeel verrigten. Ja, op den inkoop der waren komt het bij het handeldrijven nog meer aan, dan op het verkoo-

pen, en wanneer bij den paardenhandel eene naauwkeurige, praktische paardenkennis een hoofdvereischte bij den eerstgenoemden is, met voorzigtigheid, beleid en handelbekwaamheden gepaard, zoo worden tot het laatstgenoemde slechts menschenkennis, beschaving, verkeering met menschen en een verstandig gedrag in het algemeen gevorderd (*).

Aangezien nu deze beide hoedanigheden slechts zelden in één' persoon vereenigd zijn, zoo is het in dit geval beter, dat deze beide deelen van den paardenhandel verdeeld uitgeoefend worden, en bij voorkeur de ééne compagnon zich met het inkoopen, en de andere met het verkoopen onledig houdt, welke naauwkeurige en rigtige aanwending dezer verschillende hoedanigheden een der grootste handelsvoordeelen wordt.

II.

DE BELANGRIJKE HANDELSVOORDEELEN BIJ DEN INKOOP DER PAARDEN ZIJN:

a.) Gereede betaling der waren; waarom de paardenhandelaar ten allen tijde over een kleiner of

(*) Ik heb eens in mijnen handel een' compagnon gehad, welke volstrekt niets van de paarden verstond, en, van dit gebrek bewust, zich nooit met het inkoopen van paarden bemoeide; echter zijne menschen- en wereldkennis, zijne verstandige en beleidvolle wijze, waarop hij met menschen van alle standen omging, zijne taalkennis en zijne naauwkeurige kennis van alle handelsvoordeelen maakten hem tot een' der beste verkoopers, welke ik immer gehad heb, en waardoor hij in mijne handelsbetrekking van buitengewoon groot nut was.

grooter kapitaal moet kunnen beschikken. Ik stond derhalve steeds met aanzienlijke wisselhuizen in verbinding, wier vertrouwen ik door naauwgezette eerlijkheid verkreeg. Hij, die den paardenhandel met niets begint, zal dien weldra ook weder met niets eindigen.

b.) De inkoop der waren uit de eerste hand, derhalve van den landman en den paardenfokker zelven, en dus niet reeds van andere handelaren, omdat hij anders met hen de winst moet deelen (*).

c.) De inkoop der paarden als ruwe natuurprodukten, aan welke de kunst nog niet hare verfraaijende hand heeft gelegd, welke derhalve noch gekamd of gereinigd, noch bereden, geangliseerd, noch beslagen zijn.

d.) Dat men zich bij den inkoop der paarden

(*) Dit gaat echter slechts in zoo ver door, als hiertoe de gelegenheid is en de handelaar niet, gelijk de vleeschhouwer om kalveren, van dorp tot dorp en van gehucht tot gehucht het land afreizen moet, welker plaatselijke gesteldheid, in betrekking op de aldaar aanwezige paardenfokkers, hij mogelijk niet eens kent, en daarbij alsdan meer geld verreist, dan wanneer hij zijne inkoopen bij een' groothandelaar van het land doet, welke met alle paardenfokkers van zijnen omtrek bekend is niet alleen, maar deze meestal ook voor een groot gedeelte van hem afhankelijk zijn, daar hij hun gewoonlijk reeds handgeld op het veulen geeft, dat nog niet eens geboren is, alleen om daardoor andere paardenkoopers te weren, en zich op deze wijze een *monopolie* van den handel in den geheelen omtrek te bezorgen; zoo als zulks thans het geval in *Meklenburg*, *Holstein* en de noordelijke streken van *Pruissen* is, waar alle *Dessauer*, *Berlijner*, *Leipziger*, *Dresdener*, *Prager*, *Weener*, *Breslauer*, *Frankforter* en de groothandelaren van *Frankrijk* en *Italië* hunne inkoopen bij zulke handelaren moeten doen, daar zij in het algemeen bij den landman, en zelfs bij den paardenfokker geen enkel goed paard onverkocht vinden.

naar de beurs, den smaak en den wensch, wat de twee laatstgenoemde zaken betreft, zijner koopers en niet naar zijne eigene rigt, en steeds onder het oog houdt, dat men niet voor zich zelven, maar wel voor zijne kalanten inkoopt, waarbij dus ons oordeel in het geheel niet, maar dat onzer koopers alleen en ten hoogste in aanmerking komt, hetwelk zelfs door zoo menigen voorzigtigen paardenhandelaar uit het oog verloren wordt.

e.) Dat men bij den inkoop der paarden reeds hunne transport-kosten, hun onderhoud tot aan hunne vermoedelijke verkooping, de knechtsloonen, het stalgeld en het mogelijke verlies mede moet berekenen, om daardoor eene begrooting voor den verkoopsprijs te kunnen maken, welke begrooting reeds bij den inkoop bepaald moet worden.

f.) Dat men het in te koopen paard naar zijnen natuurlijken toestand en niet naar zijne, door handelsvoordeelen schijnbaar gemaakte waarde beoordeele, terwijl men deze echter als een cijfer bij eene som, welke men berekent, in het geheugen bewaart, om daarna eene gevolgtrekking bij zich zelven te maken, welke waarde dat paard, met de door kunst verkregene hoedanigheden, voor den kooper kan hebben.

g.) Dat men meer gewone dan beste paarden, meer middelsoort dan kostbare waar inkoopt; want deels zijn de meeste paardenkoopers slechts ingebeelde en geene ware paardenkenners, welke een goed paard weten te schatten, te gebruiken en goed te behandelen, en de meesten van hen zoeken de regte waarde slechts in bijzaken; bezitten ook niet de gaaf, om zeer goede paarden te kunnen koopen, zoodat de middelsoort reeds lang verkocht is, wanneer het edelste paard nog in den stal staat; deels is het *risico* bij den handel met zeer edele paarden te groot, al ware het ook alleen daardoor, dat men zijn kapitaal te langzaam omzet. Een fraaije kop, een

regte rug, eene bevallige kleur, eene smaakvolle teekening, het dragen van een' goeden staart, met één woord, eene uitstekende en voortreffelijke ligchamelijke schoonheid moet derhalve de voornaamste hoedanigheid van een gewoon handelspaard zijn, daar er zoo weinige koopers zijn, die op een' goeden grond, eene regelmatige houding, eene vrije beweging en een veredeld ras over het algemeen zien, en slechts hoedanigheden verlangen, die in het oog vallende zijn, doch om de ware kracht, als het belangrijkste van alles, zich niet bekommeren. Derhalve is dan ook de handel met middelsoort, met enkel gewone paarden het voordeeligste; want voor deze kunnen, door kunstmatig aangebragte, ofschoon slechts schijnbare voorregten, belangrijke handelsvoordeelen verkregen worden, daar het werkelijk goede paard onder alle handelsvoordeelen steeds slechts datgene blijft wat het is, en al deze kunsten bij hetzelve hoogstens slechts 5 proC. interest opleveren, terwijl die bij het gewone paard 100 proC. opbrengen.

h.) Dat men altijd slechts jonge paarden koope, als zijnde eene hoedanigheid, waarnaar ieder kooper mede in de eerste plaats ziet, en zulke paarden voor de beste en verkieslijkste houdt, ofschoon dit zeer betrekkelijk is; want er zijn vele paarden, welke bij hunne geringe jaren vele gebreken hebben en weinig, of zelfs in het geheel niet te gebruiken zijn; terwijl daarentegen paarden van den middelbaren leeftijd, ja paarden van een echt of onverbasterd ras nog in een' hoogen ouderdom dikwijls veel beter en sterker van natuur zijn, dan jonge paarden. Intusschen is het in *Duitschland* nu eens eene vaste gewoonte, dat men om de tanden de beenen over het hoofd ziet en slechts immer vraagt: „hoe oud is dit paard?" niet: „hoe loopt het dier?" Men mag dit echter niet te ver drijven, dewijl een tienjarig paard zeer wel nog dezelfde kracht en hetzelfde levensvuur kan bezitten als een vijfjarig, maar

natuurlijk altijd vijf jaren korter gebruik levert en daardoor bij den verkoop zeer verliest.

i.) Dat men bij den inkoop der paarden het valsche beginsel varen laat, als mag men geene gebrekkige of fouten hebbende, maar alleen volkomen goede paarden koopen. Wat is er dan van gebreken vrij en volmaakt op deze wereld? Het minst van alles wel de paarden, wier aanfokkerij men thans als een fabrijkwerk verrigt, en die, alvorens zij nog de jaren der rijpheid hebben bekomen, reeds weder bedorven zijn. De hoofdzaak daarbij is slechts, dat men de gebreken en fouten bij den inkoop bespeurt, en de middelen kent, om ze bij den verkoop te verbergen; want een gebrekkig of fouten bezittend paard is voor een' kenner het goedkoopste, en voor den verstandigen handelaar bij den verkoop evenwel het duurste. Bij eene slechte soort van laken kan men door eene goede bereiding (*appretuur*) de meeste voordeelen opdoen, terwijl eene goede soort zich door deze verfraaijingkunst niet veel beter voordoet, dan zij inderdaad is (*).

k.) Dat men altijd en alleen naar den natuurlijken toestand, naar de wezenlijke waarde van het paard inkoopt, en de door kunstgrepen te verkrijgene waarde, welke het dier door de handelsvoordeelen moet verkrijgen, in zijne gedachten er bijvoegt. De eerste is als zuiver kapitaal te beschouwen, de laatste als de renten, die het opbrengt en die zóo veel te meer verhoogd worden, naar mate de handelaar de kunstgrepen ter verfraaijing beter kent en haar

(*) Het blijft evenwel altijd een slecht laken, en staat dit met het boven aangevoerde grondbeginsel, om niet te willen of mogen bedriegen nl., in volkomene tegenspraak.

op het indivuele, in bijzonderheden bij het paard weet aan te wenden.

l.) Een verstandige handelaar, welke met beleid te werk gaat in zijne *speculatien*, behartigt bij den inkoop zijner waren vooral den tijd, de omstandigheden en betrekkingen, waarmede en waaronder hij zijne inkoopen doet, en heeft bij den inkoop altijd den verkoop in zijne gedachten, maakt van elke hem aanbiedende gelegenheid een voordeelig gebruik, en weet als ware het van elk uur bij den inkoop en verkoop voordeel te trekken. Er bestonden b. v. omstandigheden, dat, als ik met mijne koppels tot het verkoopen naar de *Leipziger* mis trok, hier evenwel niet één stuk verkocht, maar dikwijls wel honderd inkocht, en met mijn' geheelen voorraad naar andere streken trok, in geval mij de opgekomene staatkundige omstandigheden een' beteren aftrek beloofden, dien ik ook bekwam. Zoo als in alles, moet men ook in den handel niet enkel werktuigelijk handelen, en stijf en hardnekkig den heereweg bewandelen, maar zijne handelszaken doen overeenstemmen met de gebeurtenissen van den dag, met den tijd en de omstandigheden, waarin men zich bevindt, met de personen, met wie men in aanraking is; terwijl men alsdan menigmalen verpligt is, juist het tegenovergestelde te doen van datgene, wat men volgens den gewonen regel het eerst bedoelde en het meest behartigde; dat men dus, met andere woorden gezegd, dikwijls een geheel ander pad moet inslaan, dan men gewoon was te bewandelen. „Omstandigheden veranderen de zaken" is een spreekwoord, eene kernspreuk, welke men vooral bij het inkoopen en verkoopen van paarden niet genoeg behartigen kan.

m.) In zekere gevallen moet men bij den inkoop niet te zeer op eenen schielijken verkoop en de spoedig daarbij te verkrijgene winst letten, wanneer b. v. het voorwerp des inkoops zoodanig is, dat het met elken dag in waarde toeneemt, en derhalve

ook de winst daarbij in het stilliggende kapitaal aangroeit. Zulke voorvallen komen hier en daar bij zeer goede, maar nog zeer jonge of zwakke paarden voor, zoo als bij vooruitzigten op oorlog en groote behoefte aan paarden in het algemeen.

n.) Nimmer moet de paardenhandelaar bij den inkoop van een paard zijne gedachten, bij het weder verkoopen, op den eenen of anderen kooper alleen bepalen; nimmer naar den smaak, den wensch en de behoefte van een' enkelen persoon zich rigten; want deze, op wien hij zoo vast rekende, dat hem dit paard weder zoude afkoopen, kan juist aan dat dier geen' zin hebben, en is derhalve niet genegen, om hem het af te nemen. De smaak, de wenschen en de behoeften der menschen zijn zeer onderscheiden, en wanneer nu het paard ook geene andere hoedanigheden bezit, waarop als ware het voor den smaak, de wenschen en de behoeften van velen ingekocht en berekend is, zoo wordt het dikwijls met al zijne enkele voorregten ligtelijk een doodeter, of, zoo als men van niet levende handelsvoorwerpen zoude zeggen, een oude winkelknecht.

o.) Zoo zeer als de paardenhandelaar bij het inkoopen zijner waren paardenkenner moet zijn, zoo weinig mag hij echter zich daarbij als paardenliefhebber toonen. Het belang als koopman moet althans hierbij alle liefhebberij ver overtreffen en hem derhalve volkomen onverschillig doen zijn, of hij dit of dat paard, dat hem bij de monstering bij uitstek beviel, en voor hetwelk hij, wegens deszelfs kleur, teekening, gestalte, ook zelfs wegens zijne houding, bewegingen en kracht, eene zeer bijzondere voorliefde opvatte, mede kan koopen of niet; want niet zijn smaak, zijne liefhebberij is het, die hem bij het inkoopen van paarden moet leiden, slechts enkel zijn voordeel is het, hetwelk hij hierbij onder het oog moet houden, en der-

halve moet hij nimmer den paarden*kooper* om den paarden*liefhebber* vergeten.

DE VOORDEELEN, WELKE HET GOED VERPLEGEN DER PAARDEN IN DE STALLEN EN BIJ HET VOORSTELLEN OPLEVEREN.

De handelsvoordeelen bij de tentoonstelling, de stalling, de verpleging en het onderhouden der waren zijn niets anders, dan een vervolg der handelsvoordeelen bij den inkoop, en bestaan voornamelijk:

1°.) Vóór alles in eene bij uitstek goede en zeer zorgvuldige verpleging der handelspaarden. In het behartigen hiervan steekt het geheele kapitaal van den koopman, al zijn gewin en derhalve ook het onderhoud zijns levens. De oppassing, verpleging goede verzorging, enz. kunnen derhalve met geene genoegzame zorg behartigd worden, zoodat de stalorde eens paardenhandelaars, in dit opzigt, de stalverpleging van alle andere paardenbezitters verre overtreffen moet. Hij moet ten

2°.) Ook zeer goed en voedzaam voeder nahouden, in de voeding de grootste stiptheid in acht nemen, spaarzaamheid met verkwisting in dit opzigt vereenigen, nl. op den besten, meest gelegenen en gunstigsten tijd zijne inkoopen van voeder bewerkstelligen, maar daarbij niet zoo zeer op besparing, dan wel op goed voeder zien, eene naauwgezette en onberispelijke orde in de ontvangst en het uitdeelen van het voeder behartigen, de paarden slechts weinig op eens laten geven en de voeding nimmer aan zijne ondergeschikten alleen overlaten, maar bij elke voeding zoo mogelijk zelf tegenwoordig zijn.

Zoo moet hij dan ook over het algemeen zijnen stal als zijne schatkamer, als zijn waren-magazijn beschouwen, waarin hij zich, zoo als ieder koopman in het zijne, zoo veel als mogelijk is moet ophouden; hetwelk zoo veel te noodzakelijker wordt, daar zijne waar een levend orgaan is, welks toestand van zoo vele uit- en inwendige invloeden afhankelijk is, die, wanneer hij dezelve ook al niet door zijne tegenwoordigheid telkens afweren, evenwel hunne werking van het eerste begin af gadeslagen en beletten kan.

3°.) Even gelijk alle waren moeten gezuiverd en niet alleen slechts in eenen schijnbaar goeden toestand onderhouden worden, maar ook op de best mogelijke wijze geordend en opgesierd moeten verschijnen, zoo moet het vooral ook met handelspaarden het geval zijn, welke niet genoeg geborsteld, gezuiverd, glad van haren en glanzig onderhouden kunnen worden, opdat zij steeds bevallig ja verblindend daar staan. Alle kunstgrepen moeten worden aangewend, om hun uiterlijke zoo veel mogelijk te verfraaijen en te veredelen, en nimmer mag men een paard laten zien, waaraan het toilet verwaarloosd of zelfs in het geheel niet aangewend is. Want juist daarin, in het poetsen en optooijen der paarden bestaan eigenlijk de grootste handelsvoordeelen, en even als, door een smaakvol en goed gekozen toilet, de bedaagde vrouw nog lang den tand des tijds weet te trotseren, eene gezonkene borst verhoogt, het coloriet verlevendigt, de huid zacht, het haar bruin en krullend onderhoudt, ja zelfs bogchels schijnbaar verdrijft, eene lompe leest aan die van *Hebe* gelijk gemaakt wordt, en eene schrale gestalte een *Enbonpoint* verkrijgen kan; zoo moet ook de paardenhandelaar door toiletkunst het onooglijke, de gebreken en de fouten zijner handelspaarden weten te verbergen en te verfraaijen, en alles, wat tot dat doel leidt, zoo bepaald, geregeld en zoo zonder eenig

verzuim aanwenden, als elke andere verpleging en verzorging der paarden. Wie derhalve onder bedriegerijen in den paardenhandel zich iets anders voorstelt, dan de kunst, om de paarden te verfraaijen, die dwaalt, en zoekt iets in geheim gehoudene zaken, welke immers geheel naakt aan den weg liggen, die eigenlijk in eene regt goede verzorging, reiniging en oppassing der paarden bestaan en, naauwkeurig beschouwd, volstrekt niet tot de bedriegerijen behooren, even zoo min als de met zorg en overleg gekozene en smaakvolle kleedij eener dame, waarin zij haren minnaar nog eens zoo goed bevalt, dezen naam verdient.

HET VOEDEREN, HET ZUIPEN EN HET OPPASSEN DER HANDELS-PAARDEN.

1.) Men voedere voor de helft goede, voedzame haver en voor de andere helft tarwezemel, en geve dit voeder aan de paarden in kleine, afgedeelde portiën, b. v. des morgens te 5 en des winters te 6 uur, dan weder een voeder te 9 uur, 's voormiddags te 11 uur, des namiddags te 3 uur en des avonds te 6 uur, en geve weinig hooi, waardoor men de volgende voordeelen verkrijgt, als:

a.) Deze voedingswijze is de minstkostbare.

b.) Zij houdt de paarden steeds glad, de haren glanzend en het ligchaam vleezig, vooral wanneer men elk voeder met een' of twee eetlepels vol poeder van *Antimonium* (ruw spiesglans) (*), en

(*) Deze dosis van spiesglans is veel te veel, wanneer men berekent, hoeveel alsdan de paarden op éénen dag van dat metaal bekomen. Elke week een- of tweemalen (ech-

bovendien om den derden of vierden dag nog met een' eetlepel vol keukenzout vermengt (*).

c.) De paarden zijn bij deze voedingswijze noch veeltijds met voeder overladen, noch op andere tijden weder te hongerig. Zij gebruiken altijd iets en toch nimmer volop, behouden derhalve niet alleen steeds eenen goeden vreetlust, maar ook

---

ter slechts eens op den dag) is voor handelspaarden zeer goed en dikwijls van veel voordeel. VERT.

(*) Het zoogenoemd valsch voederen, waarmede men de paardenhandelaren beschuldigt, en dat in niets anders bestaat, dan dat men half hard en half zacht voeder en steeds in kleine, verdeelde portiën aan de paarden geeft, is niets minder, dan schadelijk, in tegendeel, voor de nog zwakke verteteringswerktuigen der jonge, gewoonlijk eerst van het gras of groen voeder afgekomene paarden, wanneer zij in den stal komen, zeer geschikt en met hunne geheele bewerktuiging volkomen overeenstemmend. Het toevoegsel van keukenzout wekt den vreetlust nog meer op en bevordert de spijsvertering; hetzelfde verrigt ook het spiesglans, terwijl dit tevens, geheel eigendommelijk, eenen vleezigen toestand geeft, op gladheid der huid en op den glans der haren werkt. Kleine gaven van rattenkruid en kalk zouden hetzelfde te weeg brengen, en ik heb handelsstallen gezien, alwaar men zich van deze middelen tot het genoemde doel bediende, en daarbij de paarden zeer gezond behield (*), hetwelk echter ook zeer ligtelijk aan de kleine, maar dikwijls toegediende voederportiën, welke nog daarenboven van zacht

---

(*) In geval ook gezegde middelen aan de bedoelde oogmerken beantwoorden, zoo is en blijft deze handelwijze evenwel ten eenenmale onvergeeflijk, dewijl dezelve slechts een' korten tijd achter elkander behoeft voortgezet te worden, om tot ongeneeslijke ziekten, b. v. de waterzucht, aanleiding te geven, en de kooper bij gevolg vergiftigde dieren bekomt, derhalve op de schandelijkste wijze wordt bedrogen

behoorlijke kracht, een vurig en levendig temperament, en eene ongedwongene beweging, waarop de handelaar bij zijne paarden zoo zeer moet letten.

d.) Hunne gestalte wordt bij dit voedingsstelsel niet te schielijk en overijld uiteen en in de hoogte gedreven. Zij verminderen weiniger en gewoonlijk eerst dan, wanneer zij bij de koopers op een ander zwaar, hard en te rijkelijk voeder, als haver, gerst, gebroken koren, roggemeel en hooi komen.

e.) Hun achterlijf blijft bij dit zacht, half uit haver en half uit weitenzemel bestaande voedsel en een weinig hooi, slechts in kleine portiën, maar dikwijls gegeven, steeds vrij van den aandrang van bloed naar den kop, die bij de jonge handelspaarden, welke nog aan het tandenverwisselen zijn, en wegens het veranderen van het klimaat, der

---

voeder zijn, kan worden toegeschreven. Voorzeker zoude de kooper deze voedingswijze ten minste nog eenigen tijd dienen aan te houden, wanneer het verkochte paard den stal des handelaars heeft verlaten, en wij zouden alsdan veel meer vernemen, dat de aangekochte paarden bij hunne nieuwe bezitters gezond en naar hun genoegen waren, daar er zoo, door eene geheel andere, en vooral te rijkelijke voeding, zeer vele ziekten dezer dieren ontstaan, waarvan men den paardenverkooper de schuld geeft, en dezen verwijt, dat hij hem heeft misleid, alhoewel de kooper alleen, door zijne geheel op eens te spoedig veranderde voedingswijze, de schuld van hunnen gebrekkig of ziekelijk geworden toestand is. Want hoe is het mogelijk, dat paarden, die dikwijls naauwelijks slechts 3 à 4 jaren oud zijn, ofschoon menigmalen door handelsvoordeelen $4\frac{1}{2}$-5 jaren toonen, en niet lang eerst van den koppel (de weide) als handelspaarden gestald zijn, zoo veel hard voeder verteren, en hunne ligchamen zonder nadeel er aan gewennen kunnen, als men hun dit gewoonlijk, en bovendien nog in groote, weinig verdeelde portiën bij hunne nieuwe bezitters toedient?

luchtgesteldheid, der verblijfplaats, des waters, des voedsels, enz. zoo dikwijls den dreos bekomen, is geringer; het middelrif en de long hebben daarbij eene vrijere speling, daar uit de genoemde veranderingen en kwalen, bij vele zoogenoemde harde voeders en te warme stallen, niet zelden de razende kolder ontstaat. Aan deze voedingswijze heeft men het derhalve te danken, dat men in de stallen van den deskundigen paardenhandelaar zoo weinige kolderige en dampige paarden aantreft, welke in de stallen der koopers zoo veel gevonden worden, en waarvan men den verkooper weder de schuld geeft, dat hij hen bedrogen heeft, ofschoon zij zelve eerst in hunne stallen, door hunne geheel andere voedingswijze, deze en meer andere ziekten voortbragten (*).

(*) Hoe moet niet de aandrang van het bloed naar den kop en de borst vermeerderd worden, wanneer het achterlijf met te veel en nog daarenboven met hard voeder bij deze jonge, nog zwakke paarden overladen wordt! Moet er dan geen kolder of geene kortademigheid ontstaan, waartoe mogelijk buitendien reeds natuurlijke oorzaken aanwezig zijn, en andere invloeden, als b. v. belette uitwaseming der huid, enz. daartoe medewerken? Maar zoo als de mensch gewoonlijk handelt; in plaats van de oorzaken in zijne eigene handelwijze op te sporen, houdt zijne eigenliefde het voor raadzamer en gemakkelijker, om de schuld op anderen te werpen, of aan andere buiten hem zijnde omstandigheden toe te schrijven, en zoo wordt dan de paardenhandelaar van bedrog, verschalking, enz. beschuldigd, waaraan hij niet eens gedacht heeft. Daar echter, uit zeer natuurlijke oorzaken, zoo vele paarden bij hunne nieuwe bezitters niet groeijen, ziek en zwakkelijk worden, en dit bij de dikwijls zoo grovere gebreken en feilen in de handelwijze en in de stalorde worden moeten, zoo is men thans, in plaats van tegen zich zelven en tegen zijne oppassing, verpleging en voeding, tegen den paardenverkooper zoo wantrouwende geworden, dat men waant, achter alles een be-

f.) Voorts bewaart deze voedingswijze de paarden tegen oogontsteking, waartoe zoo vele jonge paarden bij hunne stalling uit de weiden, vooral in warme, dompige stallen, zoo veel aanleg bezitten. Zij verwekt weinig kolijken, verstoppingen en dergelijke ongemakken van het achterlijf, waartoe de paarden anders, als daartoe zeer overhellende, zoo gemakkelijk vervallen, wanneer zij uit onzen stal en van onze verpleging tot eene andere overgaan.

g.) Behalve dien, heeft deze voedingswijze voor den handelaar het bijzonder voordeel, dat hij zijne paarden zonder nadeel ten allen tijde monsteren kan, hen, over het algemeen genomen, nooit in den voedingstijd stoort, en toch ook nooit te hongerig laat worden, waardoor anders in beide gevallen de opmerkzaamheid der dieren bij het voorrijden gestoord, en de voorstelling onbehagelijk en voor den verkooper ongunstig wordt.

h.) Eindelijk gewennen zich de paarden bij deze kleine, maar dikwijls toegediende voederportiën, welker vertering hun altijd tijdverdrijf verschaft, minder aan het uit verveling en honger ontstaande kribbebijten.

Genoeg! in deze voedingswijze liggen eene menigte van handelsvoordeelen opgesloten, die zeer eenvoudig zijn, en op haar zijn gegrondvest, die men echter gewoonlijk geheel over het hoofd ziet, en aan ongeoorloofde en ver gezochte kunstgrepen des paardenhandelaars toeschrijft, en ze met bedriegerijen verwisselt, die hij dikwijls in het geheel niet kent, ja, waarvan de meeste zich niet eens praktisch laten aanwenden.

---

drog te steken, en steeds gelooft, door den handelaar misleid en benadeeld te zijn, wanneer men toch zich zelven alleen op velerlei wijze misleid, bedrogen en om den tuin geleid heeft.

2.) Wat het zuipen betreft, zoo moet het water der paarden nimmer koud, of zoo als het uit de bron of uit den put komt, voorgezet worden, maar altijd reeds eenigen tijd in den emmer in den stal hebben gestaan, zoodat het eenigermate verslagen is, daar de uit de weide naar den stal overgaande paarden veelal den droes of keelontsteking bekomen, en elke verkouding bij dezen ziekelijken toestand zorgvuldig vermeden moet worden. Men kan echter wel de handelspaarden — het spreekt van zelf, wanneer zij bij de monstering niet warm of verhit zijn — niet dikwijls genoeg te zuipen geven, en dit wel na elk voeder, waarbij men telkens voor en na het zuipen eene hand vol hooi geeft. Op deze wijze is voor hen het gebruikte voeder het best te verteren en het voedzaamste, en daarenboven groeijen de magerste paarden alsdan schielijk, vooral wanneer men aan deze, in plaats van weitenzemelen, schroot (gebroken of grofgemalen) gerst geeft.

Wat nu nog de overige verpleging der handelspaarden in den stal aanbelangt, zoo behoort het tot de voornaamste handelsvoordeelen, dat men zich ten dien einde van goede, zorgvuldige en in het verplegen en oppassen der paarden, zoowel als in alle andere handelsvoordeelen ervarene koppelknechten bedient; daartoe zijn in *Duitschland* de in *Mecklenburg* en *Holstein* geborene, en bij de paardenfokkerij en den paardenhandel opgevoede knechten het best geschikt, die als ware het reeds de liefde voor paarden van den vader erfden, en met en bij de paarden opgroeiden.

Op deze menschen komt het bij den paardenhandel buitengewoon veel aan, zoodat de handelaar zich de besten van hen aanschaffen en goed betalen moet; eene uitgave, die, wanneer zij ook nog zoo rijkelijk is, toch zeer goede interessen opbrengt, en dikwijls voor een paard, dat goed verpleegd en met

zorg opgepast is, tienmalen weder wordt betaald. Deze lieden moeten bijzonder en geheel alleen tot den paardenhandel afgerigt en in alles, wat tot het goed dresseren en voor te stellen (op te monsteren) behoort, bedreven zijn. Een in den paardenhandel onbedrevene knecht kan den paardenverkooper, bij alle overige goede hoedanigheden en zonder kwaad opzet, ongeloofelijk veel schade berokkenen, zoo als daarentegen een daarin geoefende knecht, bij vele gebreken, groote voordeelen kan aanbrengen.

III.

DE STALLING DER PAARDEN.

Andere, zeer eenvoudige, als ware het zich zelve ons opdringende, terstond in het oog vallende handelsvoordeelen, die slechts door zoodanige personen niet geteld worden, welke alles, wat voor de voeten ligt, over het hoofd zien, en slechts het ver gezochte, het door kunstgrepen verkregene als middelen beschouwen, zijn de stallen van den handelaar in paarden, en de inrigting van dezelve. Deze voordeelen bestaan voornamelijk in de navolgende:

1.) De stallen moeten ruim en licht zijn. In een naauw bestek en eene donkere plaats doet zich geen voorwerp goed en behagelijk voor, het allerminst een paard, en vooral een zoodanig, welks aanzien nog door uitwendige omstandigheden opgeluisterd en verfraaid moet worden.

Groote, lichte en ruime stallen. welker wanden gekalkt of anders toch wit aangestreken zijn, komen mij voor als fraai verlichte schilderstukken op

eenen helderen grond, in welken de voorwerpen niet te zeer opeen zijn gehoopt, waarin het voorgestelde landschap niet daarmede overladen, het perspectief rigtig bewaard is, en licht en schaduw behoorlijk verdeeld zijn. De blik des koopers glijdt welgevallig van het eene op het andere, wordt niet door de donkerheid in zijne beschouwing gestoord, noch door het opeengehoopte of te zamengedrongene der voorwerpen daarbij opgehouden. De paarden met lichte kleuren vertoonen zich alsdan nog eens zoo levendig, en met een veel meer uitstekend coloriet; de donkerkleurige paarden — om in deze gelijkenis der kunst voort te varen — doen zich aan de witte wanden als een donker schilderstuk op eenen lichten grond voor, en komen met al hunne omtrekken zoo veel beter te voorschijn. De bezigtiger kan dezelve van alle zijden naderen, komt niet in gevaar van door hen geraakt of gewond te worden, en alles, waren en de bergplaatsen van dezelve — wat toch de handelspaarden en hunne stallen zijn — neemt eene meer uitnoodigende en — men kan er nog bijvoegen — eene vriendelijker gedaante aan; terwijl daarentegen in een naauw, donker lokaal alles benaauwd, donker en onvriendelijk, ja, men zoude kunnen zeggen, angstwekkende verschijnt, hetwelk ons meer terug stoot, dan uitnoodigt, meer angst inboezemt en bezorgd maakt, dan aanmoedigt. Wie moet echter wel minder ontmoedigd en beangstigd worden, dan hij, die voornemens is een paard te koopen, welke buitendien den stal des verkoopers met een' bangen argwaan en een bedrog vermoedend hart betreedt; daar hij, gelijk kinderen in de kinderkamer spookachtige vertellingen, aan alle oorden zoo veel van zijne listige bedriegerijen en kwade praktijken gehoord heeft, door welke hij vreest misleid, verschalkt en bedrogen te worden, en deze dingen in geheel verwijderde

voorwerpen zoekt, daar zij toch gedeeltelijk in eenen grooten, geheel verlichten stal open voor hem aanwezig liggen.

2.) De paarden moeten alle veel hooger staan, dan de bezigtiger, en de stal moet bovendien zoo gebouwd zijn, dat het voorste deel der paarden verhevener, dus iets hooger is, dan het achterste.

Geen voorwerp in de wereld (en men kan deze grondstelling van de *physische* tot in de *morele* wereld uitbreiden) mag, wanneer het groot zal schijnen, uit de hoogte, maar wel uit de laagte gezien worden; in welk geval het door het standpunt des beschouwers nog meer wordt vergroot, daar het omgekeerd, van de hoogte beschouwd, klein, ja zelfs verkleind zich voordoet.

Den paardenhandelaar moet echter over het algemeen veel meer daaraan gelegen liggen, om zijne paarden, als ware het door een *microskoop*, eer grooter dan kleiner te vertoonen, daar het grootste getal der kooperS eer groote, dan kleine paarden zoekt. Van een laag standpunt beschouwd, doet zich ieder paard toch ten minste eenige duimen grooter voor, dan het werkelijk is. De groote paarden echter, welke hij voor kleine wil verkoopen, late hij slechts door een venster van de 1ste of de 2de verdieping in den stal bezien, en men zal door eene misleiding der *optica* (gezigtskunde) groote paarden tot kleine, en kleine tot groote gemaakt hebben.

Het paard moet echter van voren hoog en van achteren laag staan, opdat zijne houding meer uitgestrekt zij, korte en ineengedrongene paarden langer, de zwaar gebouwde en door den zadel ingevallene paarden met een' meer regten rug, vooruitstekende en in de knien spitse of gebogene, op de voorbeenen afgeredene en gebruikte regelmatiger en veiliger staan, — het paard zich met eenen langeren hals, grooter en vertoonbaarder voordoe, — het uitzet-

ten der koten, het regt staan op de koten, het sabelvoetige, het hoekige, het spitse in het sprongge-wricht minder te voorschijn kome, en de geheele vorm van het paard vleeziger, ronder, ja, men zoude kunnen zeggen, door de hem gegevene standplaats, aanzienlijker en edeler worde; zoo als dikwijls ook menschen doen, welke, zich voornaam willende aanstellen, alsdan eene hooge borst zetten en, gelijk men in het gewone leven zegt, al het lage van hun karakter, van hun doen en laten naar den schijn een' tijd lang weten te verbergen.

3.) De stallen moeten bij uitstek zuiver gehouden worden en reeds door de zindelijkheid, die in dezelve heerscht, uitnoodigend zijn; want in een' modderpoel daalt niemand gaarne af, om daarin rond te zien, veel minder nog, om aldaar voorwerpen van waarde en schoonheid te zoeken, en met onaangenamen reuk en morsigheid de verblijfplaats weder te verlaten. Dit is een handelsvoordeel, 't welk zoo eenvoudig als natuurlijk, maar van het grootste belang voor den paardenhandelaar is.

4.) De stallen moeten wel is waar vrij van togt, maar daarbij echter luchtig en volstrekt niet dompig zijn; want wie ziet er niet tegen aan, om zich op eene plaats op te houden, welke met stinkende of *mephitische* lucht opgevuld is, en wie zal het dan wel in den zin komen, om zelf zulk een oord tot berg- en verkoopplaats van waren uit te kiezen, zonder te vreezen, dat dit voor de waren even nadeelig, als voor den verkoop ongunstig is?

5.) De stallen moeten met zindelijke hang- of scheiboomen, welke met het eene einde op den grond liggen, of aan korte standzuilen (of fontierpalen) hangen, waaruit zij gemakkelijk geligt kunnen worden, voorzien zijn, daar een tusschenbeiden staand plankwerk of beschot met vastliggende scheiboomen de paarden meer of minder

bedekken en voor het oog des bezigtigers verbergen, de verkooper echter den wensch voeden moet, dat de kooper alle — of althans een groot gedeelte der waren met één' blik kan overzien, opdat hij door derzelver schoonheden geboeid blijve en evenwel in hare keus op een dwaalspoor gebragt worde. Ook versperren het schot en plankwerk en de vasthangende schei- of hangboomen den kooper en den verkooper den weg, verhinderen de naauwkeurige bezigtiging der paarden, en maken het zoo dikwijls voorkomende in en uit den stal leiden der paarden bezwaarlijk

6.) De stallen moeten met zware planken of posten, maar niet met steenen gevloerd en nog minder geplaveid zijn, daar anders de onbeslagene handelspaarden zich de hoeven bederven en kwetsen, en door hun krabben en stampen een gestadig stuiven en morsigheid verwekken, welke hen onoogelijk maakt en den bezigtiger onaangenaam is.

7.) De stallen moeten overigens met alle maatregelen en toestellen voorzien zijn, om de geangliseerde paarden zonder veel moeite en wijdloopigheid in de rollen te hangen, en de gewigten daarvan in een' hoek van den stal te leiden, opdat dit alles den bezigtiger niet regtstreeks in de oogen valle, en hem niet op de geheime machinerie van het angliseren, waarop het toch veel aankomt, oplettend make.

8.) Eindelijk nog moeten de stallen in den winter warm zijn, om ook in dit jaargetijde bij weinig voeder de paarden vleezig en met glanzig haar te houden, en geene hooge staldrempels hebben, om ook paarden zonder vrije beweging, en zonder dus hunne beenen of lenden te stooten, over dezelve te brengen.

Overigens kunnen de handelsstallen niet smaakvol, niet zindelijk, niet sierlijk genoeg en met al datgene verfraaid en opgeluisterd zijn, wat slechts tot luis-

ter en *elegance* kan bijdragen, waartoe bij dag fraaije gordijnen, en bij avond smaakvolle astralampen (*), enz. behooren, opdat ook door alles, wat den stalbezoeker omringt, het verblijf en de bergplaats der waren zelve opgesierd en verfraaid worde. Want zeker is het, dat bij den koopman de winkel dikwijls even zoo veel tot den goeden aftrek zijner waren bijdraagt, als hij zelf door zijne bespraaktheid en zijne menschenkennis, als mede (hoe wel op dit belangrijk handelsvoordeel weinig gelet wordt) door de deugdelijkheid en aanbevelingswaardigheid der waren bewerkt.

IV.

GROOTE VOORDEELEN IN DEN PAARDENHANDEL.

Het grootste handelsvoordeel voor den paardenverkooper is de *appretuur* (het blinkend of glanzig maken), het schoonhouden zijner waar, zoo als hij het noemt, waardoor een meer veredeld, fraaijer, levendiger, krachtiger, vlugger en gezonder voorkomen der paarden bereikt wordt, zoodat zij, in het algemeen, gelijk het laken onder de handen van den lakenscheerder, eene geheel andere gedaante, een' geheel anderen glans, een geheel ander wezen bekomen, en na deze bewerking dikwijls zelfs door hunnen eersten bezitter niet weder herkend worden.

Hiertoe behoort onder anderen:

(*) Een schitterend ballon of eene sterrevormige lamp.

1.) Het angliseren. Deze operatie zal in het volgende hoofdstuk nog uitvoeriger behandeld worden; thans zeggen wij slechts zoo veel daarvan, dat dit het gewigtigste vereischte eener goede *appretuur* bij den paardenhandel is, zoodat de handelaar eigenlijk geen paard anders, dan geangliseerd of met den staart in rollen hangende, of anders op den rug vastgebonden, aan den kooper toonen moet.

2.) Het dunnen of uitscheuren der manen. Door dunne en korte manen verkrijgt zelfs het gemeenste paard een edeler voorkomen, en de lompe karreknol wordt naar den uiterlijken schijn in een paard van een zuiver ras hervormd, hetwelk dunne en fijne manen als een vast kenmerk bezit.

Ofschoon nu ook de dunheid en de fijnheid der manen door het dunnen en uitscheuren van dezelve niet kan worden bewerkt, zoo wordt toch het verdunnen en het verkorten van de manen bereikt, en dit is reeds genoeg en toereikende, om hen, die geene kenners zijn, waarvan er onder de koopers immers meer, dan wezenlijke deskundigen zijn, te misleiden en hun een gewoon voor een edel paard af te geven. De hals schijnt alsdan langer, meer uitgezet, het geheele voorste deel ligter en netter, het voorkomen van het dier wordt vrijer, vlugger, en de geheele gestalte verkrijgt eene meer vriendelijke en bevallige gedaante.

3.) Het uitscheren der ooren, het afscheren der manen in den nek, waar de halster ligt, het afscheren van den baard, het uitrukken der lange oogharen, het beroppen en bescheren der beenen, enz. Dit alles geeft aan het paard een fraaijer, bevalliger en een meer veredeld voorkomen, maakt het naar den schijn nog ligter, vaardiger,

vlugger, verjongt in zekere mate zijn geheel uitwendig bestaan, en verschaft het eene menigte hoedanigheden, welke anders slechts aan paarden van het edelste ras eigen zijn. Door het uitscheren der ooren wordt het orgaan des gehoors verfijnd, of veeleer verkrijgen daardoor de geluidsstralen tot de gehoorzenuwen eenen vrijeren toegang; door derzelver ongewonen prikkel worden de paarden meer oplettend gemaakt; de luiste en traagste paarden spitsen de ooren, en werpen de oorspieren naar alle rigtingen, van waar zelfs het onbelangrijkste geluid vernomen wordt. Hang- en slapooren, zoogenoemde ezelsooren worden daardoor verheven en overeindstaande gemaakt, en niet, zoo als vele theoretische paardenkenners zeggen, en vele zonder ondervinding hen napraten, door het afsnijden van een stukje vel tusschen de ooren, en het weder aaneennaaijen en genezen der wonde: eene verrigting, die ten dezen behoeve den paardenhandelaar veel te omslagtig en toch in hare gevolgen veel te onzeker zoude zijn, en die hij door het uitscheren der ooren, en door het hooger opbrengen van den riem des voorkops veel gemakkelijker en eenvoudiger bereikt, en waardoor zelfs paarden, die met den razenden koller behebt zijn, iets oplettender en voor de buitenwereld meer geschikt worden (*).

(*) Deze hier aangevoerde, uit het scheren der ooren ontspruitende voordeelen heeft men, wel is waar, in eene beoordeeling der eerste uitgaaf van dit geschrift loochenen willen, maar zij zijn niet alleen in de theorie, maar ook op de ondervinding gegrondvest, en de oorzaken daarvan heb ik in mijn *Leerboek der speciale paardenkennis* (te Kassel bij KRUGER) breedvoerig uiteengezet, waarnaar ik, als eene regtvaardiging van mijn gezegde, den recensent verwijs, wiens teregtwijzing ik mij overigens in de 2de en deze 3de uitgaaf

De beenen vertoonen zich na het scheren minder dik en lomp, zoodat men gelooft, dat ook de bewegingen van het dier daardoor ligter, vlugger en zekerder moeten zijn. Het voorkomen wordt daardoor terstond edeler, verliest het gemeene, en de karreknol wordt derhalve in een paradepaard herschapen. Genoeg, de gedaanteverwisseling van het dier wordt daardoor zoo groot, dat men een geheel ander paard meent te zien, zoodra de verfraaijingskunst des handelaars op deze wijze handen aan het paard gelegd heeft, en zijne *appretuur* (glansmaking) bewerkstelligd is. Al deze voordeelen geschieden echter voor de oogen des koopers, zijn openlijk te zien en kunnen onmogelijk als bedriegerijen aangezien, hoogstens als gewone kunsten van den paardenhandel aangemerkt worden, waarmede slechts de onervarene, de in den paardenhandel onbedrevene, maar geenszins de deskundige misleid kan worden.

4.) Het afscheuren der hoefijzers en het reinigen der hoeven. Dit is onbetwistbaar een groot handelsvoordeel voor den paardenverkooper, om daardoor den stap en de beweging van het paard gemakkelijker, vaardiger, zekerder en voor den rijder aangenamer te maken, en moet bij geen een handelspaard, welks hoeven het slechts eenigzins toelaten, verzuimd worden. Stap, beweging, zelfs de geheele natuur van het paard is veranderd, zoodra het barrevoets gaat, en de oorzaak van zoo vele klagten, dat de paarden, nadat zij uit den stal van den verkooper in dien van den nieuwen eigenaar zijn overgegaan, op verre na niet meer zoo ligt, zoo gemakkelijk, zoo vrij en zoo zeker

---

zeer ten nutte gemaakt heb, zoo als hij zal inzien, terwijl ik tevens voor dezelve mijne erkentelijkheid betuige.

S. V. TENNEKKER.

op den gang waren, is dikwijls alleen in het beslag gelegen, hetwelk, hoe goed en hoe doelmatig ook ingerigt, evenwel steeds voor het dier vreemdsoortig blijft en als ware het kunstmatig opgedrongen is, waardoor zijne beweging verzwaard, en aan den gang het veerkrachtige benomen wordt, zoo als iedereen gevoelt, die eerst het paard onbeslagen en daarna beslagen berijdt.

5.) Het afrossen, kammen, reinigen en glad maken der paarden is al mede een belangrijk handelsvoordeel, om aan het paard een geheel ander, verbeterd en veredeld voorkomen te geven, waaraan de handelaar zich het meest te houden heeft; want welke koopman zoude wel zijne waren aan zijne kalanten en koopers bemorst, onzindelijk en gehavend aanbieden? Meer nog verliest echter door zulk eene achtelooze oppassing het paard zelf, waardoor het beste, edelste en fraaiste zich slecht en onoogelijk voordoet, zoodra het niet goed gereinigd, afgerost en afgewischt is, wanneer het nog in zijne oude haren steekt, en een glansloos, dof en morsig aanzien heeft; terwijl daarentegen weder het leelijkste en gemeenste paard in zijn uiterlijk voorkomen wint, wanneer het slechts goed verpleegd en met zorg onderhouden is. En de oorzaak, waarom het paard, na een kort verblijf in den stal des nieuwen bezitters, veel onaanzienlijker wordt, dan het bij den handelaar was, is dikwijls alleen daarin gelegen, dat het nu niet meer met die zorg en oplettendheid gekamd, geborsteld en gereinigd wordt, zoo men dit zelfs niet bijna geheel verwaarloost, waardoor het voorkomen van het paard bij den handelaar zoo verfraaid, thans bij zijnen nieuwen eigenaar, door veronachtzaming daarvan, zoo onoogelijk wordt. Nimmer mag er bij den handelaar een paard uit den stal gaan, zonder vooraf geheel en al op het naauwkeurigtst gereinigd, afgewischt en

aan sommige plaatsen, b. v. aan de witte teekens en andere deelen, waarmede zij op het stroo gelegen hebben, voornamelijk bij schimmels, goed met warm zeepwater afgewasschen, de staart, de manen en hoeven schoon gemaakt te zijn, kortom, welks *toilet* niet naar de beste orde gemaakt is. Zelfs dan, wanneer de paarden niet zoo zeer op de monsterplaats den kooper ter uitkiezing voorgeleid worden, maar slechts ter hunner beweging en oefening in de monstering voor den handelaar zelven uit den stal komen, moet aan hunne volkomen goede reiniging en *appretuur* niets ontbreken; want wie kan weten, of zij ook niet door koopers worden gezien, en of mogelijk niet zelfs uit de bloote monstering voor den handelaar zelven een verkoop ontstaat, waaraan men bij het uitlaten van de paarden uit den stal niet eens gedacht had? Even gelijk een meisje, welke door het mannelijk geslacht wenscht opgemerkt te worden, niet op straat mag loopen, zonder net, zindelijk en smaakvol gekleed te zijn, wanneer er ook al geen jongeling, bij het verlaten harer woning, in den geheelen omtrek te zien is; even zoo mag een paard, voor hetwelk men een' kooper zoekt, den handelsstal nimmer anders, dan in den meer vermelden zindelijken en opgeluisterden toestand verlaten. Ook dit is dus een handelsvoordeel, waarop weinig of in het geheel geen acht gegeven wordt en niettemin van belang is; gelijk zoo menige andere zaak, welke men slechts daarom over het hoofd ziet, omdat zij zeer eenvoudig en natuurlijk is, als ware het voor de voeten ligt en niets minder dan gekunsteld is, terwijl men geheime middelen vermoedt, en den paardenverkooper van verborgene kunstgrepen beschuldigt.

6.) Het verplegen, oppassen en opzetten van den staart. Op de goede be-

handeling, zindelijkheid, het besnijden en goed onderhouden van den staart komt bij het ten toonstellen van een paard zeer veel aan; en even als de haarborstel, of ten minste de kam en, over het algemeen, het smaakvol in orde houden der haren den mensch versiert, wanneer ook overigens zijn uiterlijke juist niet zoo innemend is, en achteloosheid en verwaarloozing van de zorg voor het haar, dus eene wanordelijke gesteldheid van hetzelve hem ontsiert en mismaakt, al is hij overigens ook nog zoo schoon, zoo is het ook, wat den staart betreft, met het paard gelegen.

Niets versiert en verfraait, ontsiert en mismaakt een paard meer, dan een goed of een slecht onderhouden wordende staart, en de handelaar, die steeds, zoo veel als mogelijk is, zorgen moet, om zijne waren in ieder opzigt op te luisteren, kan derhalve op eene goede oppassing van den staart zijner handelspaarden niet genoeg letten; vooral daar het thans mode is geworden, dat men bij de paarden meer let op den staart en hoe zij dezen dragen, dan wel op het geheele paard, en voor denzelven dikwijls meer betaalt, dan het dier waard is.

Dien ten gevolge is het noodzakelijk, dat de staarthaaren bij langstaarten en kortstaarten dagelijks uitgewasschen worden, vooral bij zoodanige, die in rollen hangen, bij welke zich niet alleen dáár, waar zij opwaarts gebogen zijn, veel morsigheid, stof en verstorvene opperhuidsdeeltjes ophoopen, maar die ook ligt door het buigen en het wrijven aan deze plaats gewond worden, haren verliezen, en kale, etter afzonderende plaatsen bekomen, die het best en het schielijkst door het dikwijls wasschen met laauwwarm zeepwater gereinigd worden. Bij langstaarten worden dan de staarten nagezien, die ook wel des nachts in vlechten gevlochten zijn geweest, opdat zij zoo veel te meer aangroeijen en in omvang toe-

nemen. Bij kortstaarten komt het voornamelijk mede op het besnijden van dezelve aan, om daarbij het dragen en het beter uitzien van den staart te begunstigen. Paarden van eene gedrongene *taille*, voornamelijk wanneer zij ook nog daarbij een afloopend kruis hebben, en uit deze of andere oorzaken den staart niet dragen, moet men den staart zeer regt en kort aan den aars besnijden, waardoor dit gebrek — waarop men zoo zeer ziet — nog zoo veel als mogelijk is verborgen blijft; paarden daarentegen met eene lange en uitgestrekte *taille*, vooral wanneer zij daarbij nog een' regtloopenden rug, en een' hoog geplaatsten staart, temperament en verder alle andere eigenschappen tot het dragen bezitten, moet men den staart lang en, zoo als men zegt, in eenen boog snijden, waardoor hun voorregt, van den staart goed te dragen, nog beter uitkomt, en dus meer in het oog valt.

Andere voordeelen worden verkregen door de wijze van plaatsing der paarden in den handelsstal, door hunne gestadige opwekking met de zweep, door het hangen van den staart in rollen, en andere kleine voordeelen, van welke de belangrijkste de navolgende zijn, als:

1.) Aan de deur van den stal, en wel zoo, dat hij den bezigtiger het eerst en het meest in het oog valt, moet een wezenlijk pronkstuk, althans een paard van eene fraaije *taille* en eene bevallige kleur of teekening staan, dat goed uit den hals gewassen is, een' regten rug, kleinen kop en fijne beenen heeft. Hoe overigens diens houding en beweging is, doet niets ter zaak, het is slechts een pronkstuk, enkel ter beschouwing dáár geplaatst, dat in den rustigen toestand de koopers als eene *elegante* firma trek-

ken en lokken zal, en dat bij den paardenhandelaar datgene is, wat de koekebakker in den vorm van een hart als anderzins op zijne fijne koeken maakt, alleen dus om parade te maken.

2.) De paarden moeten, wat hunne kleuren betreft, met smaak gemengd en zoodanig geplaatst worden, dat de donkere kleuren meer in het lichte gedeelte van den stal, de lichte echter meer in het donkere staan, waardoor het coloriet van beide, zoo als een licht schilderstuk op een' donkeren, en een donker op een' lichten grond wint. Nimmer moet men echter — behalve bij wagenpaarden — paarden van eenerlei kleur te zamen plaatsen, waardoor de omtrekken of liever de voordeelige uiterlijkheden van beide verloren gaan, en geen zich bijzonder van het andere onderscheidt. Want niets doet zoo zeer de kleur en den vorm der paarden uitkomen, dan wanneer men donkere kleuren naast lichte, of heldere naast donkere plaatst, en aldus de grootste afwisseling in de plaatsing der paarden brengt, welke, gelijk de schaduw en het licht op eene schilderij voor het oog zacht en aangenaam is, behagelijk en aantrekkelijk maakt.

Bij de wagenpaarden moeten de kleine en de voorrijders of voorloopers vooraan en zoo staan, dat de bezigtiger hen eerder dan de groote en de stangpaarden ziet, zoodat zijne oogen van het kleinere tot het grootere overgaan, maar niet omgekeerd, waardoor de eerstgenoemden altijd verliezen moeten.

3.) Alle handelspaarden moeten met wit lederen of Engelsche halsters en witte gordels of singels voorzien zijn, die van tijd tot tijd met pijpaard, zoo als het lederwerk van de militairen, aangewit worden, om altijd helder wit en zindelijk uit te zien, waardoor de kleur des paards, vooral de

donkere, zeer uitkomt, en de geheele omtrek van den kop een vriendelijker en bevalliger aanzien bekomt.

4.) Ten allen tijde moet er een koppelknecht, en wel met eene zweep voorzien, in den stal aanwezig zijn, om bij het inkomen van eenen vreemde in den stal de paarden op te wekken, vlugger, levendiger en schijnbaar sterker te maken, en, door hunne hierdoor voortgebragte verhevener of als ware het grooter geworden houding, hen grooter te doen schijnen, dan zij werkelijk zijn; gelijk zij daardoor insgelijks van het koppen (het gestadig met den kop op- en neder te schudden), met den staart slingeren, het kribbebijten, enz. afgehouden worden, de tragen en luijen vurig en levendig, de dommen opgescherpt gemaakt, de kreupelen niet meer hinken, en de pijnlijke dijen of beenen niet meer door de dieren ontzien worden, waardoor dus de geheele voor- of tentoonstelling een gansch ander aanzien en ander leven bekomt, daar de dieren, uit vrees voor de zweep, hunne geheele natuur verzaken.

Zijn de paarden bij het inkomen van een' vreemde onderscheidene malen door de zweep opgewekt geworden, zoo verkrijgen zij daardoor eene zoodanige vrees voor straf bij de intrede eens vreemden, dat zij opschrikken en zich aan de krib dringen, zonder dat de zweep slechts in het geringste behoeft gebruikt te worden.

De zweep is derhalve een wonderstaf in de handen des paardenhandelaars, het extract of de inhoud aller handelsvoordeelen bij den paardenhandel, en als ware het de elstok, waarmede hij zijne waar meet en verkoopt. Hij, die het verstaat, om goed en bekwaam met de zweep om te gaan, heeft de voordeelen geleerd, om met gewigt, maat en el naar zijn voordeel te meten en te wegen, en den koo-

per, ook bij alle proefnemingen der waar, daarmede toch te misleiden (*).

5.) Alle paarden, zoowel kortstaarte als geangliseerde, maar nog niet *gecoupeerde* paarden moeten bij den paardenverkooper met de staarten in rollen hangen; hiervan zijn alleen uitgezonderd paarden van een zeer uitnemend ras, en van zoodanigen vorm, die den staart ook zonder dit hulpmiddel dragen, en zeer fraaije langstaarten, welker *taille* hen reeds tot den verkoop als dezulke bestemt. Behalve dezen, hangt jong en oud, den staart dragende of niet, fraai of leelijk, groot of klein, enz. in de rollen; want niet alleen dat daardoor eene menigte gebreken en fouten der paarden over het hoofd gezien worden, maar ook het dragen van den staart, waar gewoonlijk de kooper zeer op let, wordt daardoor zeer verhoogd, en het gebruik van peper bij de reeds afgeslagene staarten dikwijls geheel onnoodig gemaakt. Overigens verkrijgt het paard, door deze tegennatuurlijke, ja met de geheele bewerktuiging van hetzelve zoo zeer strijdende houding van den staart, een' gansch anderen vorm, een geheel ander wezen, dan het dier werkelijk heeft. Het meest afloopende kruis wordt daardoor een zeer regte rug; het ingevallene is naar den schijn verdwenen; de *taille* doet zich langer en toch tevens ronder en meer gesloten voor, en zelfs het temperament en het karakter van het paard wordt door deze gestadige spanning, dezen aanhoudenden dwang veranderd; het luiste en koelbloedigste paard wordt vurig, het ongehoorzaamste en weerbarstigste volgzaam en bedwingbaar, en zelfs het oude paard vertoont zich bij dezen foltertoestel, door spanning, smart en dwang, jong, en spant nog zijne laatste

(*) En evenwel — zoo als MORTGEN meent — zonder te bedriegen.

krachten aan, om den dwang te ontkomen en zich vrij en los te maken, hetwelk de onervarene bezigtiger en kooper voor jeugdige dartelheid en jeugdige krachtsontwikkeling houdt.

Genoeg, met het ophangen van den staart in de rollen verkrijgt de paardenhandelaar belangrijke voordeelen, welker uitgebreid nut voor hem groot en zeer in het oog loopend is, die hem door geene andere handelsvoordeelen vergoed worden, en hij dus ook volstrekt niet bij zijne handelspaarden verzuimen mag; slechts moeten hierbij de haren van den staart zoo veel als mogelijk is verschoond worden, en derhalve kortstaarten alleen over dag en niet bij nacht in de rollen gehangen worden (*).

6.) Bij elke nadering tot een paard van eenen kooper of bezigtiger in den stal des handelaars, moet ook terstond de handelaar zelf, of diens berijder of paardenmeester, of anders een koppelknecht bij de hand zijn, en insgelijks het paard naderen, met de eene hand het paard bij den halster vatten, het tot uitstrekken vooruit dringen, den kop en den hals in de hoogte heffen, met de nagels van de andere hand echter het paard nadrukkelijk over de rugge-

---

(*) Ik moet dernalve de vrijheid nemen, den waardigen en door mij zeer geachten recensent der eerste uitgave van dit werk insgelijks tegen te spreken, wanneer hij in zijne beoordeeling beweert, dat de paardenhandelaars de kortstaarten slechts bij nacht, maar niet over dag in de rollen deden hangen, hetwelk echter uit aangevoerde gronden volstrekt niet het geval is; in tegendeel laten zij allen des nachts uit de rol en hangen ze vroeg weder op, wanneer zij anders gelooven, dat de paarden, bij hunne slechte staartdraging en den gebrekkigen bouw van het kruis, dit handelsvoordeel noodig hebben, zoo als recensent van alle paardenhandelaren vernemen en in hunne stallen zien kan.

G. V. TENNECKER.

graat strijken, of ook bloot slechts de nagels in de huid drukken, hetwelk ten gevolge zal hebben, dat de rug zich geheel regt, het kruis zich verheven en nog meer uitgestrekt vertoont, hetwelk den geheelen vorm van het paard zoo fraai en bevallig doet voorkomen. Ja, dit indrukken der nagels op de ruggegraat der paarden is een kunstgreep der paarden-verfraaijingskunst, die in de gevolgen meer verrigt en voordeeliger is, dan men zoude verwachten, waardoor zelfs de paarden met de meest ingevallene of sterkst afloopende ruggen, voor oogenblikken, tot paarden met ruggen zoo volkomen regt, als men zulks maar kan verlangen, gemaakt worden. „Het paard heeft een' rug als een liniaal" heet het dan, terwijl het toch eigenlijk niets dan een' waren zwijnerug heeft.

V.

DE VOORNAAMSTE VOORDEELEN BIJ DE VOORSTELLING DER PAARDEN OP DE MONSTERPLAATS.

Nog meer dan in den stal zijn deze handelsvoordeelen op de monsterplaats aan te wenden, als de eigenlijke plaats, waar de voor- of tentoonstelling, de proefnemingen en beoordeelingen der paarden geschieden, en waar ontegenzeggelijk het veld is, waarop de handelaar zijne bekwaamheid in de paarden-verfraaijingskunst kan toonen, en de kooper zich in acht nemen moet, om niet door hem misleid en om den tuin geleid te worden. De wezenlijkste voordeelen, om de paarden op de monsterplaats goed voor te stellen, bestaan voornamelijk in de volgende :

1.) De monsterplaats zelve moet eenen zachten, maar toch niet te zandigen grond hebben, daar de paarden des handelaars schier alle onbeslagen zijn en zoo als boven is gezegd, tot hunne goede voorstelling geene ijzers onder *mogen* hebben, derhalve reeds deswege, ook met de gezondste beenen en hoeven, op steenen en straten beschroomd en gedwongen loopen zouden. Indien onder deze paarden zich echter een bevond, dat door eene werkelijke kreupelheid aan dij, been of hoef geteisterd is, dan zoude immers dit gebrek op eenen harden grond of op straatsteenen zoo veel te meer uitkomen, zoo veel te duidelijker in het oog vallen, terwijl zulks onder de sporen of onder de zweep op zachten grond zich toch nog wel laat verbergen.

Al te veel zand is echter voor de voorstelling der paarden in zoo ver nadeelig, als dat het hen vermoeit, en hunne bewegingen ophoudt en verzwaart; bloote klei- en leemgrond is echter bij nat weder te glad, glibberig en morsig, en bij droog weder te hard, waarom een mengsel van zand en klei, of, wat nog beter is, van zaagmeel of van kaf van de looijers het best tot de monsterplaats geschikt is.

2.) De monsterplaats moet met eenen witten muur voorzien zijn, aan welken men de paarden bij hunne eerste voorstelling aan de hand kan plaatsen, waar zij alsdan zich voordoen als een donker schilderstuk op een' lichten grond, terwijl hunne omtrekken beter in het oog vallen, waardoor de geheele vorm, de gestalte en de kleur meer uitkomen.

Ook laat zich door het plaatsen aan den muur de eene of de andere zijde beter verbergen, welker feilen of gebreken bij eene vrije tentoonstelling terstond in het oog zouden vallen, waarom dan ook de geslepene en verstandige paardenhandelaar zijne paarden niet alleen in de lengte aan den muur

plaatst, maar sommige ook zoo, dat zij met de koppen naar denzelven toegekeerd staan, wanneer zich aan het voorste deel en voornamelijk aan de beenen een gebrek bevindt, hetwelk men door de aanleuning aan den muur zoekt te verbergen, b. v. bokspooten, bevende knien, smalle horst, gebrekkige houding, overbeenen, gallen, enz.

Een ervaren paardenkooper zal derhalve altijd het te onderzoeken paard telkens van den muur af in het vrije laten plaatsen, als wanneer het op gezigts misleiding steunende bedrog vervalt, en men vrij van alle zijden om het paard heen loopen en het aan alle kanten bezien en onderzoeken kan.

3.) De plaats, waarop het paard het eerst aan den bezigtiger in staat van rust ten toon gesteld wordt, moet zoodanig ingerigt zijn, dat het paard op dezelve van voren hoog en van achteren laag staat, waardoor die voordeelen bij zijne voorstelling ontstaan, waarvan reeds in het vorenstaande, over de inrigting der handelsstallen, gesproken werd, nl. dat het paard een beter aanzien bekomt, grooter, dikker van hals, meer uitgezet, vleeziger, langer en uitgestrekter zich voordoet, dan het werkelijk is, en waardoor de bokspooten, de spitse en bevende knien, de uitstekende en de regte koten, het overhoevige en meer andere gebreken bedekt worden. Een paard van voren lager dan van achteren te plaatsen is het middel, om zelfs het schoonste paard ongunstig voor te stellen.

4.) Het paard zich laten nitstrekken is een handelsvoordeel, hetwelk de *taille* van het paard langer, behagelijker, den rug regter maakt, en wanneer nog daarbij de kop en de hals in de hoogte gerigt worden, zoo wint ook daardoor het geheele voorkomen, de geheele vorm van het paard, terwijl ook bovendien nog dezelfde gebreken op eene nog meer voordeelige en betere wijze verborgen worden, welke hier voor genoemd zijn, voornamelijk wanneer

het hoog plaatsen van het paard met deszelfs voorste gedeelte, en het uitstrekken laten niet overdreven worden, waardoor niet alleen de goede voorstelling van het paard, maar ook zijne gezondheid, door verwrikking in het dijbeen of in de wervelen van de ruggegraat, benadeeld zoude kunnen worden. Moses aaron, paardenhandelaar te L., heeft deswege als toevallig een' hoop leem voor de deur van zijnen stal, waarop hij zijne bokspootige paarden plaatst.

5.) Kop en hals met de vuist omhoog brengen, terwijl het van achteren met de zweep aan de hand en de stang of het gebit gedreven wordt, is een middel, waardoor zijn hals langer, zijn voorkomen schooner en het geheele paard grooter schijnt, dan het werkelijk is. Derhalve is dit handelsvoordeel voornamelijk bij zulke paarden aan te wenden, welke klein en van eene ineengedrongene *taille* zijn, een' korten, dikken hals, een lomp en vooruitgedrongen voorstel, te magere of te vleezige beenen of lenden, een' grooten, zwaren kop, te hooge schoft, te hoog gebouwd achterstel, enz. hebben; terwijl men daarentegen te lange, dunne en smalle halzen niet zoo veel in de hoogte rigten, maar meer te buigen pogen moet, waardoor de fout van hunnen langen geitehals nog het best eenigermate verborgen en bedekt wordt. Hetzelfde moet bij dezen ligchaamsbouw geschieden, wanneer men een zoodanig paard met een ander, dat een' korten, dikken hals heeft, b. v. wagenpaarden, bijeen plaatst, en terwijl de kop en de hals van het eene omhoog gerigt moeten worden, moeten deze beide deelen bij het andere gebogen en in eene hier bij passende of met het ander paard in eene evenredige houding gebragt worden.

6.) Bij elke tentoonstelling op de monsterplaats, en zelfs reeds bij iedere uitneming uit den stal moet het paard vooraf gepeperd zijn; want de pe-

per is de ware geest, het ware leven van den paardenhandel; zij maakt uit oude jonge, uit luije vurige, uit domme behendige, uit weerbarstige volgzame, uit onbewegelijke bewegelijke, uit lompe vlugge paarden, en verandert zelfs den vorm, de *taille* en de beweging, met één woord, den geheelen aard van het paard op eene schier onbegrijpelijke en in het oog loopende wijze. Vooral echter bevordert zij het dragen van den staart, op welke hoedanigheid zoo zeer wordt gelet, en wordt derhalve het beste middel, om aan het paard eene hoogere waarde te geven, en het spoedig aan den man te brengen.

Geen paard mag derhalve ongepeperd uit den stal des paardenhandelaars gaan, zoodra het een kortstaart en juist niet een nationaal Engelsch is, 't welk bovendien den staart draagt, en zelfs ook bij deze of andere paardenrassen, die reeds wegens hunnen ligchaamsbouw, hunne kracht en hun temperament den staart dragen, mag evenwel de peper niet ontbreken; want men verlangt immers heden ten dage niet alleen, dat de paarden den staart dragen, maar dien, gelijk den kop en den hals, in den besten vorm omhoog dragen, en men kan in dit vereischte niet ver genoeg gaan. Bij gevolg moet dan elk paard, vóór dat het den stal des handelaars verlaat, met eenige peperkorrels of beter nog met een peperballetje, van gestampte of gemalen peper bereid, voorzien zijn, welke korrels of welk balletje de koppelknecht, op zakkenrollers of goochelaars manier, behendig en ongemerkt het dier in den aars stopt, waarmede het *toilet* en de *appretuur* van het paard als ware het voleindigd wordt. Dit geschiedt meestal bij het te zamenrapen en afnemen der dekken; de man heeft de peper gekaauwd, strijkt zich over den mond, drukt het gekaauwde aan den vinger, en terwijl hij met het afnemen van het dekkleed bezig is, steekt hij den bespogen' vinger in den aars van het paard.

De prikkel, dien de peper dan in den gevoeligen mastdarm veroorzaakt, brengt te weeg, dat het naauwste paard met de achterbeenen wijd van elkander gaat, het meest afgesleten kruis in eene regte lijn verandert, het traagste paard een vurig, het lompste en onbehouwenste ligt en vlug, een weerspannig een gehoorzaam, een zwak een sterk schijnend, en zelfs een dom en ziekelijk, voor oogenblikken, een opmerkzaam en gezond paard wordt. Wie derhalve de werking van de peper als prikkelende steekpil niet kent, blijft ook bij al zijne kennis van paarden, die hij mag bezitten, evenwel onkundig en onervaren in den paardenhandel, en ziet eene menigte valsche of tijdelijke voor echte en natuurlijke of blijvende hoedanigheden aan, welke echter geene andere, dan door de peper kunstmatig aangebragte eigenschappen zijn. Dit voordeel wordt echter, door het hierop volgende herhaalde mesten van het paard, niet alleen spoedig weder verwijderd, maar ook door het beven met den staart verraden; er moet derhalve altijd weder op nieuw gepeperd worden, waardoor somwijlen zelfs ontsteking in den mastdarm ontstaat.

7.) Geen paard mag op de monsterplaats zonder het gebruik van de zweep voorgesteld worden, hetzij dat het slechts voorgeleid, voorgereden, of voor den wagen geprobeerd wordt; zonder aansporing met de zweep blijft het bij dit alles in elk opzigt achterlijk, wil niet op het gebit bijten, rekt en leunt zich in de teugels, is uit natuurlijke neiging, om zijne krachten terug te houden, in alle bewegingen traag, lomp en onbehendig, toont weinig kracht, dikwijls grooten weerzin en doet zich op elke wijze en onder alle omstandigheden, als wagen-, of rijpaard en zelfs als trekpaard, slecht voor; terwijl daarentegen door de zweep de sluimerende, terug gehoudene, of ook slechts in eenen geringen graad aanwezige kracht opgewekt,

het temperament aangeprikkeld, ja zelfs veranderd, het oude paard verjongd, het trage levendig, het zware ligt, het zwakke sterk, het weerbarstige gewillig, het lompe net, het onaanzienlijke bevallig, en zelfs het leelijke schoon wordt. Aan het knappen en slaan met de zweep mag het dus op de monsterplaats niet ontbreken, en ofschoon ook de paardenhandelaar wel honderd malen tot zijnen koppelknecht zegt: „sla en houw mij dat paard zoo niet, laat het gaan zoo als het zelf wil," het zweepen moet deze lieden reeds zoo zeer tot gewoonte en tot eene tweede natuur geworden zijn, dat zij zich, zelfs tegen den wil van hunnen heer, ja tegen hunnen eigen' wil, daarvan niet onthouden kunnen.

Het eigenlijke, ware en gepaste gebruik van de zweep op de monsterplaats bestaat niet enkel in knappen en slaan, maar voornamelijk in den aard en de wijze, om haar ongemerkt, nadrukkelijk en ten regten tijde en op de regte plaats, zoowel ten opzigte van het paard als van het terrein, aan te wenden, waardoor hier haar gebruik even zwierig als kunstmatig wordt, gelijk zulks in de rijbaan of rijschool, en bij het *dresseren* der paarden het geval is, waar — zoo als bekend is — het dikwijls op hem, die de zweep en lijnen of teugels houdt, nog meer aankomt, dan op den rijder zelven, en onder beide omstandigheden eigenlijk eene naauwkeurige kennis van het paard, van zijn temperament en van zijne behandeling voorondersteld wordt, wanneer het in beide opzigten van dienst zal zijn.

De zweephouder moet met dengene, welke het paard voorleidt, voorrijdt en voor den wagen ment, in volkomene overeenstemming handelen, de regelen en voordeelen daarbij verstaan en dezen als ware het in de hand werken. Hij moet de regte plaats en den regten tijd weten te treffen, wanneer de zweep met nut en voordeel is aan te wenden en aan die zijde te gebruiken, bij dewelke hare aanwending het meest

noodig is; b. v. bij een schichtig paard aan de tegenovergestelde zijde van het voorwerp, waarvoor het bevreesd is; bij een naar den muur dringend paard aan deze zijde; bij een aan andere paarden verknocht paard van zijns gelijken af, en bij een niet vooruit willend paard van achteren en zijwaarts, alles naarmate de omstandigheden en het gedrag van het paard het noodzakelijk maken.

Wie zijne paarden zonder zweep voorstelt, zal dezelve altijd slecht tentoonstellen, en hunnen prijs en hunne waarde zelf verminderen; terwijl daarentegen hij, die de zweep zoo juist op den regten tijd weet te gebruiken, hunne waarde verdubbelt.

8.) Het fluiten met den mond, het trommelen in den hoed en het wuiven met den zakdoek mag op de monsterplaats even zoo min ontbreken als de zweep.

Dit alles wekt het paard op, maakt het levendiger en vlugger, beurt zijne krachten op, verandert het loome temparement oogenschijnlijk in een vurig, maakt de bewegingen ligt en gemakkelijk, verbetert voor oogenblikken het dragen van den staart, verfraait den geheelen vorm van het paard, en maakt dien, terwijl dit het dier in gestadige oplettendheid, onrust en een' zekeren bevreesden toestand houdt, die al zijne spieren verstaalt, los en bewegelijk en verlevendigt zijn' geest, zoodat zelfs menig gebrek over het hoofd gezien of minder bemerkt wordt. Derhalve vertoont en verkoopt de handelaar zijne paarden nergens beter, dan bij eene luidruchtige militaire muzijk, bij het gebulder der kanonnen, en bij het gestadig knetteren van een goed onderhouden tirailleer- of twee gelederen-vuur. De kampementen en de exercitieplaatsen zijn daarom de best geschikte monsterplaatsen voor de paardenhandelaars; want buiten den zachten grond, dien men ook gewoonlijk verkiest, vervangen en verhoogen zij den verkooper ook de werking van de zweep,

der sporen, der peper en alle andere aanprikkelende hulpmiddelen. Zoo als ook op groote paardenmarkten, als in *Leipzig*, *Frankfort aan den Oder*, enz. de zweep van den eenen paardenhandelaar, terwijl hij zijne paarden aanspoort, ook die van zijn' buurman mede in beweging brengt, en het algemeen alarm, het geraas en gedruisch van de markt de paarden bezielt, en zoo lang dit rumoer duurt, worden zij in eenen opgewekten toestand gehouden, die voor hunne voorstelling zeer gunstig is. Zoo laat MOSES AARON zijne domme paarden gepeperd, gespoord, duchtig gezweept naar de schouwplaatsen van de goochelaren en dergelijke tenten brengen, waar gedruisch en muzijk hen toch eenigzins opmerkzaam maken.

Heeft nu de handelaar een paard, dat, hoe leelijk, lusteloos, traag, gebrekkig, krachteloos, enz. het ook is, door het gedruisch, door de sporen, de zweep, de peper, enz. al deze hoedanigheden echter verzaakte, zich dus geheel anders voordeed, en daardoor voordeelig verkocht werd, en wel aan iemand, die dit alles niet wist te waarderen, het kunstmatige niet van den natuurlijken toestand wist te onderscheiden en den opgewekten toestand voor den natuurlijken nam, dan heet het: „Ziet eens aan, daar heeft de paardenverkooper N. N. den heer N. N. toch ontzettend bedrogen, en hem met een paard misleid, dat niet de helft van den koopprijs waard is." Doch ik vraag: wie heeft dan eigenlijk bedrogen: de kooper zich zelven, dat hij zich voldoende kunde en bekwaamheid in een vak toeschreef en zich kennis van den paardenhandel aanvertrouwde, waarvan hij niet het geringste verstaat en waarin hij zeer onkundig is; of de verkooper, welke niets anders deed, dan dat hij toevallig den kooper midden in een rumoer, enz. zijne paarden toonde en deze uitwendige, dikwijls niet eens van

hem afhankelijke dingen enkel slechts tot zijn voordeel wist te gebruiken (*)?

9.) Het afpoetsen, afwisschen en kammen der paarden. Geen paard mag op de monsterplaats komen, zonder telkens op het zorgvuldigst te zijn gepoetst, zoo als dit vroeger bij de verpleging van handelspaarden uitvoerig is behandeld; want niets ontsiert en misvormt een paard meer, dan morsigheid en verward en in een' ongeregelden toestand zijnde haar. Bij gevolg moeten, behalve het gewone poetsen, 's morgens vroeg en des middags, de paarden, telkens wanneer zij op de monsterplaats geleid worden, op nieuw met een' vochtig gemaakten lap afgewischt, en hunne manen, haartoppen, enz. uitgekamd en vochtig gemaakt worden. Het kan niet missen, dat, bij zulk eene zorgvuldige verpleging, de paarden in den stal des handelaars zich geheel anders voordoen, dan in het vervolg in de stallen van de meesten hunner koopers of nieuwe eigenaren, in dewelke de vlijt, de orde en de zindelijkheid niet te huis zijn; waarom het dan thans op nieuw heet: „Ziet eens aan, hoe mij de paardenhandelaar N. N. bedrogen en benadeeld heeft; want hoe zeer heeft het naauwelijks voor eenige weken van hem gekochte paard in deugd en schoonheid verloren; gelijkt het thans nog naar het dier, dat ik toen heb gekocht?" — „Ja," voegt de luije oppasser er bij, welke misschien van den verkooper geen geschenk of buitengewoon halstergeld (zoo als men dit noemt) ontvangen heeft, „het dier gelijkt zich zelf in het geheel

(*) Is dit niet even zoo eerlijk, als wanneer iemand in schemerlicht toevallig glas of kristal voor diamant verkoopt; is dit dan bedrog?

niet meer." Hetwelk wel is waar niet te ontkennen valt; want bij den paardenverkooper werd het gepoetst en zindelijk onderhouden; hier bij den nieuwen eigenaar, in tegendeel, gelijkt het thans meer op een varken, dan op een paard.

10.) Het voorleiden op de monsterplaats. Op het opbrengen of voorleiden komt het zeer veel aan, en in de wijze hiervan zijn meer handelsvoordeelen gelegen, dan men, oppervlakkig beschouwd, zoude denken. Hier is het zaak, zoo als bij het voorrijden, de gebreken, zwakheden en fouten van het paard zoo veel mogelijk te verbergen, de geringe deugden en weinig beteekenende voorregten zoodanig te doen uitkomen, en in zulk een licht te plaatsen, dat zij voor zeer bijzondere goede hoedanigheden en voor sterren van den eersten rang doorgaan. Hij derhalve, die een paard goed wenscht voor te stellen, moet al de zwakheden en gebreken, zoowel als al de deugden van het dier kennen, en door eene behendige beweging, door eene vlugge kunstgreep de eerstgenoemde weten te verbergen, en de laatstgenoemde dubbel in het oog loopende te maken. Derhalve is het opbrengen of voorleiden der paarden op de monsterplaats niet zoo zeer de taak der koppelknechten, dan wel die van den berijder of voorrijder bij den paardenhandelaar, bij wien men vooronderstelt en van wien men met regt kan verwachten, dat hij een praktische en ervarene paardenkenner is, en bekwaamheid, vaardigheid en oefening genoeg bezit, om een paard van zijne gunstigste zijde voor te stellen, dat is, welke de talenten heeft, die de kleinhandelaar onder den naam van eenen goeden verkooper verstaat, een mensch, welke niet alleen de tot het verkoopen zoo noodzakelijke kunst van vlug te spreken en zich juist en krachtig uit te drukken, maar ook nog daarenboven waren-kennis bezit, om deze op de beste en voordeeligste wijze

te toonen, hetwelk, zoo als ligt is te begrijpen, niet eens ieders zaak is. Dien ten gevolge moet de paardenhandelaar, wiens belangen daardoor zoo zeer bevorderd en behartigd worden, bij voorkeur deze taak op zich nemen, ten minste in zoo verre, dat hij zijne lieden daarin onderrigt geeft; zoo als hij dan ook in het algemeen meer dan eenmaal zijne handelspaarden voor zich zelven moet monsteren; deels om daardoor zijne paarden naauwkeurig te leeren kennen, en al hunne zwakheden, gebreken en fouten, als ook hunne deugden en goede hoedanigheden op te sporen; deels om aan zijne lieden de voordeelen en handgrepen te kunnen opgeven, hoe de gebrekkige of zwakste plaatsen het best te bedekken zijn, alsmede de goede hoedanigheden het behagelijkste en, bij het uit den stal leiden, het voorrijden en het voor den wagen proberen het meest in het oog loopende te maken zijn, en zich hierin te oefenen; deels om de paarden zelve aan het monsteren te gewennen en hun vrees, vuur, kracht, leven, beweging, een' goeden en zekeren stap, gehoorzaamheid, eene goede houding, zelfs een veredeld voorkomen en eene fraaijere figuur — ten minste zoo lang als zij onder de zweep staan — aan te brengen; in 't kort, om ze af te zweepen, aan het gebit en aan de hand te drijven, de voorleiders of voorrijders te leeren gehoorzamen, enz

Hierbij ontspruit nog voor den handelaar het voordeel, dat hij nu eerst zijne aangekochte paarden zelf leert kennen, waarderen en den prijs voor dezelve te bepalen; want het is dikwijls het geval, dat paarden, die men als kooper bij den inkoop het minst achtte, tot geringen prijs kocht, nog de best van de hand gaande en de voordeeligste waar zijn, en paarden, welken men eene hooge waardij toeschreef en die men duur betaalde, tot zoogenoemde doodeters of stalhoeders en eene waar worden, van dewelke

men verheugd is, dezelve eindelijk nog zelfs beneden den inkoopsprijs kwijt te worden, waartoe de gestadige wisseling in de levende bewerktuiging, de vele invloeden der buitenwereld veel bijdragen, welke het eene paard beter en het andere slechter maken, of, zoo als de paardenhandelaar zich uitdrukt, „waardoor het eene paard wint en het andere verliest." Hierom moet dan ook de private of afzonderlijke monstering voor den handelaar zelven van tijd tot tijd herhaald worden; eensdeels, om de nieuw ontwikkelde goede hoedanigheden, alsmede de verkregene of toegenomene zwakheden, gebreken of fouten zijner paarden te leeren kennen en schatten, om hunnen prijs daarnaar te bepalen; anderdeels, om aan zijne lieden, naar bevind van zaken, nieuwe voorschriften en regelen ter gunstige voorstelling der gemonsterde paarden te kunnen geven Want de handelaar, welke de niet uit te leerene studie zijner paarden, en hunne voordeelige behandeling bij den verkoop niet voortzet, zal nimmer goede zaken maken, en bij het voor- en achteruitgaan der dierlijke natuur in zijne handelszaken telkens verachteren; terwijl hij bij paarden, welke slechter geworden zijn, dus verloren hebben, den ouden prijs behoudt, voor welken hij dezelve niet kwijt kan worden, of terwijl hij diegene, welke verbeterd zijn, dus gewonnen hebben, niet in prijs opslaat, en ze veel goedkooper wegdoet, dan zij thans waard zijn geworden.

Overigens kunnen hier alle voorschriften en regelen, hoe een paard moet worden opgeleid, opdat het op de voordeeligste wijze voorgesteld worde, even zoo min worden opgegeven, als de voordeelen en regelen, waarnaar men een paard, om het voordeelig te presenteren, voorrijden moet. Genoeg, bij beiden moet men uitgaan van het beginsel: „tracht in de eerste plaats de eigendommelijkheden, de goede en slechte hoedanigheden van het paard

naauwkeurig te leeren kennen, de laatste dan door eene geschikte leiding en aanwending van alle te dienst staande hulp- en strafmiddelen te verbergen, en de goede hoedanigheden in het ware licht te plaatsen." De uitvoering zelve is een gevolg der praktische rijkunst, der vaardigheid en behendigheid, der ligchamelijke geschiktheid, der ondervinding, van beleid, menschen- en wereldkennis, die een paardenhandelaar, wanneer hij zich wil beijveren, om zijnen handel te doen bloeijen, even zoo min verruimen mag, als de kennis zijner paarden zelve.

11.) Het voorrijden. Wordt er reeds tot het opbrengen of voorleiden der paarden naar de monsterplaats praktische paardenkennis, oefening en bekwaamheid in eene goede voorstelling vereischt, zoo is zulks bij het voorrijden der paarden aldaar nog veel meer het geval, en men kan vrijelijk beweren, dat tot eenen goeden berijder of liever voorrijder bij eenen paardenhandelaar meer behoort, dan tot eenen gewonen berijder of stalmeester, voornamelijk zoodanigen, als men hen voor het grootste gedeelte heden ten dage ziet, ofschoon men slechts van hem verlangt, dat hij ieder paard goed voor te stellen verstaat, minder echter om het te berijden of tot de rijdienst te dresseren. Maar juist in dezen eisch ligt het moeijelijke, en veel gemakkelijker is het, in een' geruimen tijd een paard zoo ver te brengen, dat het den rijder in alles onvoorwaardelijk gehoorzaamt en zijnen wil geheel opvolgt, zeer mak en werkzaam is, dan om slechts in schijn te toonen, als ware het dit alles, terwijl het nog geheel ruw en onbeschaafd is.

Een onderwijzer, welken men tijd geeft, om een kind te vormen, heeft eene moeijelijke taak; maar nog duizendmaal zwaarder is de taak van een' zoodanigen, wanneer hij hetzelve, ook slechts voor eenige oogenblikken, beschaafd, dat het evenwel in

het geheel niet is, moet voorstellen. De zoogenoemde berijder des paardenhandelaars heeft het moeijelijke raadsel op te lossen, om elk, ook het ruwste en minst gedresseerde, zelfs het weerspannigste, meest menschenschuwe en kwaadaardigste paard zoodanig voor te stellen, als ware het een zeer arbeidzaam, ja het vroomste, aan de menschen meest gewone en gedresseerdste paard, en bovendien het nog zoo te toonen, als had het niet ééne fout of niet één gebrek en als waren de weinige goede hoedanigheden, die het misschien bezit, zeer buitengemeen en eenig in hare soort, terwijl zij toch niet meer, dan zeer gewone zijn en naauwelijks middelmatig genoemd kunnen worden en niets minder, dan bijzondere voorregten zijn.

Inderdaad een moeijelijk vraagstuk, tot welks gelukkige oplossing niet alleen zeer veel bekwaamheid, oefening en ondervinding in de rijkunst behooren, maar ook voor alle dingen een schielijk en juist overzigt, eene praktische taktiek in de paardenkennis en verder de kunst, om al datgene met den eersten blik aan het paard te ontdekken, wat voor het oog des bezigtigers zoo veel mogelijk verborgen en wat daarentegen opgvijzeld en in het licht geplaatst moet worden.

Daarom laat DAVID bij MOSES AARON zijnen koppigen zwart-bruinen over de *barrière* springen, maar door vriend B. van den muur afhouden, opdat de kooper het vaste karakter van den gegradueerden, zoo als M. A. zegt, meer bewonderen kan en waagt het liever, de menschen op de wandelplaats om ver te rijden, opdat de officier het soldatenpaard erkennen zal.

Reeds de ondervinding, dat het veel moeijelijker is, aan eene zaak naar den schijn een aanzien te geven, dat zij werkelijk geheel niet bezit, dan dezelve te vertoonen zoo als zij wezenlijk is, leert ons, dat de kunst en wetenschap van een' voorrijder bij den paardenhandelaar niet achterstaan kan bij de weten-

schap van een' werkelijken berijder, die niets geeft, dan wat er is, en dit weinige veelligt slechts zoo, als de kok het slechte vleesch met eene smakelijke, kruidige saus goed te bereiden verstaat; terwijl de voorrijder des paardenhandelaars, om in deze gelijkenis voort te varen, bedorven kalfsvleesch in smakelijk *rostbeaf* verandert en deze verandering ook onder de oogen van den waarnemer en kenner verrigten moet, welke hem daarbij even zoo op de vingers ziet als de toeschouwer op die van den goochelaar.

Dit is dan ook wel de oorzaak, dat men kokken van de eerste soort, of berijders, zoo als zij gewoonlijk zijn, veel overvloediger vindt, dan kokken van de laatstgenoemde soort, of geschikte en bekwame voorrijders eens paards.

Mij zijn ten minste, als een' ouden paardenhandelaar, slechts weinige voorgekomen, maar deze weinige stonden, met voorbij zien van theoretische kundigheden, even zoo hoog in mijne oogen, als alle berijders en stalmeesters van hunnen tijd, van VALENTIJN TRICHTER, den Hertog van NEWCASTLE en WINTER VAN ADELAARDS VLEUGEL tot op HINNERSDORF, KLATTE, ANDRAE en EIERER.

Het ergste dwaalt men, wanneer men gelooft, dat ieder berijder, voornamelijk wanneer hij in zijne kunst bekwaam en ervaren is, ook even zoo goed een paard moet weten voor te rijden en voordeelig voor te stellen; want dit is zoo niet, in tegendeel, de gewone berijders, al behoorden zij ook werkelijk tot de bekwaamsten van hun vak, stellen een paard het slechtst van allen voor en worden, wat het misleidend uitoefenen der kunst van paarden voor te stellen aanbelangt, zeer dikwijls door den eersten besten koppelknecht overtroffen; want zij weten zich volstrekt niet van den schoolmeesters toon te ontdoen, corrigeren, berispen of vormen, zwenken en zwaaijen, alles kunstmatig, wanneer zij enkel het paard op de voordeeligste wijze voorstellen moeten.

Niets in de wereld doet zich echter goed voor, wanneer het nog onder de handen des makers is, of gelijk de onderwezen wordende aan den leermeester de les voorzegt. De paardenhandelaar wil echter volstrekt zijne paarden niet vormen en dresseren laten, hij wil ze alleen goed en voordeelig voorgesteld hebben en als wisten, kenden en verstonden zij dit reeds alles volmaakt, wat hun de berijder eerst bijbrengen, eerst leeren wil (*).

De paarden des handelaars met hunnen berijder komen mij derhalve voor als een gezelschap van jonge lieden, die wel is waar niet beschaafd zijn, doch toch ook niets minder, dan door den thans bij zich hebbenden hofmeester beschaafd, maar slechts aan het overige gezelschap reeds als lieden van verstand en fijne manieren voorgesteld willen zijn. Een werkelijke berijder echter gelijkt op eenen ouden, door zijne dienstverrigtingen knorrig geworden hofmeester, welke het vitten en berispen niet laten kan, dien de schoolvosserij tot eene tweede natuur is geworden en niet vergeet, wanneer zijn kweekeling reeds lang volwassen en zelfstandig handelende is, dat hij hem van den eersten kindertijd af gekend, berispt en bevolen heeft en thans dit bedrijf in latere jaren uit gewoonte voortzetten wil; terwijl de gewezen kweekeling geen' lust meer heeft, om te leeren, al gevoelt hij ook zelf, dat hij niets of nog maar weinig weet, maar slechts in het gezelschap wil verschijnen en hier hoogstens door den hofmeester voorgesteld, maar niet gecorrigeerd wil zijn, waarbij hij zich, even als

---

(*) In weerwil hiervan echter prees MOSES AARON den berijder der paarden van den Vorst van L. zeer, toen deze zijne paarden probeerde. „Ziet, hoe deze beroemde paardenmeester (*pikeur*) een paard rijdt! Thans ontdek ik deszelfs waarde, en geef het niet voor 100 Louis d'or!" — Het spreekt van zelf, enkel uit eerlijkheid!

alles, wat onder de tuchtroede en de meestersplak staat, eene slechte vertooning zoude maken, terwijl hij schitteren wil.

Dien ten gevolge voegen de berijders even zoo min tot de voorstelling der handelspaarden, als de hofmeesters voor volwassene jonge heeren; beide, de handelspaarden en onze volwassene jeugd, willen slechts schitteren, zich doen gelden, eenig gewigt en een voornaam aanzien geven en doen zich met een' blooten gezelschaps voorsteller of begeleider, of hier voorrijder, beter voor, dan met een' hofmeester of een' berijder, die nu beide eens voor altijd het berispen niet kunnen laten.

Men zie b. v. slechts den berijder een handelspaard voorstellen; altijd rijdt hij daarmede in de volte, rigt den kop en het kruis regts, of gaat zelfs wel met hetzelve in de school *l' epaule en dedans* over.

Zal echter wel onder deze lessen, die zoo veel krachtsinspanning van het paard vorderen, een nog jong en zwak paard, zoo als gewoonlijk de handelspaarden zijn, zich goed en voordeelig voordoen? Zal daardoor niet des paards onkunde, zijne ruwheid, alsmede zijne krachteloosheid, of eenig ander gebrek zelfs in eene dubbele mate te voorschijn komen en worden niet zelfs zijne weinige goede hoedanigheden nog daarbij verborgen en onderdrukt? terwijl onder den voorrijder des handelaars de bewegingen van het paard geheel natuurlijk blijven en als ware het slechts het bewijs, den schijn van *polituur* en *dresseering* bekomen, waarbij evenwel alle dwang, alle buiging, persing en krachtsinspanning vermeden worden, waaronder de fouten en gebreken van het paard slechts meer in het oog zouden loopen. Maar in deze schijnbare tentoonstelling van een ruw paard, als ware het een gedresseerd, ligt juist de kunst en de bekwaamheid des voorrijders, in welke de bekwaamste paardenberijder hem niet

evenaart, die echter, wanneer hij geen waanwijze zot is, zoo als de berijder der paarden van den Vorst van L., juist door *zijne* rijkunst de kunst van MOSES AARON neutraliseren kan.

Even zoo min is een kavallerist, al wordt hij ook bij zijn regement voor den besten ruiter gehouden, geschikt, om de taak eens voorrijders van eenen paardenhandelaar waar te nemen; want zijne manier van zitten, zijne leiding, zijne streelingen en bestraffingen zijn veel te stijf, veel te werktuigelijk en worden daardoor bemerkbaar. Hij is nog altijd aan het kommandowoord gewoon, doet weinig uit eigene aandrift, behandelt het paard met eene militaire *discipline*, let daarbij in het geheel niet op deszelfs kracht, temperament, bouw, wil, enz., poogt niet, in overeenstemming met deze te handelen en heeft nog minder bekwaamheid, om deze gebreken aan ondergeschiktheid (*insubordinatie*) voor de oogen der toeschouwers als eene gehoorzaamheid ten gevolge der streelingen van den ruiter uit te geven. Zoo handelt de geoefende, bestudeerde voorrijder van den paardenverkooper bij alles, wat het paard doet, niet, maar laat alle bewegingen en elke houding meer van het paard, dan van hem uitgaan, terwijl die echter, door zijne bekwaamheid, die van deze willekeurigheid naar de krachten, naar den aanleg en het temperament, naar den bouw, enz. van hetzelve een verstandig gebruik maakt, als een vrijwillig opvolgen van den wil des rijders voorgesteld worden.

Zoo b. v. valt het ruwe paard onder eenen bekwamen voorrijder, wel is waar zonder de geringste hulpmiddelen daartoe gebezigd te hebben, in gelop, doch de voorrijder weet deze willekeurige handelwijze van het paard zoo behendig te veranderen, eene andere rigting te geven en naar den schijn in de grootste gehoorzaamheid te doen overgaan, dat men het voor het gedresseerdste en volgzaamste

paard houdt; terwijl hij tevens, bij deze of gene andere willekeurig ondernomene en thans door hem als een gevolg van *dressering* uitgegevene beweging, van deszelfs krachten, temperament, bouw, enz. behendig gebruik weet te maken en het zoo altijd zonder dwang, krachtig en van de voordeeligste zijde weet voor te stellen. Kortom, hij volgt in de voorstelling van het paard meer den wil van het dier, dan den zijnen, verstaat het echter dezen op die wijze voor te stellen als ging die van hem uit en geeft aan het paard, dus doende, den schijn van volgzaamheid en gehoorzaamheid, welke goede hoedanigheden het evenwel geheel niet bezit, waarbij hij echter deszelfs wezenlijke goede eigenschappen, talenten, natuurlijke vlugheid, waaraan het zich vrijwillig overgeeft, van de beste zijde toonen en in het voordeeligste licht plaatsen kan. Van dit alles verstaat de bloote militaire ruiter weinig of in het geheel niets, maar verlangt slechts, naar het algemeene grondbeginsel van zijnen stand, eene onvoorwaardelijke onderwerping van het paard, welke onderwerping zeer goed kan zijn, maar volstrekt niet op de monsterplaats des paardenhandelaars te huis behoort, waar alle paarden — om de gelijkenis weder op te vatten — als de slechtst opgevoede en ongemanierdste kinderen onder de leiding van een' hofmeester of gouverneur, welke menschen- en wereldkennis in praktijk weet te brengen, zich evenwel als de fatsoenlijkste en beschaafdte kinderen moeten voordoen, alhoewel hij dikwijls van hunne ongehoorzaamheid, hunne ongewilligheid tot eene schijnbare gehoorzaamheid en wellevendheid gebruik maakt en aan hunne zotte invallen, hunne losbandigste wildheid het voorkomen van naïviteit en van moed weet te geven.

De beste berijder voor den handel is diegene, welke de ervarene en kundige paardenhandelaar door eigene onderrigting zelf vormt, daar hij hem,

door het leeren rijden, tevens in de praktische paardenkennis onderwijst, hem de krachten, de beweging, het temperament, de goede en slechte eigenschappen in het gevoel van het zitten en van de hand leert kennen en hem onderrigt, om dezelve behoorlijk te gebruiken, te voorschijn brengen en ook weder te verbergen, hem hierbij echter niet als een automaat, zeer stijf en onbewegelijk te paard laat zitten, noch hem de bewerking en *dressering* der paarden leeren wil; want hier komt het noch op eene schoone houding van den ruiter, noch (om het zoo eens uit te drukken) op eene verfijnde beschaving van het paard aan, maar om het dier enkel in zijnen ruwen en natuurlijken toestand op de voordeeligste wijze en bloot onder den schijn van gedresseerdheid en gehoorzaamheid te toonen, hetwelk geheel iets anders is, dan rijden en dresseren en waartoe weder eigene ondervinding en kennis bij den onderrigtenden en eigene bekwaamheden, aanleg en vatbaarheid bij den onderrigt wordenden voorondersteld worden. Kortom, de voorrijder moet met de knepen, streken en kunstgrepen des paardenhandels bekend gemaakt en tot dit oogmerk even zoo bewerkt en gedresseerd worden als de paarden zelve.

De belangrijkste regelen, die ik uit mijne veeljarige ondervinding in den paardenhandel den paardenverkooper en den voorrijder, ten opzigte eener goede voorstelling der paarden op de monsterplaats onder den rijder kan geven en welke daarbij de voornaamste handelsvoordeelen mede uitmaken, zouden omtrent op de navolgende nederkomen:

a.) De voorrijder moet terstond elk gebrekkig gedeelte in den bouw, elke fout, elke zwakke plaats, iedere verscheidenheid in het temperament der paarden, door het gezigt en het gevoel in het zitten en in de hand, weten op te sporen en zoo veel mogelijk bij de voorstelling en het voorrijden te verbergen, even zoo als hij daarentegen ook elke

sterke en uitstekende plaats, elke bekwaamheid, elken goeden natuurlijken aanleg, met één woord, iedere goede hoedanigheid des paards even zoo schielijk moet weten te ontdekken en dezelve behoorlijk te gebruiken, te voorschijn te brengen en te doen gelden, waarin eigenlijk het hoofdvoordeel van eene goede voorstelling is gelegen Intusschen is dit gemakkelijker gezegd, dan praktisch uitgevoerd, en er behoort in beiden zeer veel toe, wanneer men iets bijzonder goeds hierin wil verrigten. Maar ook de kooper, wanneer hij zelf probeert, moet een' behendigen roskammer tot zijnen berijder weten te stempelen. — „Nu DAVID!" zegt MOSES AARON, „pas nu op, hier kunt gij wat leeren, gij onhandige bengel! zie, hoe de heer Generaal zijn paard leidt, en of het dáár zoo als bij u in het ijzer slaat, gij vlegel! Ik verzoek u, heer Generaal! zoo goed te zijn, om het jonge mensch het voorbeeldige voordeel van uwe manier van rijden te toonen." — Deze doet al wat hem mogelijk is, en DAVID wist het vroeger dan hij, daar het reeds lang was afgesproken.

Voorbeelden hiervan zijn ongeveer de volgende: Het paard heeft een zwak achterdeel, maar een tamelijk vast, krachtig en zeker vorendeel; dan moet, bij het voorrijden van hetzelve, het in de hoogte rigten van kop en hals, zoo als over het algemeen het ineendringen des paards, het op de schoften zetten van hetzelve vermeden worden, en men moet het paard, zoo als men zich volgens de taal der rijkunst uitdrukt, slechts op de schouders laten gaan, alle schielijke paraden, het snel wenden, het heen en weder rijden van het paard vermijden, bij al hetwelk zijn zwak achterdeel zoo veel te meer bespeurd zoude worden, en het paard moet over het algemeen zoo veel mogelijk uit elkander en slechts op het vorendeel, als zijn sterkste deel, gereden, zoo als over het geheel genomen

slechts meer van ter zijde voorgestéld worden; biedt het zich in den gang geheel van zelven tot den galop aan, zoo moet men deze beweging slechts in zoo verre pogen te bestieren, als zij over het kruis, of valsch (op het linker dijbeen) geschiedt, dezen loop niet lang voortzetten, en er niet mede pronken, maar in eenen anderen loop b. v. in een' stap of draf overgaan. En zoo omgekeerd: heeft men een paard onder den rijder voor te stellen, dat een zwaar en sterk achterdeel, maar daarentegen een reeds zeer gebruikt, geteisterd of zwak vorendeel heeft; zoo moet men den hals en den kop zoo veel te meer omhoog heffen en de geheele zwaarte des diers zoo veel mogelijk op het sterke achterdeel zoeken te verdeelen; zulke paarden mag men zelden in den draf, nog minder in den stap, maar, zoo veel als het slechts immer doenlijk is, in galop toonen en wel zoo, dat het niet, zoo als men zegt, op de schouders, maar geheel op de schoften galoppeert en pareert en men kan bij zulke paarden hunne sterkte des achterdeels door schielijke paraden, wendingen, zwenken, *carrière*-loopen, enz. te voorschijn brengen en zoeken te toonen, waardoor ook nog het eerst de blik des bezigtigers van elk gebruikt of zwak vorendeel van het paard wordt afgeleid. Wanneer derhalve de handelaar volgens den wensch des koopers tienmalen roept: „In den draf! in den draf!" zoo wordt het paard toch niet in den draf gezet en alle *bengels* en *vlegels* zijn slechts komedietermen, die enkel tot het stuk behooren, den persoon des voorrijders geheel onverschillig zijn.

Is het paard b. v. aan den regter schouder of het regter dijbeen lam of ook slechts zeer zwak, zoo moeten, zoo veel als doenlijk is, alle wendingen op de regterzijde, zelfs het produceren in eene groote of wijde volte (het rijden in eene kringvormige

rijbaan) op de regterhand vermeden en alle bewegingen meer links gemaakt worden. Op de regterzijde van het paard moeten gedurig de zweep en de sporen aangewend worden, om het meer of minder terug blijven van het dijbeen vooruit te drijven en het in eene gestadige onrust en beweging te houden en altijd moet het paard, zoo het zich doen laat, slechts van de linker- en niet van de regterzijde getoond worden; en al deze regelen moeten omgekeerd worden opgevolgd, wanneer het paard aan het linker dijbeen kreupel, zeer zwak of veel gebruikt is.

Is het paard het meest beschroomd voor voorwerpen, die zich aan zijne regterzijde bevinden, zoo poge men deze bij het voorrijden op de linkerzijde van het paard te bekomen, en zoo omgekeerd, wanneer het paard meer beschroomd aan de linkerdan aan de regterzijde is, en aan deze zijde het oog bijzonder zwak schijnt te zijn. Is het in het algemeen zwak en krachteloos, zoo vermijde men elke vermoeijende inspanning, alsmede elken dwang van hetzelve, waardoor anders zijne algemeene zwakheid nog meer uitkomen zoude, en volge elken loop, elke beweging van het dier schijnbaar op, als had men het zelf daartoe bepaald, zette den loop niet lang voort en toone het niet in eene houding en beweging, waartoe veel kracht en sterkte van rug behoort.

Een paard van een levendig temperament behandele men zacht, bedaard en los in de hand; bij een lui gebruike men onophoudelijk, doch ongemerkt, de zweep en de sporen en trachte het ook tevens gelijktijdig, door het sterk aanhouden van den teugel, oplettender, vlugger en levendiger te maken.

Op deze of dergelijke wijze moet men dan alle gebreken, fouten en zwakheden der paarden trachten te verbergen en moeten zij altijd slechts van hunne goede zijde, in hunne beste eigenschappen

aangezien en beschouwd, vertoond worden, waardoor hunne voorstelling op de beste en voordeeligste wijze geschiedt.

b.) De voorrijder moet al de bekwaamheden, vatbaarheden, uitstekende eigenschappen en hoedanigheden, waardoor het eene paard boven het andere bijzonder uitmunt, weten op te sporen, in het behoorlijke licht te plaatsen en daarop, zoo als men zegt, opmerkzaam en geldend te maken. B. v. een paard, dat een vrij vooruitstekend schouderblad heeft, een' zoogenoemden stekenden of drijvenden stap in den draf heeft en zich in deze beweging het voordeeligste voordoet, moet hij zoo veel mogelijk altijd slechts in dezen loop rijden, het daarbij door aansporende hulpmiddelen en liefkozerijen nog meer zoeken op te wekken, terwijl hij den kop en den hals een weinig in de hoogte rigt en den zadel ver achteruit legt, opdat de schouders zoo veel te meer vrijheid in de bewegingen erlangen en zoo veel te minder door den last van den ruiter bezwaard worden. Hij moet een zoodanig paard niet in de volte (kringvormige wijze van rijden), waarbij de vrije schouder-beweging niet zoo gezien en bemerkt wordt, maar op eene regte lijn toonen en den bezigtiger op zijde plaatsen, bij wien hij dan voorbij draaft. Paarden, die veel aanleg tot galopperen, een sterk achterdeel, maar juist niet eene regelmatige beweging der voorbeenen hebben, stelt hij weder meer in den galop, in sprongen, in gestrekten ren, enz. voor en wederom anderen, die veel en gemakkelijk ademen, veel ligtheid, eene vrije beweging en veel volgzaamheid in het achterdeel hebben, worden het meest *en carrière* getoond. Weder anderen, die sterk, behendig en vlug in bewegingen te gelijk zijn, een' voelbaren (zachten) bek hebben en gehoorzaam aan de te bezigen hulpmiddelen in het algemeen zijn, worden in sterke en zware bewegingen gebragt, enz. Anderen met

eene trotsche houding, eene ruime, veel gronds wegnemende beweging in den stap, toont hij weder in dezen gang, enz. Hierbij is echter op te merken, dat

c.) de voorrijder zich naar den wensch, den smaak en de behoefte van den kooper rigte en b. v. aan een' jongen huzaren kadet geen paard toont, als ware het slechts voor eenen ouden, bezadigden heer geschapen, welke geen' anderen gang rijdt, dan in den stap, hoogstens in een' korten paradegalop en voor wien het paard niet stil, bedaard, zonder eenige beschroomdheid, gehoorzaam, rustig, ja dikwijls zelfs niet traag genoeg zijn kan; daar het voor dezen kooper noodzakelijk zoude zijn, als deed het paard zich als het vlugste, vol levenskracht en levensvuur zijnde dier, als de wildheid, het vuur, de snelheid zelve voor, als stond het altijd op de achterbeenen en liep het niet dan in boogsprongen en sprong het over alle slooten en heggen en had het de snelheid en de vaardigheid eener zwaluw. En zoo als hij bij de monstering voor den ouden heer het paard vooral in eenen ruimen en zekeren stap, eenen korten galop en zonder veel levendigheid, rustig, bedaard, volgzaam en zonder schroom toonen moet; zoo moet hij hier weder alle hulpmiddelen en voordeelen aanwenden, om het paard zoo wild, levendig, snel en krachtig voor te stellen als slechts mogelijk is; en wanneer hij voor den eerstgenoemden het paard in eenen bedaarden stap begint voor te stellen en ook de monstering daarmede eindigt, zoo vangt hij hier het voorrijden aan met sprongen, rennen en naar eigene beweging loopen laten en eindigt ook weder deze monstering met dergelijke wilde bewegingen, waarbij de houding, de bouwaard, de zekerheid in het loopen, enz. het minst bespeurd en waargenomen worden, waarop weder de oude, bezadigde

heer, voornamelijk wanneer hij eenige kennis van paarden bezit, veel meer ziet. Het is derhalve goed, wanneer de voorrijder door den paardenhandelaar of door den kooper zelven met diens wensch en smaak, als ook van zijne behoefte, ten opzigte van den paardenkoop, bekend gemaakt wordt en deze hem als ware het weet te bespieden en te ontlokken, opdat hij bij het voorrijden van het paard op de monsterplaats zijne maatregelen daarnaar nemen kan en hem het paard, hetwelk hij wenscht te zien en te monsteren, zich overeenkomstig zijnen wensch en de dienst, die het verrigten moet, toont te zijn. Een handelsvoordeel, dat zeer gewigtig is en dat door den handelaar zoowel als door den voorrijder bijzonder behartigd moet worden (*).

Zoo moet hij verder voor zulke koopers, die slechts nog ruwe en weinig beredene paarden koopen willen, deze dieren bij het voorrijden zoo voorstellen, als waren zij eerst onlangs voor de eerstemaal bestegen geworden, al waren het ook werkelijk oude, afgekeurde kavalleriepaarden. Andere koopers, die weder volkomen beredene paarden zoeken, moet hij de ruwste zoodanig pogen voor te stellen, als waren zij reeds lang gedresseerde paarden, uit eene groote *manege* af-

---

(*) Daarbij wordt deze en gene misleid, welke juist deze beweging zeer bemint. — „Maar de pool gaat immers noch in eenen zuiveren stap, noch in een' zuiveren draf!" zeide de dikke pachter tegen MOSES AARON, „wat is dan dit voor een' gang?" — „Dat is de gang (luidt hierop het antwoord), die alle aanzienlijke en rijke Bojaren in de *Woldau*, *Wallachije de Krim*, *Bukowine* en *Tartarijë* rijden, 50 wersten in een' dag met gemak, van *Bucharest* naar *Jassy!*" en de stramme, afgebruikte pool wordt aangenomen.

komstig. Hierin is echter mede de grootste kunst en bekwaamheid van den voorrijder gelegen en is gewis een der grootste handelsvoordeelen voor den paardenverkooper. Deze kooper zoekt een stil en bedaard, gene een levendig en moedig paard, al is het ook juist niet zeer gehoorzaam; want hij zelf houdt zich misschien in het rijden voor bekwaam genoeg, om het gehoorzaamheid te leeren en voor beiden moet een bekwame voorrijder een en hetzelfde paard zoodanig weten voor te stellen, als beantwoordde het volkomen aan den wensch van een' ieder; waarlijk niet de gemakkelijkste taak voor hem, tot wiens vak even zoo veel paardenkennis, als bekwaamheid, geschiktheid, oefening en beleid in het rijden en vooral in het voorrijden op de monsterplaats behooren. Ja hij moet het zelfs verstaan, om den eenen kooper een paard als het krachtigste en vurigste dier van de wereld te toonen, hetwelk hij aan een' ander' als een kracht- en moedeloos paard weet voor te stellen, daar de eerste een jong, krachtvol man, de andere daarentegen reeds een zwakke grijsaard of zwaarmoedige ruiter is, welke zich niet door de kracht des paards wil beheerschen en overwinnen laten.

Kortom, hij moet iederen kooper die waar trachten te toonen, welk hij en zoo als hij dezelve wenscht en ware het in dit opzigt mogelijk, naar den wensch van denzelven, een' schimmel in een zwartvos te veranderen, zoo moest hij pogen zulks mogelijk te maken; want juist daarin, dat de paardenhandelaar den kooper bij de keuze der waar al zijne wenschen zoo veel mogelijk tracht te bevredigen, is insgelijks een groot handelsvoordeel gelegen, welks spil over het algemeen zeer dikwijls slechts de kennis van het menschelijk hart en de zwakheden en hartstogten der menschen is, om welke zich het voordeel bij den verkoop draait en die de verkooper tot zijn nut moet weten aan te

wenden, gelijk de speler de dobbelsteenen en de kaarten.

Hij, die de wenschen des koopers in alles zoekt voor te komen, heeft den handel met denzelven reeds half voltooid en de eigenzinnigheid bevredigd, die dikwijls bij den paardenhandel niet minder kleingeestig is, dan die van een kind, wanneer het een rood speelgoed verlangt, daar het blaauwe toch veel beter was; maar zoo is de mensch: hij blijft zich van de jeugd tot aan de grijsheid overal gelijk en toont bij de keuze eens paards dikwijls even veel eigenzinnigheid en vooroordeel, als bij de keus van een spel of van eene vrouw.

Kleine paarden moeten derhalve, om aan den wensch des koopers te beantwoorden, tot groote en groote tot kleine gemaakt worden en wanneer men mij vraagt, hoe dit mogelijk is, zoo wijs ik slechts op de ondervinding, dat men met ééne maat veel en weinig, met één' elstok lang en kort kan meten; dat men, volgens eene regtskundige stelling, naar een en hetzelfde wets-artikel regt en onregt kan vonnissen en toch in alle gevallen regtvaardig te werk gaat. De paardenhandelaar wil h. v. het eene paard bij het meten klein en het andere groot voorstellen, zoo doet hij in het eerste geval niets anders, dan het dier zonder hoefijzers en nokken en bij afgesnedene hoeven, in een' weeken, zandigen grond, waar het been zich indrukt, met een' band of een lint zoo te meten, dat hij dien niet tot aan de schoft aan het paard legt, waarbij hij tevens de sterkte der schouderspieren, de vetstof van dezelve, enz. in zijnen cirkelomvang niet zal meten, maar hij houdt de maat slechts regt tegenover de schoft, en bepaalt in zijne gedachten tot zijn voordeel slechts eene lijn tot de maat en zoo meet hij terstond verscheidene duimen van de

grootte in; terwijl hij een en hetzelfde paard voor even zoo vele duimen naar de maat grooter uitgeeft, wanneer hij het met hoefijzers en nokken, op eenen harden grond staande, waarin de hoeven niet weg kunnen zakken, zoo meet, dat hij de bandmaat tot aan de schoft legt en zoo de geheele dikte der vleezige schouders mede omspant, waardoor natuurlijk eenige duimen in de grootte gewonnen worden, naar het wiskundige stelsel: de boog is langer, dan de snaar. Overigens meet hij met ééne maat, in de beide gevallen, voor de oogen des koopers en in beide, naar de wetten, regtvaardig. Ook behoeft hij slechts een klein paard een dekkleed of een' zadel, het wagenpaard gereiden op te leggen en het voor een klein, laag rijtuig te spannen, zoo doet het zich eenige duimen grooter voor dan het is; zoo als hij weder het groote paard, dat naar den wensch des koopers klein moet zijn, zonder zadel en gereide en als wagenpaard voor eene groote koets met een hoogen bok voorstellen moet en het schijnt weder kleiner dan het is, en het *optische* bedrog wordt nog vermeerderd, wanneer men bij de bezigtiging des kleinen paards een laag standpunt heeft en het groote van eene hoogte af beschouwt, waardoor dan het eerstgenoemde zich grooter en het laatste zich kleiner voordoet.

In deze en andere voordeelen, in de wereld- en menschenkennis, maar niet in geheim gehoudene dingen liggen de handelsvoordeelen des paardenhandelaars, naar welke dus veel naauwkeuriger gezegd kan worden: de kooper heeft zich zelven misleid en bedrogen, dan dat hij eigenlijk door de roskammers kunsten misleid is (*).

(*) Ten minste in zoo ver, als hij waande niet bedrogen te worden.

d.) De voorrijder moet, door de wijze van voorrijden, alle gebreken en fouten des paards zoo veel mogelijk trachten te verbergen, en derhalve b. v. een paard, dat weinig schouderbeweging, maar veel kniebogt heeft en mogelijk nog wel bovendien schopt of slaat, dat ruim of eng loopt, zich strijkt en kruist, niet op eene regte lijn toonen en zoo, dat de bezigtiger voor, achter of zijwaarts van het paard staat, bij welke voorstelling des paards en de standplaats van den onderzoeker al deze gebreken het meest in het oog vallen; maar hij moet een paard met dit gebrek in houding en beweging, zoo veel als mogelijk is, altijd slechts in eene niet te groote volte (kringvormige rid) voorrijden, in welke de beschouwer midden in staat, en hij het gebrek aan vrije beweging der schouders, een' scherp in het oog vallenden stap, als ook te veel kniebogt, het scheppen, strijken, kruisen, enz. het minst bespeurt. Daarentegen moet hij wederom een paard, dat zich door eene vrije schouderbeweging, een' uitstekenden, vrijen stap bijzonder onderscheidt, op eene regte lijn voorstellen, waarbij deze hoedanigheden het meest in het oog loopen, maar niet in de volte, waar door de gestadig voortdurende wending deze vrije stap, gestremd en onmerkbaar gemaakt wordt.

Reeds eenigen tijd gebruikte en stijve paarden mogen dan eerst den kooper vertoond worden, wanneer zij reeds eenigzins bereden en zoo als men zegt, in den loop of in het trekken gebragt zijn, als wanneer men dan het onzekere, het stijve, het gebrek aan vrije beweging der beenen minder bespeurt. Gewone paarden van weinig kracht, gebrekkige beweging, met een' zwakken rug en een zwak achterdeel, maar van een' fraaijen vorm, eene bevallige kleur of teekening, zoogenoemde verblinders, die zich in den staat van rust, zoo als *de bramaarbas*

(snoever of praler) bij eene flesch wijn achter de warme kagchel, waar hij tegen elk gevaar beveiligd is, of zoo als de *theoretische* doctor, ver van het ziekbed verwijderd, op de *katheder* van zijne kollegiekamer, zich het best voordoen, moet men, zoo veel als immer mogelijk is, altijd in een' rustigen toestand, ten minste in geene aanhoudende beweging en slechts wanneer zij uit den stal komen en niet wanneer zij reeds eenigen tijd geloopen hebben, toonen, wijl zij in het laatste geval zich dan slecht zouden voordoen; terwijl men weder de edelste en beste raspaarden, die zich dikwijls in den staat van rust, niet minder dan voordeelig voorstellen, slechts in de beweging en hier eerst dan toonen moet, wanneer zij eerst eenigen tijd geloopen hebben, waarbij zij dan in het loopen en trekken in het regte gebruik hunner krachten komen, de aders uit de teedere huid als ware het te voorschijn komen, de omtrekken der spieren zigtbaar worden, en alles, vorm en beweging, kracht en temperament de edele rassen te kennen geven, van welke zij afstammen, ja bij welke dikwijls eene kleine *fatigue* daartoe behoort, alvorens men hen voordeelig kan toonen, die den gewonen verblinder, half dood of althans geheel ongeschikt, om voorgesteld te kunnen worden, zoude maken, indien men niet op den eersten blik zijne zwakheid, zijne algemeene krachteloosheid, zijne gemeene afkomst terstond verraden wilde.

Paarden met een zwak achterdeel moeten meer op de voorbeenen — paarden met een sterk achterdeel of krachtvolle schoften en zwakke of afgebruikte voorbeenen meer op het achterdeel voorgereden worden; bij lompe en onbuigzame, moet men de snelle wendingen — bij paarden met weinig adem, het schielijk loopen trachten te vermijden. Dempige paarden moet men niet terstond na het voede-

ren en met een' vollen buik, die het vrije spel van hunne buitendien zieke longen nog meer verergert — en domme paarden niet in heeten zonneschijn met een' omhoog gerigten kop, vastgezadeld en in enge gareelen toonen, waardoor de aandrang van het bloed (met welke uitdrukking de stille- of domkolder der paarden door de Joden gewoonlijk bestempeld en verbloemd wordt) naar den kop nog vermeerderd en de ziekte van dat deel nog verergerd wordt.

e.) De voorrijder moet het zadelen en optoomen der paarden, tot hunne voordeelige voorstelling op de monsterplaats ten nutte zoeken te maken. Hiertoe behoort voornamelijk het een weinig terug leggen van den zadel, waardoor het paard niet alleen schijnbaar een' langeren hals bekomt, beter uitgezet en zijn voorstel bevalliger te voorschijn komt, maar ook zijne schouderbeweging vrijer, zijn stap ruimer, minder stampend en minder ongelijk wordt. Ja het vrije spel, de vrije beweging der voorbeenen van het paard onder eenen bekwamen voorrijder op de monsterplaats, 't welk dikwijls den kooper zoo aantrekt, en waarvan evenwel het paard, zoodra hij het gekocht en in zijn' stal gebragt heeft, onder hem zelven of onder eenen anderen rijder geen bewijs meer te kennen geeft, is hoofdzakelijk in het ver terug zadelen, in gebrekkige hoefijzers en in eene voordeelige voorstelling door eene wel ingerigte rijding te zoeken, hetwelk alles het dier bij zijnen nieuwen bezitter verliest. Verder draagt het optoomen van het paard veel tot deszelfs goede voorstelling bij, indien de stang of het gebit naar de gevoeligheid en den bouw der laden en van den bek over het algemeen is gekozen, hetwelk voornamelijk daarin bestaat, dat het mondstuk liever te ligt en te zacht, dan te scherp — te wijd, dan te naauw is, meer laag, dan hoog ligt, en de stangen met korte boomen en breede kinketting voorzien zijn;

terwijl men het er altijd voor moet houden, dat men meer jonge en ruwe of ongeleerde, dan beredene paarden op de monsterplaats voor te rijden heeft. Eene gewone trens- of posthoornstang (Simonsstang), met of zonder rolbitten, korte boomen, en eene breede pansermaliën kinketting voorzien, is derhalve de beste wijze van toomen bij het voorstellen van jonge, nog ongeleerde paarden op de monsterplaats, wanneer men hen op den stangentoom vertoonen, en niet op eene gewone trens voorrijden wil, wat zich bij den handelaar niet zoo zeer naar het paard, en den graad van zijne dressering en vorming tot de rijdienst rigt, zoo als het eigenlijk volgens de regelen der rijkunst wel zijn moest, maar hier enkel naar de wenschen en het verlangen des koopers bepaald wordt; want zoekt deze een reeds eenigzins in het rijden gedresseerd paard, op hetwelk hij zich, als geen deskundige in de rijkunst zijnde, zeer spoedig zelf zetten kan, of dat hij in zijn werk, of tot zijn vermaak voor eene chais of een ander rijtuig gebruiken wil, en derhalve een paard verlangt, dat zich op den stangtoom laat leiden, zoo moet het paard, om aan dit verlangen te beantwoorden, ook reeds op den stangtoom voorgereden en door eene geschikte leiding (met onderlegtrens en stang), als reeds tamelijk in het rijden gevorderd, een weinig bereden, en aan den stangtoom gewoon getoond worden, opdat het onder eenen bekwamen voorrijder den schijn van een in het rijden reeds eenigzins gedresseerd paard bekome. Verlangt echter de kooper opzettelijk een nog ruw of ongeleerd en ongetoomd paard, dat hij uit eigenliefde- of uit het bewustzijn van zijne werkelijke bekwaamheid hiertoe, om het zelf het rijden te leeren, zich toevertrouwt — van welke gevallen echter het eerste meer dan het laatste plaats heeft — of dat hij hetzelve door een' ander' wil laten aanbrengen, zoo moet ook het

paard als een geheel ruw en ongeleerd dier op de monsterplaats getoond, en enkel op eene gewone trens voorgereden worden. Daar echter het zoeken en koopen van zoodanige paarden, welke althans bij het voorrijden blijken van gedresseerdheid toonen, veel menigvuldiger is, dan het verlangen naar paarden, die nog geheel ongeleerd moeten zijn, zoo behoort het mede onder de handelsvoordeelen, dat men op de monsterplaats de meeste paarden reeds op de stang vertoont en voorrijdt, en hun hierdoor bekwaamheid in het rijden, en aan de voorstelling het aanzien geeft, als ware elk paard in de rijkunst reeds ver gevorderd, terwijl het toch veelligt voor de eerstemaal bereden wordt, of ten minste het gebit voor de eerstemaal in den bek heeft. Daar het echter niet zoo gemakkelijk is, om een nog geheel ongeleerd paard op den stangentoom in alle bewegingen voor te rijden, alle wendingen met hetzelve te maken, het te *pareren*, terug te nemen, enz. en het daarbij ook zoo te vertoonen, als ware het reeds lang en veel op de kanthare bereden geworden, als had het deze volkomen aangenomen en alle hulp van dezelve gewillig opvolgde, niet onbedwingbaar en weerbarstig in de hand ware, stond onder dezelve reeds vast met kop en hals, en had het zelfs in zijne houding en beweging door deze optooming gewonnen; zoo is het noodzakelijk, dat de voorrijder in deze soort van rijden, waarbij het paard, bij al zijne onbedrevenheid, toch reeds eenigzins bereden en op stang en toom loopende verschijnt, zich vlijtig oefent, de handelspaarden aan deze soort van rijding gewent, en hij door den handelaar zelven daarin onderrigt en te regt gewezen wordt. Eene verligting is het hierbij, wanneer de kanthaar meer te laag, dan te hoog ligt, meer doorvalt, dan regt op de lijn staat, terwijl de onderlegtrens, zoowel door de linker- als door de regterhand medegevoerd, ja het paard meer op deze, dan op de kanthare

voorgereden wordt, waarbij de stang slechts meer om den schijn, in den bek van het paard en hare teugels in de hand van den rijder liggen, waardoor de scherpe indruk dezer tooming verminderd, en onder eene ligte, bekwame leiding, bij een bloot trens- of posthorens mondstuk, in deszelfs werking aan de gewone trens gelijk wordt.

Nog is bij de optooming der handelspaarden voor de monstering onder het oog te houden, dat in de eerste plaats de voorkopsriem (*stirnriem*) hoog naar boven wordt geschoven, om aan lange en afhangende ooren eene regte en meer regtopstaande rigting te geven, en ten tweede, dat de neus- en keelriemen geheel los gegespt zijn, opdat zoo veel mogelijk elke dwang vermeden worde, en het nog ruwe en ongeleerde paard, zelfs onder den stang- of gebittoom, zich nog als vrij, onafhankelijk van den rijder en niet enkel onder dwangmiddelen staande gevoelt. „Weet gij dat niet, gij domme dnivel!" zeide MOSES AARON tot zijnen DAVID, „ik dacht, dat gij dergelijke kleine onschadelijke handelsvoordeelen toch wel in de drie jaren, die gij bij mij zijt, zoudt geleerd hebben. Wanneer gij op een ander maal niet met meer beleid en verstand te werk gaat, zoo zal ik u uit mijne dienst jagen, verstaat gij mij?" — Even gelijk is het met karper- en snoekruggen, opdat de bezigtiger deze beide gebreken niet zoo bespeure. Overigens moet de zadel, voornamelijk evenwel de Hongaarsche of Oudduitsche zadel bij de voorstelling van een paard vermeden worden; want de zadel kleedt en versiert een paard nimmer zoo goed als een rood dekkleed met een boordsel van eene andere schitterende en als ware het gloeijende kleur, waaronder zoowel de paarden met licht als met donker haar en bij elken vorm en elken bouw het best uitkomen: weshalve de voorrijder bij den paardenhandelaar voornamelijk in het rijden op een dekkleed bijzonder geoe-

fend en hier in bekwaam moet zijn. Want niet alleen, dat een paard, zoo als reeds gezegd is, onder een bont dekkleed zich beter voordoet dan onder een' zadel, al was die ook nog zoo smaakvol opgetooid, zoo is ook reeds het zadelen op zich zelf voor de monstering en den handel hinderlijk, daar het zoo omslagtig is, veel meer tijd vereischt, dan het opleggen van een klein voorrijddekkleed, en de kooper gewoonlijk niet zoo veel geduld en tijd heeft, om de langwijlige verrigting van het zadelen af te wachten; waarbij nog komt, dat alsdan verscheidene gebreken en fouten van het paard eerder te voorschijn komen, dan bij het opleggen van het dekkleed, als b. v. het kribbebijten, het bijten naar den oppasser of knecht, enz. en ongeleerde paarden nog niet aan het zadelen, maar wel aan het opleggen van eene deken gewoon zijn.

Overigens spreekt het van zelf, dat bij de monstering der paarden alle zoodanige toomingen vermeden moeten worden, door dewelke reeds op zich zelve gebreken en fouten der paarden zouden verraden worden, als b. v. springteugels bij paarden, die steigeren of ten minste met den kop slingeren en daardoor onzeker en huiverend in de hand worden; tongspelen en lepelen bij het tong uitsteken, en scherpe kantharen bij hardbekkige paarden, daar immers door eene geschikte leiding der vuist en doelmatig aangebragte, aansporende hulpmiddelen het slingeren en achteruit slaan van den kop, het steigeren en het ongevoelige in den bek te verbeteren is; tegen het tong uitsteken echter het branden der spits van de tong met een brandijzer een veel beter en zekerder middel, althans voor korten tijd is, dan alle soorten van gebitten der wereld.

f. De voorrijder moet den bezigtiger of kooper het paard op de monsterplaats altijd slechts van die zijde toonen, waar het zijne schoonste punten heeft; slechts altijd in dien loop voorrijden, waartoe het

dier den meest natuurlijken aanleg en zekerheid te kennen geeft; elken loop echter, waarbij zijne gebreken of zwakke plaatsen zigtbaar worden, vermijden, of ten minste slechts voor een' korten tijd toonen. Bij een paard met een schoon voorstedeel maar slechter achterstedeel moet hij het oog des bezigtigers, zoo veel mogelijk, steeds slechts op het eerstgenoemde zoeken te boeijen en aldaar gevestigd te houden, daarentegen zijne oplettendheid van het laatstgenoemde weten af te leiden. Overigens moet de voorrijder ook ieder paard in elken verschillenden loop zoo goed mogelijk weten voor te stellen, hetwelk weder niet de gemakkelijkste taak voor hem is; want wien is het onbekend, dat vele gebruikte rijpaarden liever galopperen dan draven, in de laatste beweging dikwijls moeijelijk te brengen zijn, vooral wanneer zij voorheen veel galoppeerden, vurig en onrustig van temperament zijn en aan de beenen reeds meer of minder overeind staande haren hebben; daarentegen jonge, nog weinig beredene paarden liever draven dan galopperen en bij gevolg in deze beweging op de regter zijde en altijd hetzelfde been, slechts door eenen bekwamen en in de kunst, om het ongeleerdste paard terstond regt aan te zetten en op dit been te houden, geoefenden voorrijder, kunnen voorgesteld worden.

g.) De voorrijder mag kortademige paarden of zoodanige, welke nog niet behoorlijk tot den adem gebragt zijn, niet terstond na het voederen en vooral niet oogenblikkelijk in den beginne in een' snellen stap of draf voorbrengen, als wanneer de gestoorde werkzaamheid der longen, of althans het gebrek aan oefening in deze beweging het meest dadelijk in het oog loopt; terwijl daarentegen alle stijve, kroesharige en reeds meer of minder op de beenen gebruikte paarden dadelijk bij het aanvangen der monstering in den schielijksten loop getoond moeten worden, waardoor dan de laatstgenoemden

in den stap en in den korten draf nog de meeste vrijheid en ruimte verkrijgen; hetwelk ook bij met spat voorziene paarden het geval is, welke de Joden altijd dadelijk van den stal uit en in eenen slechten galop vallen laten.

VI.

HET VOORRIJDEN DER PAARDEN VOOR DEN WAGEN.

Ofschoon het voor den wagen rijden der handelspaarden op de monsterplaats niet zoo moeijelijk is als het enkele voorrijden derzelve, zoo vereischt het toch altijd eenige oefening en eene zekere geschiktheid; want men moet hierbij niet alleen op het rijtuig zelf en op het wagentuig letten, om in alle wendingen en rigtingen veilig en zeker reeds voor den wagen beredene en geoefende paarden voor te brengen, maar, om de voordeelen en handgrepen, jonge nog ongeleerde paarden met veiligheid en zonder gevaar voor den wagen te rijden, hun hierbij het voorkomen, de *pli* (*) te geven, als waren het reeds voor den wagen goed beredene en in deze dienst zeer geoefende paarden, en bij dit alles nog de handelsvoordeelen der verfraaijingskunst aan te wenden, waardoor deze taak veel moeijelijker wordt, dan men, oppervlakkig beschouwd, zoude gelooven; waarom dan ook een bloote koetsier, al ware hij in zijn vak ook nog

(*) Bijzondere buigzaamheid der paarden, om zich met gemakkelijkheid en vaardigheid regts en links te kunnen wenden.

zoo bedreven, hiertoe niet deugt, en deze voorstelling aan den voorrijder des paardenhandelaars, of anders aan eenen in deze wijze van voorrijden geoefenden koppelknecht moet overgelaten worden, omdat het hier niet alleen om het rijden met den wagen, maar voornamelijk om het voorrijden van denzelven en de best mogelijke voorstelling der paarden, ten opzigte hunner gestalte, hunner figuur, hunner gehoorzaamheid te doen is, waartoe eene eigene, afzonderlijke oefening en ondervinding vereischt wordt.

Hier volgen nu eenige algemeene waarnemingen over het voorrijden der paarden met den wagen op de monsterplaats, welke ik in mijnen veeljarigen en uitgebreiden paardenhandel zeer dikwijls gelegenheid had te maken, als:

a.) Alle tot den verkoop als wagen- en rijtuigpaarden bestemde rossen moeten, nog vóór dat zij voor den kooper zijn ingespannen en aan het rijtuig gemonsterd worden, reeds te voren door den verkooper zelven ingespannen, voorgereden en op deze wijze door hem gemonsterd zijn, opdat hij ze ieder op zich zelven en in het trekken leere kennen en de voordeelen van het behandelen bij het voorrijden zijne lieden aan de hand kunne geven. Dit is voor het voorvaren zoo veel te noodzakelijker, omdat hierbij verscheidene paarden te gelijk, en evenwel, met betrekking tot hunne dienstverrigting, hunnen wil en hunne gehoorzaamheid, als één voorgesteld moeten worden, waarbij nog eene derde omstandigheid, de kunst van met een rijtuig te rijden, komt, hetwelk het geheel nog bezwaarlijker maakt; want hoe meer zamengesteld en ingewikkelder een werktuig is, zoo veel te meer vallen ook beletselen en verhinderingen in deszelfs loop voor en zoo veel te moeijelijker is het, om dezelve te bestieren, voornamelijk wanneer al de afzonderlijke deelen, in derzelver enkele

verrigtingen zoo wel als in die van het geheel, nog niet naar eisch geoefend zijn, hetwelk derhalve vóór alle dingen met de handelspaarden, welke men den kooper bij 2—4 of 6 voor den wagen wil toonen, geschieden moet. Hierbij moet men letten, aan welke zijde het ééne en het andere paard, ten opzigte van zijne gestalte, zijne kracht, gewilligheid, fouten en voorregten, van zijn temperament en zijne geoefendheid in het trekken, het beste voegt; hoe men ieder van hen deze dienstverrigtingen verligten, het gewillig en gehoorzaam daarin maken, hen van eenerlei temperament, eenerlei draging en houding des ligchaams, eenerlei beweging, eenerlei krachtsontwikkeling, eenerlei gehoorzaamheid, met één woord, als een geheel het best voorstellen en daardoor hunne waardij niet weinig verhoogen kan. Na al dit bovenstaande, moeten dan de paarden aangespannen, bijeen geplaatst, opgetoomd, de opzet- en kruisteugels gegespt en zelfs de hulp- en strafmiddelen, en de leiding ingerigt worden, waartoe bij de monstering de kooper geen' tijd heeft. Is dit geschied, zoo moeten

b.) de rijtuigpaarden des handelaars, zoo ook al niet dagelijks, evenwel om den anderen dag, niet alleen voorgereden of aan de hand op de monsterplaats gemonsterd, maar in de als goed bevondene aanspanning, optooming, gesping der opzet- en kruisteugels, en de voor hen bestemde menning, zoo mogelijk, door één' en denzelfden voorrijder, of bekwamen koppelknecht bereden en op de monsterplaats voorgereden worden, opdat zij zich deels te zamen in hunne dienst gewennen, deels daardoor koopers uitgelokt worden, die de paarden in oogenschijn nemen. Hierbij is voorts nog het volgende op te merken:

c.) De paarden moeten, wanneer geene bijzondere oorzaken het anders vorderen, zoodanig voor het rijtuig gespannen zijn, dat de grootsten en zwaarsten

aan den disselboom, de kleinsten vooruit of, zoo als men zegt, aan de spits of op de riemen en de meeste gebreken bezittenden in een postvoorspan van 6 in het midden komen, waar hunne fouten en gebreken door de beide andere paren het meest bedekt en door den bezigtiger het gemakkelijkst over het hoofd gezien worden. Hetzelfde moet ook geschieden, wanneer men een' posttrein wagenpaarden in staat van rust den kooper toont en ze voor hem in eene rij en wel het best met de koppen digt aan eenen muur en — zoo als reeds vroeger gezegd is, — met het voorste gedeelte hooger dan met het achterste plaatst.

d.) Alle moeten met hetzelfde gereide getuigd, en met gelijkkleurige kopriemen en bonte — het best roode, omdat deze kleur voor elke kleur van het haar der dieren past — voorrijddekkeeden belegd en voorzien zijn, opdat door de gelijkheid in het ordenen en regelen der misschien eenige ongelijkheid in kleur, in grootte, in teekening, in vorm, in houding, enz. eerder overzien en als ware het eenigzins weggenomen worden.

e.) Zij moeten gewoonlijk met sterke en gedraaide watertrensgebitten getoomd zijn, als zijnde een toomsel, hetwelk voor jonge en nog ruwe en ongeleerde paarden het best past, waarbij men hen — hetwelk hen gewoonlijk zeer doet — met den kop en den hals het meest in de hoogte rigten kan, en zij den minsten dwang, het minst pijnlijke gevoel in den bek ondervinden, het eerst met de indruksels bekend worden en den wil van den menner daardoor leeren verstaan.

f.) De opzetteugels mogen aan deze optooming niet ontbreken en moeten naar den bijzonderen bouw van den kop en hals, naar het temperament en de gewilligheid, volgzaamheid en de gewoonte, om het mondstuk te vatten en het aan te nemen en naar de natuurlijke wijze, om meer of minder hoog

te dragen, langer of korter gegespt zijn, waarbij echter met alle behoedzaamheid en voorzigtigheid moet gehandeld worden; want hoezeer ook de genoemde teugels voor eene goede voorstelling nuttig en noodzakelijk zijn, zoo zeer zijn zij toch ook nadeelig, wanneer zij te vast gegespt zijn en de paarden ter oorzake daarvan geene volgzaamheid en gewilligheid aan den dag leggen en men komt in het geval, den kooper, wel is waar naar den schijn, een goed en hoogdragend, maar tevens daarbij een luimig en weerspannig paard te toonen, enkel omdat de opzetteugels te sterk aangetrokken zijn en het paard, wanneer het loopen en met hoogdragenden kop en hals het gebit vatten moet, dwang aandoet. Derhalve moet men bij jonge en nog ongeleerde paarden, die in het geheel nog niet aan de werking der opzetteugels gewoon zijn, deze meer los dan te vast gespen, en de betere draging van den kop en hals door behulp van de vuist en de zweep bewerken.

g.) De kruisteugels daarentegen moeten eng en kort gegespt zijn, opdat men de paarden meer in zijne magt hebbe en zij met de koppen niet zoo ver uit elkander kunnen komen, geene te groote speelruimte daarmede hebben en men hen zoo veel te zekerder en geregelder daarmede mennen of leiden kan.

h.) Wanneer het door den kooper niet afzonderlijk wordt verlangd, moet men de wagen- of rijtuigpaarden — zoowel voor twee- als vierspan — niet op den zadel of door den voorrijder rijden laten, maar steeds met kruisteugelen van den bok af, zelfs ook in een' posttrein van vier paarden; want nimmer doen de rijtuigpaarden onder eenen rijder zich goed voor; vrij en slechts door de kruisteugels geleid, worden zij het best voorgesteld en vertoonen zich het voordeeligste, laten zich ook door de vuist en de zweep het best bijeenhouden,

bij gevolg, naar den schijn, zich moediger en sterker maken, zich in hetzelfde dragen van den kop en hals houden en geven ook onder deze leiding een grooter bewijs van volgzaamheid en gehoorzaamheid, dan wanneer zij onder de stang en den voorrijder van den zadel af, *a la postillon*, voorgereden worden.

t.) Het voorrijden der rijtuigpaarden op de monsterplaats moet, zoo veel als derzelver terrein slechts eenigzins gedoogt, in groote *volten* en achten geschieden; want niet alleen dat hierbij de plaatsing der paarden en het gezigtspunt op dezelve, als ook het standpunt des bezigtigers, vanwaar hij ze beschouwt, gedurig veranderd wordt, het oog nimmer lang op het eene of het andere paard en deszelfs bijzondere deelen gevestigd houdt, zoo dient deze beweging mede daartoe, om den meest gebrekkigen gang van het eene of het andere paard, zijn' onaanzienlijken of althans tot het andere paard niet passenden vorm, ongelijke kleur, teekenen, dragen van den kop, enz. het best te verbergen; want naauwelijks heeft de bezigtiger het paard in eene dubbele *volte* of in een achtste gezien, die gedurig verwisseld wordt, zoo is het ook reeds weder aan zijn oog onttrokken en een ander treedt in deszelfs plaats voor het gezigt, zoodat hij geen van dezelve behoorlijk beschouwen en beoordeelen kan; alle gebrekkige bewegingen der paarden gaan hier bij al het verward dooreen vliegen der beenen — dat men ziet en bij hetwelk ons nu de zadelpaarden, dan weder de handpaarden in den gezigtskring staan — verloren, en de kooper kan reeds deswege, wijl de paarden in de *volte* en in eene gestadige wending voorgesteld worden, het gebrekkige in het geheel niet bespeuren. Daarbij komt nog, dat bij het gestadig gebruik en de verwisseling der teugels, en de daarbij noodzakelijk wordende aansporende hulp der zweep, de paarden in eene onophoudelijke opmerkzaamheid, in

eene gestadige spanning gehouden worden en derhalve sterker, moediger en schooner verschijnen, dan zij werkelijk zijn en de paardenverkooper bovendien op hunne zeer bijzondere volgzaamheid, gehoorzaamheid en geoefendheid in het rijden opmerkzaam kan maken, daar zij zich op zulk een eng en bepaald bestek zoo willig bestieren laten en alle wendingen, die men van hen verlangt, terstond en gemakkelijk verrigten, hetwelk dikwijls alleen reeds den kooper inneemt, overreedt en tot den handel genegen maakt.

k.) Heeft de verkooper verscheidene wagenpaarden van gelijken vorm, van gelijke gestalte, grootte, kleur en teekening, zoo is het mede een zeer belangrijk handelsvoordeel, dat hij ze den kooper gezamenlijk en alle te gelijk voorleiden en voorrijden laat; want hierdoor wordt hem niet alleen de keuze moeijelijker gemaakt, het gezigt afgetrokken en in de war gebragt en het oordeel als ware het door de menigte omgekocht, maar de gebreken van het eene paard worden ook bij de voorregten van de anderen, zoodra zij slechts van gelijke kleur en van gelijke *taille* zijn, het eerst en het ligtst mede over het hoofd gezien, door de goede eigenschappen der overigen bedekt, ten minste meer verschoonend beoordeeld en er wordt bij deze voorstelling der paarden zelfs een zeer ervarene paardenkenner vereischt, wanneer hij het gebrekkige paard, vooral wat deszelfs beweging betreft, opsporen wil.

Een wagenpaard alleen staande vertoond, doet zich nimmer goed voor, ten zij het van eene bijzonder schoone *taille* ware; derhalve is het nimmer aan te raden, — wanneer anders de kooper niet zelf zoo verstandig en ervaren is, om deze monstering te verlangen, — hen een voor een, maar paarswijze voor te stellen, en daar de meeste koopers zich dit laten welgevallen en voor het grootste gedeelte zoo onkundig zijn, om niet ieder wagenpaard afzonderlijk als

een rijpaard te monsteren, alvorens zij beide, of, wanneer het een vier- of zesspan moet zijn, alle vier of zes bijeen te plaatsen, zoo is ook altijd de handel met wagen- of rijtuigpaarden het voordeeligste voor den verkooper, dewijl hier vele vereischten, die men bij een rijpaard maakt, verdwijnen en daar het bovendien gemakkelijker is, om jonge, nog onbedrevene paarden voor den wagen, dan los en onder den man voor te rijden, zoo heeft ook in dit opzigt de handel met rijtuigpaarden boven dien met rijpaarden voor den handelaar zijne groote verligting en voordeelen, doch wordt slechts in zoo verre moeijelijk, als een ware kenner de keuze en den inkoop der rijtuigpaarden bewerkstelligt, welke dan ieder paard afzonderlijk, als zocht en kocht hij het als rijpaard, monstert, houding, beweging, kracht, temperament, vorm, bouw en kleur beoordeelt en nadat hij ieder met alle vereischten voor de eigenschappen van een rijpaard gemonsterd heeft, ze naast elkander laat plaatsen, om te zien, of de uitwendige hoedanigheden bij beide volkomen dezelfde zijn, en daarbij tot het besluit komt: dat, wanneer de paarden bij hunne afzonderlijke onderzoeking en monstering eene goede beweging hadden, zij deze ook in gezelschap of vereeniging van andere paarden behouden, ja daardoor nog verbeteren zullen. Men zegt derhalve, daar men gewoonlijk bij een paar rijtuigpaarden één slecht er mede bij bekomt: „*De Jood spant steeds een' geestelijke en een' schoolmeester naast elkander.*"

l.) Om magere wagenpaarden vleezig, ja goed en doorvoed te doen schijnen, ja zelfs kleine paarden groot, zwakke sterk te toonen, moet men hen stang- of bitgereide met omgang-, borst- en zijbladen, rug- en achtertuig opleggen, aan hetwelk het lederwerk zeer breed en zwart is; want daardoor worden de ingevallene zijden en de zonder vleesch ver in de hoogte stekende heupen bedekt, de rib-

ben na den schijn nog ronder, het kruis verheven, de smalle borst breeder gemaakt; aan kleine paarden geeft men door het gereide iets in grootte, aan zwakke in kracht toe, het zwarte en blinkende gereide verlevendigt de kleur des paards, en doet op deze wijze den geheelen vorm, de gansche gestalte beter uitkomen, zoodat het paard door dit bijvoegsel veel sterker en bevalliger van kleur voor den dag komt.

m.) Verder moet men wagenpaarden, welke men grooter wil doen schijnen, dan zij werkelijk zijn, voor een klein laag rijtuig, en omgekeerd weder wagenpaarden, welke men eenige duimen kleiner, dan zij zijn, wil verkoopen, voor eene koets met eenen hoogen bok toonen, als wanneer beide soorten door dit optisch (gezigt misleidend) bedrog naar den wensch des koopers zich voordoen.

n.) Veroorloven het, om de overige maatregelen, die de handelaar bij het inspannen der wagen- of rijtuigpaarden op de monsterplaats te nemen heeft en zetten de paarden, in betrekking hunner bijzondere hoedanigheden, de opvolging van deze regelen geen' hinderpaal in den weg, zoo wordt altijd het kleinste, zoowel bij de stang-, als bij de voorrijd- of de spitspaarden, onder den zadel, het grootste van de hand gespannen, waardoor — zonder dat men daarvan de eigenlijke reden weet op te geven — het eerstgenoemde telkens ook grooter, en schier in denzelfden vorm en toestand zich voordoet als het tweede; misschien daardoor, wijl men de paarden meer van den zadel- dan van de handzijde beziet, en daardoor met het oog van een klein tot een grooter voorwerp overgaat, waarbij het verschil tusschen beide op verre na niet zoo merkbaar en in het oog loopend is, dan wanneer men in derzelver beoordeeling van het groote tot het kleine overgaat.

o.) Houdt de kooper er niet op aan, om zelf in persoon met de paarden op zich zelve of voor

den wagen te rijden, zoo moet de handelaar van zijne zijde elke aanbieding hiertoe vermijden, omdat hij in de meeste gevallen daarbij zoude verliezen, dewijl hij dezelve daardoor dikwijls in hunne ware naakte ruwheid en onbedrevenheid tot de tweeledige dienstverrigtingen en nog eene menigte andere gebreken ontdekken konde, die men slechts dan eerst bespeurt, wanneer men zelf de teugels in handen neemt en zich op den bok of op het paard zet, hetwelk echter onmogelijk met den geheimen wensch van den handelaar overeenstemmen kan; weshalve het insgelijks een handelsvoordeel is, de teugels niet uit de hand te geven, maar liever den kooper met zich in het rijtuig te rijden.

p.) Ook bij het voorrijden der wagen- of rijtuigpaarden op de monsterplaats mag het geenszins aan het gebruik van de zweep, witte doeken, enz. ontbreken, om de paarden van alle zijden, plaatsen en hoeken aan te sporen en in vrees te brengen, hunne krachten op te wekken en hen vlug, levendig en los in hunne bewegingen te maken, zoo als bij gecoupeerde paarden insgelijks de peper niet mag mankeren, en bij *geangliseerde*, maar nog niet afgeslagene staarten de staart op den rug vastgebonden moet worden.

VII.

ONDERSCHEIDENE ANDERE HANDELSVOORDEELEN VOOR DEN PAARDENVERKOOPER.

Deze zijn verder in zijne wagen- of rijtuig-equipage, zijne optooming en teugels, zadels en gereiden gelegen en hebben bij de verfraaijingen der paarden eene groote waarde, als:

1.) Moet de handelaar daarop letten, dat zijne handelspaarden in den stal zeer elegante winter- of zomerdekken op zich hebben liggen, die reeds op zich zelve den bezigtiger tot de daar onder verborgene waar uitnoodigen; dat de stalgordels breed en met goede, veerkrachtige kussens voorzien en van eene bonte kleur zijn. Het best van allen zijn hiertoe geschikt de roodwollen gordels, waardoor de kleur aller paarden meer uitblinkt, en die den geheelen stal levendiger, vriendelijker en uitlokkender maken. Voorts dat de halsters van breed, wit zeilgaren, of nog beter van leder van huiden van wild gelooid, of van Engelsche gordels zijn, die van tijd tot tijd met pijpaarde, op de wijze zoo als de militairen zulks doen, aangewit worden, waardoor het aanzien der paarden reeds in den stal meer uitkomt en verfraaid wordt.

2.) Wanneer het niet opzettelijk door den kooper wordt verlangd, of het voorrijden van het paard en het rijden des koopers zelven het noodzakelijk maakt, moeten alle handelspaarden bij hunne monstering niet gezadeld, maar slechts met kleine scharlakenroode rijddekens van fijn laken, of fijne stof, die met een' anderen bonten lakenzoom of een boordsel voorzien zijn en door middel van eenen breeden, wollen, rooden of witten gordel vastgemaakt worden. Deze dekens moeten met dubbele wollen voering en ten laatste met gewast linnen (linnen wasdoek) gevoerd zijn, deels om het indringen van het zweet in de roode stof voor te komen, deels om den ruiter eene vaste, zekere en gemakkelijke zitting te bezorgen en deels om de ingezadelde ruggen der paarden, die voornamelijk bij de merriën zoo veel aangetroffen worden, eenigermate te verbergen.

Zeer schoone paarden met geheel regt loopende ruggen, die goed geribd en van volkomen gelijken vorm zijn, als waren zij uit één stuk gemaakt, stelt

men het voordeeligste geheel onbedekt en slechts met een' breeden rooden wollen stalgordel om — voor.

Het lederwerk der voorrijdtrenzen en de toomen moeten steeds in eenen eleganten en — men kan er bijvoegen — in eenen blinkenden toestand onderhouden worden; de kopriemen moeten bont verlakt en alle gespen en overige sieraden zoo fraai mogelijk gepoetst, verzilverd of verguld zijn. Op paarden van eene donkere kleur, als koolzwarte, zwartbruine, donkere vossen, enz. past het best bruin of wit lederwerk, op paarden van lichte kleuren zwart. De gebitten, stangen, trenzen en mondstukken moeten steeds goed vertind, zuiver en zindelijk onderhouden worden. Voor langstaarten, welke zich wegens hunne *taille*, hunne vlugheid, beweging, enz. als voor huzarenpaarden geschikt te kennen geven, of ten minste naar den Hongaarschen, Turkschen of Oosterschen smaak over het algemeen getoond zullen worden, moeten eenige Hongaarsche toomen met allerhande zotternijen, slangenkoppen, Hongaarsche schelpen, geknoopte en gevlochtene riemen, halve manen en soortgelijke *arlequinades* voorhanden zijn, om deze paarden daaronder te toonen en ze toch met eenig regt voor paarden van Oosterschen oorsprong te kunnen uitgeven. Ook is het niet te loochenen, dat onder deze optooming de lompste karreknol een vlugger en knapper voorkomen verkrijgt, vooral wanneer het onder eenen goeden rijder voorgereden wordt. Zoo zeer verbergt het uitwendige tooisel de innerlijke waarde, en menig paard van de gemeenste afkomst is reeds onder eene Arabische rijequipage voor een van Arabisch ras verkocht, alhoewel het met zulk een paard geene de minste overeenkomst had.

De zadels, waarvan de handelaar zich het voordeeligste bij zijne paarden op de monsterplaats bedient, moeten wel is waar van Engelschen vorm, maar met een wit overtreksel, of althans met een

wit buitenvoer van reeleder en met gevoerde en gestikte zakken van reelederen overtreksel voorzien zijn; want niet alleen dat zulk een zadeltuig het paard het meest en het best tooit, maar het geeft ook aan den voorrijder en bijzonder aan den kooper, wanneer hij het paard zelf rijden en hierin onderzoeken wil, welke toch gewoonlijk niets minder, dan een geoefende en bekwame rijder is, eene vaste zitting, en doet bij hem het denkbeeld ontstaan, dat het paard ligt en gemakkelijk loopt, dat toch werkelijk het geval niet is.

Ja voor geheel oude en beschroomde koopers moet men een geheel gesloten schoolzadel (pikeurszadel) — hoe zeer dit ook overigens het paard ontsiert — in gereedheid hebben, welks grondzitting door pluisfluweel op trijp overtrokken en de zadelbladen gekussend en gestikt zijn, en hun dezen bij hunnen rid opleggen; want op deze wijze kleven zij als de vogels aan de lijmroeden, voelen alle ruwe, ongeschikte en lastige bewegingen slechts half, bewaren het ligtst het evenwigt, leiden derhalve het paard het rustigst en verkrijgen weder in het rijden den noodigen moed, gelijk een jongeling van achttien jaren. Slechts deugen deze zadels niet voor de goede voorstelling eens paards; want zij veranderen den geheelen vorm van hetzelve en maken het naar den schijn tot een' halven kameel.

Het is met de Hongaarsche zadels hetzelfde geval, ook deze ontsieren gewoonlijk het paard en moeten slechts op zoodanige gelegd worden, welke men — zoo als ik hiervoor heb gezegd — onder Oostersche optooming en tuigaadje ook voor Oostersche paarden uitgeven en verkoopen wil; bij paarden met snoek- en karperruggen, en met het bijvoegsel van een' Hongaarschen schabrak verbergen zij deze en meer andere gebreken van den

bouw en vorm en geven zoo aan den ellendigsten knol het aanzien van een Hongaarsch, Poolsch of zelfs wel van een Turksch ras, al naarmate de handelaar het voor te rijden en met overredingskracht te prijzen en aan te bevelen verstaat.

Voor rijtuigpaarden voegt een zelen gereide het best, het misvormt den hals van het paard niet zoo als een ham, ja het maakt denzelven naar den schijn nog langer en meer opgezet, tooit en versiert het paard over het algemeen meer dan het ham, drukt, wrijft en misvormt niet zoo ligt als het laatstgenoemde, is de paarden veel gemakkelijker op te leggen en tot het voorrijden van rijtuigpaarden op de monsterplaats toereikende, om de ligte kales of de koets voort te trekken. Het moet met omgang, achtergereide rugriemen, zijbladen en ruggordels voorzien zijn, om de paarden behoorlijk te bekleeden en op te vullen, hen naar den schijn volvleezig, sterk en krachtig te maken en hun eene volwassene en grootere gestalte te geven, dan zij werkelijk hebben. Voorts mag het dit gereide niet aan bont verlakte kopriemen, vergulde of verzilverde gespen en andere sieraden, kleine scharlaken roode onderlegdekens, zoo als over het algemeen niet aan glans en polituur ontbreken, waarop het bij den paardenhandel zoo veel aankomt. De daartoe behoorende leidsels of toomen moeten op dezelfde wijze versierd, met ooglappen en opzetteugels voorzien zijn. Overigens moet een en ander van het beste en sterkste leder bewerkt zijn, om alle ongelukken daarbij voor te komen.

Tot de rijtuigen, voor welke men de handelspaarden op de monsterplaats vertoont, moeten zeer elegant vervaardigde en uiterst smaakvol gedecoreerde kalessen of *berlines* genomen worden; want niet alleen dat deze de ligtste rijtuigen zijn en derhalve door paarden, welke misschien nog weinig of in het geheel niet getrokken hebben, het gewilligste

voortgetrokken worden, het minste geraas maken, waardoor de paarden anders schichtig kunnen worden, maar men kan ook uit en in dezelve het gemakkelijkst klimmen en zich daardoor, bij de nog niet in het trekken geoefende paarden, het meest tegen gevaar beveiligen, er afspringen, de paarden houden en uit de strengen brengen, enz. Deze rijtuigen zijn ook diegene, waarvoor de paarden zich het sterkst en het grootst voordoen, wijl men op dezelve het laagste zit en ze bij gevolg van een laag standpunt uit beziet, en toch ook te gelijk van alle zijden beschouwen kan.

Dan ook moeten de dekken en kappen, waaronder de handelaar zijne koppels voorbrengen laat, elegant, smaakvol en met breede Engelsche gordels voorzien zijn, opdat ook reeds hierdoor de beschouwer aangetrokken en de misschien slechte waar onder dezelve als onder een fraai uithangbord verborgen worde.

Over het algemeen kan de gezamenlijke stal-, rij- en rijtuig-*equipage* niet brillant, blinkend en smaakvol genoeg bij den paardenhandelaar zijn en hij moet steeds de spreekwoorden in het geheugen hebben: „*Het kleed maakt den man*, en de zadel, toom, teugel en het gereide maken het paard." „Naar den uiterlijken schijn wordt in de wereld alles beoordeeld." — „Het tooisel maakt de vrouw, de *equipage* het paard." Een paardenhandelaar, welke de kosten bij zijne stal-, rij- en rijtuig-*equipage* ontziet, kent den handel niet; want eerder kan hij bij den inkoop zich van slechte waar voorzien en goedkooper inkoopen, dan zijne waar het aan versiering en tooisel te laten ontbreken; hij wint daardoor, zoo als kinderen van aanzienlijke heeren, die niets geleerd hebben, maar toch in gezelschappen door hunne kleedij en kostbaarheden schitteren en hunne onwetendheid achter deze schittering gelukkig verbergen.

VIII.

VAN DE MAKELAREN DER PAARDEN-HANDELAREN.

Groote handelsvoordeelen bezorgen de makelaren aan den paardenverkooper. Zij zijn als ware het de lokvogels in zijn beroep, de gelegenheidsmakers, de spionnen, de ouden overal en nergens, zijne *chargés d' affaire*, de aan den man brengers zijner waar, met één woord, zijne regterhand. Door de makelaren verrigt hij grootendeels zijn inkoop; want zij brengen hem berigten, *waar* en *hoe* paarden te koop staan en brengen hem weder kalanten en koopers aan, dringen in zijne spekulatiën en plannen in, of geven hem het denkbeeld ter uitvoering aan de hand, dienen hem als boden, als verkoopers, als koopers, als spreekorganen, kortom als middelaars in al zijne handelszaken onder duizenderlei gedaanten; nu zijn de makelaars hem hier, dan dáár van dienst en altijd op zijne zijde, hetzij hij zelf zich van hen bediene, hetzij zij door de koopers als raadgevers en paardenkenners gebruikt worden. Hun gild is groot en gelijkt op een geheim genootschap, in hetwelk medeleden van alle standen gevonden worden, welke hunne opperhoofden zelve niet kennen en toch dikwijls tegen hunnen wil, en zonder het te vermoeden, tot voordeel van den handelaar gebruikt worden.

Zij worden overal en onder alle gedaanten aangetroffen en wanneer men ginds een' Poolschen Jood als gelegenheidsbezorger in den paardenhandel vindt, laat zich hier een aanzienlijke staatsdienaar, dikwijls meer uit hartstogt, uit liefde voor de paarden en hunnen handel, dan wel uit winzucht, met dit bedrijf in, ofschoon hij het mees-

tentijd niet versmaadt, wanneer hij ten minste voor zijne hulp en tusschenkomst, den handelaar koopers bezorgd te hebben, een paard voor de helft van den prijs bekomt, dien een ander had moeten betalen. De handelaar kan hen op geene wijze hoegenaamd ontberen en moet iederen bekende, iederen vriend, ja iedereen', met wien hij slechts eenigermate in betrekking staat, zelfs hem, die maar zijnen stal uit- en ingaat, als zoodanigen, namelijk als gelegenheidsmakers tot eenen koop, als lokvogels der koopers, als verkondigers en verbreiders van zijnen handel ten minste pogen te gebruiken. Hoe hij dit moet aanvangen, hoe hij hierbij te werk moet gaan, dit moeten hem zijn eigen verstand, zijne wereldkennis, zijne bijzondere omzigtigheid, zijne menschenkennis en de betrekkingen, de omstandigheden, de gelegenheid aan de hand geven, waarvan hij een voordeelig gebruik moet maken. Het is derhalve vóór alle dingen noodzakelijk, dat de handelaar er voor zorge, om zich zoo veel mogelijk bij alle menschen bemind en aangenaam te maken, dientsvaardig en voorkomend te zijn en terwijl hij voorgeeft hen te dienen, hen toch allen tot zijne oogmerken en tot zijn voordeel gebruikt. Een beginsel, dat — zoodra het niet tegen de algemeene moraal en de wetten der zedekunde indruischt — wel niet af te keuren is en door alle lieden, die eenige aanspraak op levenswijsheid en wereldkennis maken, naar hunne wijze opgevolgd wordt.

Hier zal ik nu eenige wenken laten volgen, op welke wijze de makelaren door den paardenverkooper te gebruiken zijn.

In *Rostok* of in *Strelitz*, b. v., is het paardenmarkt; de handelaar wil aldaar zijnen inkoop doen; hij is wel is waar dáár bekend, maar toch eigenlijk niet, zoo als men in het dagelijksche leven zegt, te huis; het ontbreekt hem nog aan plaatselijke kennis, aan berigten, waar in de nabijheid paarden

ter verkoop staan, welke soorten van paarden het zijn en voor welke prijzen zij ongeveer te koop zouden wezen, hoe de in het groot doende handelaren dier plaats heeten, welke soort van paarden zij ten toon hebben te stellen, in welk eene menigte en of de aanvraag naar paarden aldaar veel of weinig is en welke soort men voornamelijk zoekt, enz. Over deze en soortgelijke vragen kan alleen een makelaar van die plaats, of anders uit de nabijheid van dezelve de vereischt wordende inlichting geven en alvorens de handelaar nog de poorten van *Rostok* of *Strelitz* ziet, heeft hij reeds in zijne gedachten, volgens de berigten van zijnen zaakgelastigde, van zijnen makelaar, de paarden gezien, die hij naar zijne behoefte koopen wil. Hij komt aan, de makelaar ontvangt hem, schildert hem dezen of genen verkooper niet alleen als een' eerlijken en soliden handelaar, maar ook als een' man, welke groote zaken doet, leidt hem de grootste en beste stallen in, die hij thans ook zelf door eigen overzigt onderzoekt, gaat met hem de verkoopers, die de markt bezoeken, te gemoet, zorgt voor stalling, plaatsing en voeder, bezorgt hem de benoodigde koppelknechten voor het transport, wijst hem middelen aan tot de voordeeligste omwisseling van het geld, helpt hem de accijnsen, het geleide en andere regten geheel te ontduiken, of, zoo dit niet mogelijk is, door politieke maatregelen aanmerkelijk te verminderen, enz. en de handelaar bespaart zich, door de 30 à 40 guldens aan den makelaar, ligtelijk een paar honderd guldens bij den inkoop en wat verder op den handel en die plaats betrekking heeft. Thans wordt hij zelf of zijn berijder ziek, of beide gaan tot inkoop nog dieper het land in, terwijl hij zijne aangekochte koppels steeds naar zijne woonplaats afzendt, welke slechts een vertrouwde makelaar, die het beroep van den paardenhandel verstaat (dat hij misschien vroeger zelf dreef en waaruit hij mogelijk door onge-

lukkige omstandigheden en mislukte spekulatiën als anderzins geraakt is, — hetwelk gewoonlijk het vorige vak der makelaren van *metier* was), voor een billijk dagloon begeleidt en op den marsch zijne plaats vervangt.

Of hij trekt door de eene of andere stad, waarin onderscheidene paardenliefhebbers of paardenbezitters wonen, van dewelke hij zich eenigen aftrek belooft; doch hij kent noch hen zelven noch hunne behoeften, die echter wel een ter dezer plaats wonende paardenmakelaar weet. Zijne eerste bezigheid moet derhalve na zijne aankomst het opzoeken van zulk een' zijn, die nu als ware het zijn uitroeper of aankondiger, zijn dagblad wordt, in elk huis, waar men paarden houdt, omloopt, de aankomst des handelaars in alle herbergen en koffijhuizen bekend maakt en van diens paarden, als waren het wonderen van schoonheid, edel ras, kracht, beweging, enz. spreekt, terwijl hij de zeldzame billijkheid van derzelver verkooper roemt en hem onder alle paardehandelaren den soliedsten en den regtschapensten noemt.

Den volgenden dag loopt alles bijeen, wat aan paardenliefhebbers en paardenbezitters zich in die stad bevindt; tot de naburige burgen, landhoeven en welgezetene landlieden is, door de bazuin van den gedienstigen makelaar, insgelijks de mare der aankomst van de buitengemeen schoone koppel paarden bekend geworden en oud en jong snelt of rijdt naar de stad, om de wonderdieren te zien, als wanneer nu de handelaar, onder het voorwendsel, enkel door het overreden van zijnen beroepsvriend (den makelaar), zich laat overhalen, om van deze reeds bestelde koppels eenige der beste stukken voor tamelijk hooge prijzen te verkoopen; terwijl hij in zijn hart verheugd is, zich op deze wijze, en alvorens hij in zijne eigenlijke woonplaats daarmede aangekomen is, op eene

vreemde plaats van het uitschot zijner waar ontlast te zien. Alle goede paarden neemt hij echter weder mede en wel nog onder den achtergelaten' naam van eenen zeer braven en eerlijken man; want hij had immers zelf aan den kooper gezegd, dat hij hun deze als een regtschapen man niet konde overdoen, daar hij voor een gedeelte zelf daarmede was misleid, en gedeeltelijk zich gebreken aan dezelve vertoond hadden, daar de schimmel kreupel, de vos droezig, de bruine aan het oog beschadigd, de vale te schielijk, de zwarte te kort van adem, de graauwe een weinig schichtig was, de overigen echter gezamenlijk nog te ruw en te ongeleerd waren, om dezelve met zekerheid op eene plaats te kunnen verkoopen, waar hij met zijne beroepsbezigheden gaarne het vertrouwen der ingezetenen wilde verdienen.

En waaraan heeft hij nu zijne goede zaken in die stad te danken? aan de twee of drie goudstukken, die hij den makelaar betaalde, welke overigens misschien in de kennis van paarden en in den paardenhandel even zoo onkundig en onervaren was, als de ingezetenen dier stad.

Op de plaats zijner bestemming aangekomen, worden wederom alle paardenliefhebbers in beweging gebragt, om ten minste slechts te zien, wat hij voor nieuws uit het land (*) medegebragt heeft; maar uit dat bloot aanzien ontstaat niet zelden eene naauwkeurige bezigtiging, door formele koopen opgevolgd; want de stal eens handelaars is voor paardenliefhebbers zoo verleidelijk, als voor den speler de kaarten, voor den oudheidsverzamelaar oud huisraad der Romeinen, hij spaart den laatsten stuiver niet, om meester daarvan te worden. Zoo ver-

(*) *Uit* of *van* het land komen heet bij den paardenhandelaar in Duitschland: uit *Mecklenburg* of *Holstein* komen.

leidt ook hier de fraaije kleur des goudschimmels, de vrije en krachtige beweging des bruinen, het heerlijke staart dragen des zwarten. de wonderschoone figuur van den vos, de ligte en zachte gang van den goedaardigen vale den paardenvriend, welke in het geheel niet kwam om te koopen, maar slechts om te zien, wiens financiële toestand welligt niets minder gedoogt, dan paarden te koopen; maar de makelaar maakt hem door zijn praten koopzoet, de handelaar bezigt eene groote kracht van redeneren, zijn berijder, de peper, de zweep en de sporen doen het hunne en de verkooper toont zich eindelijk ook nog wel genegen om te borgen, en zoo werkt alles mede, om den koop weldra te sluiten. Bijkomende behoeften voor werkelijk noodzakelijk gebruik voeren dan hier nog bovendien eene menigte handelszaken bij aan, bij alle welke de makelaar het zijne verrigt, zoodat de handelaar nog vóór de mis al zijne waar aan den man gebragt heeft en zelfs eerst aldaar vóór het eigenlijke begin der mis, b. v. bij de Leipziger missen vóór het inluiden van dezelve, op de naburige dorpen, waar de groote handelaren uit *Mecklenburg* en *Holstein* (*) met hunne paarden staan, zijnen inkoop weder doen moet, en anders niet te doen heeft, dan deze in Leipzig met 20 pC. verdienst weder af te zetten. En eindelijk op de mis, — hoe konde daar de handelaar de makelaars ontberen? door dezen wordt hij immers, nog vroeger dan door de poortcedel, de aankomst gewaar van alle vreemden en voornamelijk van dezulken, welke paarden zoeken, ja hij wordt, zelfs nog eer hij hen ziet, met hunne wenschen en behoeften bekend; want deels

(*) En *Oldenburg*, vooral den bekenden paardenverkooper FRIEDERICH KRISTIAANS van Jever niet te vergeten.
VERT.

gaven zij hun voornemen en den voorgenomenen inkoop den makelaar — welke zich in de herberg aan hen aansloot, en hun zijne diensten, zijnen raad en bijstand bij den inkoop der paarden aanbood, — onmiddellijk te kennen; deels wordt hij dit alles gewaar, bij eene verstandige en beleidvolle handelwijze, door de derde en vierde hand, door den huis- of stalknecht, den marqueur of den waard zelven, of door vrienden, bekenden of indringende raadgevers der vreemden; deels wordt aan de opene tafel (*Table d' hote*), in den wijnkelder, in de koffijhuizen daarvan gesproken, welke de makelaar in deze en gene kwaliteit, zoo als voorheen de geprivilegeerde spelers onder het karakter van eenen Napelschen of Sardinischen officier, bezoekt, en nu niets dringenders te doen heeft, dan alle ingewonnene berigten den handelaar over te brengen, welke hetzelfde gebruik daarvan maakt, als een omzigtige en verstandige generaal maakt van de berigten zijner spionnen of van hen, welke hij op herkenning heeft uitgezonden, namelijk: hij tracht het oogmerk van den aangekomenen paardenkooper te gemoet te komen, en zoo dadelijk als deze zich op de paardenplaats vertoont, wordt ook reeds uit den stal een zoodanig paard voorgereden, dat, volgens alle door den verkooper ingewonnene berigten, aan de wenschen van den kooper moet beantwoorden. Deze ziet het, het bevalt hem, het schijnt geheel zoo te zijn als hij het wenscht; een makelaar leidt hem in den stal des bezitters, hij vorscht naar den prijs, maar deze is hem te hoog. Plotselijk komt er een onbekend heer op af; deze beziet, monstert hetzelfde paard, spreekt zacht met zijnen geleider, maar toch altijd zoo luide, dat de eigenlijke kooper het moet hooren, dat hem dit paard bij uitstek behaagt, dat deszelfs houding, beweging, vorm, enz. zeer uitnemend zijn en dat hij het voor geen' prijs laat varen;

slechts wil hij eerst den handelaar eenige *Louis d'or* minder bieden, dan hij hem zoude afvragen, doch des noods, wanneer het niet anders konde zijn, hem de gevraagde som er ten volle voor geven. De werkelijke kooper wordt ongerust; het paard ligt hem zelven na aan het hart; zijn wensch, om het te bezitten, wordt nog grooter, daar hij het nabijzijnde gevaar, om het te verliezen, voor oogen ziet; hij bedenkt zich niet lang, neemt den handelaar op zijde, om hem den anderen kooper te onttrekken, biedt slechts een weinig minder, dan voor het paard geëischt is; de handelaar verzekert het overige te willen doen, slaat toe, en de voorgewende kooper, welke nu nadert, om den handel te willen sluiten, stelt zich als buiten zich zelven zijnde aan, dat het paard verkocht is, en bekomt, als een vermomde makelaar des handelaars, een' wenk, dat hij zich wegens dezen koop van zijn' *Louis d'or* makelaars loon kan verzekerd houden.

En zoo verschijnt dan de makelaar, gelijk het vermaarde vrouwtje van den Donau, in duizenderlei gedaanten: nu als kooper; dan enkel als overbrenger van brieven aan den handelaar, in dewelke paarden aan hem besteld worden en die deze niet verzuimt, om aan zijne kalanten of andere koopers te toonen; dan weder als verkooper, welke zijne waar bij de groote aanvraag naar dezelve reeds alle verkocht heeft en op het punt is, om zich weder naar *Mecklenburg* te begeven, ten einde eenen nieuwen inkoop van paarden te bewerkstelligen en slechts vreest, dat zij dáár thans zeer duur zullen zijn, wijl er tegenwoordig zoo vele opkoopers uit alle oorden van Duitschland, zelfs uit Frankrijk en Italië aldaar aanwezig zijn, welke ook den prijs der paarden op *deze* plaats zoo in de hoogte drijven; dan als kommissaris van eenen naburigen Staat, die paarden voor zijne kavallerie zoekt; dan bloot als reiziger, op wiens naauwkeurige berigten een oor-

log tusschen dit en dat Hof, zoo als hij op de plaats zelve als zeker gehoord, en alle maatregelen hiertoe zelf gezien heeft, onvermijdelijk is en die op den prijs der paarden den grootsten invloed zal hebben; eindelijk als een veearts uit vreemde landen, die niet genoeg van de ziekte onder de paarden in zijne oorden verhalen kan, welke, in weerwil van alle aangewende genees- en voorbehoedmiddelen, duizenden dezer dieren weggerukt heeft, waardoor ook de prijs derzelve op deze plaats stijgen moet, enz. Steeds is de makelaar in paarden op alle wijzen bezig, om het belang van den handelaar te bevorderen en slechts van ter zijde het voordeel van den kooper te behartigen; want van den eersten geniet hij deels meer, deels heeft hij op alle markten met hem te doen; met den laatstgenoemden echter misschien nimmer weder, of ten minste niet eerder, dan totdat hij na langen tijd weder een paard noodig heeft; terwijl hij echter zeer vele aan den handelaar mede verkocht heeft en derhalve door dezen goed betaald is. Derhalve is de makelaar meer op de zijde van den handelaar, dan op die van den kooper, en al zijne pogingen loopen daarop uit, om meer de belangen van den verkooper, dan de voordeelen van den kooper te behartigen. Dien ten gevolge is het ook iederen kooper aan te raden, om op zijne hoede te zijn en den makelaar, of commissionair, hoe men dezen ook noemen mag, even zoo min te gelooven en te vertrouwen als den paardenverkooper zelven, ook nimmer op markten aan hem onbekende personen zijne gedachten mede te deelen, zijn voornemen te kennen te geven. Komt er een voorgewende kooper mede bij den handel op af, dan kan men niet beter doen, dan te vragen: „Is het u ernst, om te koopen?" — Ja! — Dan ga men maar gerust weg; want er wordt niet gehandeld. In den stal zie men onderscheidene paarden en monstere en prijze in de eerste plaats diegene,

welke niet bevallen, daarna neme men die, welke behagen, opdat de handelaar niet bespeure, op welk paard het oog het meest rustend was, en hij hier door het spoor bijster gebragt worde. Men spreke weinig of beter in het geheel niet bij de monstering, maar zie bedaard de zaak mede aan, vorme zich een oordeel, en daarnaar handele men. Verkiest men zich met zijnen raadgever te onderhouden, en komt de makelaar er ook op toe, zoo zegge men ernstig en droogjes: „Ik wensch met dezen heer liefst alleen te spreken;" alsdan houdt meestal zijn gesnap op.

Daarna moet ook de handelaar, zoo als in het begin van dit onderwerp is gezegd, ieder volstrekt niet tot het gild der makelaars behoorenden tot eenen lofredenaar zijner paarden en handelszaken weten te maken; hetzij nu iemand, welke iets van hem gekocht heeft, en wien hij om aanbeveling van zijnen paardenhandel verzoekt, of hem adressen van andere paardenliefhebbers of koopers ontlokt; hetzij iemand, welke slechts uit nieuwsgierigheid of uit liefhebberij voor paarden zijne stallen bezoekt, of iemand, met wien hij om de een of andere reden geen' handel kan sluiten, — alle moeten hem evenwel hun kort bezoek, zijn gesprek met hen, het voorleiden en voorrijden zijner paarden daardoor betalen, dat hij hen tot zijne oogmerken weet te gebruiken. En deze onwillekeurige makelaren, zaakgelastigden, zaakwaarnemers, middelaren en gelegenheidsmakers zijn hem dikwijls nog meer van dienst, dan de eigenlijke en gehuurde makelaren, daar de taak der eerstgenoemden een onpartijdig aanzien heeft, door den handelaar hoogstens met een compliment of eene beleefdheid behoeft betaald te worden, en toch door de betrekkingen, waarin al deze menschen staan, meer ingang vindt, dan door de bezoldigde en geprivilegeer-

de makelaars welke niet zelden den stempel van hun beroep dikwijls als op het voorhoofd dragen.

Om zich echter van allen, welke met hem en zijn beroep in aanraking komen, tot voordeel van zijnen handel op deze of gene wijze te kunnen bedienen, moet de paardenhandelaar door een vriendelijk en dienstvaardig gedrag zulke menschen aan zich boeijen. Hoofdzakelijk moet hij met alle kavallerieofficieren, berijders, pikeurs, paardendoctors, hoefsmeden, die alle, wegens hunne dienst en hun beroep, als ware het natuurlijke makelaren zijn, als ook met vele kenners en liefhebbers van paarden in eene aanhoudende vriendschappelijke betrekking staan; zelfs moet hij het niet beneden zich achten, en is het zelfs van belang voor hem, om zich ieder' koetsier, rijknecht, postillon, voerman en stalknecht te vriend te maken, aangezien hij van al deze lieden tot zijn belang en zijn handelsvoordeel op zoo menigvuldige wijzen gebruik kan maken.

IX.

DE RUILHANDEL IN PAARDEN.

De ruilhandel der paardenverkoopers is voorwaar eene moeijelijke zaak; evenwel kan de handelaar deze soort van handel geenszins vermijden, wanneer hij zijne kalanten en koopers niet verdrijven wil; ook is deze handel dikwijls niet zoo kwaad, wanneer de handelaar slechts met verstand en beleid daarbij te werk gaat, en de handelsvoordeelen, die hiertoe dienen, in acht neemt. Deze kan men in de navolgende onderscheiden, als:

1.) De verkooper moet zoo veel mogelijk, alvorens hij den kooper met den prijs van het uitgekozen paard bekend maakt, onmiddellijk van den kooper of van diens knecht, of door zijne makelaars, stallieden en andere bekenden trachten te ontdekken, of de kooper met baar geld of tegen verruiling van een ander paard wil handelen, opdat hij in het laatstgenoemde geval den prijs van het zijne aanmerkelijk hooger kan instellen.

2.) Hij moet het in te ruilen paard niet te laag waarderen, vooral wanneer het voor eenigen tijd misschien uit zijnen eigenen stal zelven is gekocht, en juist daarom den prijs van het zijne hooger instellen; ja de handelaar wint daardoor in de oogen van den ruilende, en deze gelooft met hem uitnemend goede zaken te doen, wanneer de paardenhandelaar het bijna voor denzelfden prijs van hem aanneemt, als waarvoor hij het voor korten tijd gekocht heeft; want in de minste gevallen denkt hij, dat dit slechts eene staatkundige handelsspekulatie is, en het in te ruilen paard op verre na niet die waarde bezit, die men voor hetzelve eischt. Genoeg, men neemt toch het zijne voor een' tamelijk hoogen prijs aan, en gaarne betaalt hij dan het overige nog te kort komende aan het nieuw ontvangen paard toe, hetwelk hij meestal voor dezen prijs of althans voor niet veel meer zoude hebben bekomen, wanneer hij met enkel baar geld had gehandeld, en den ruilhandel achterwege had gelaten, die voor den kooper altijd nadeelig is. Het streelt echter zijne eigenliefde, het doet zijne liefde voor de spaarzaamheid goed, dat hij naar den schijn toch weinig of in het geheel niet bij den handel verliest; dat hij zijn gebrekkig of althans met de eene of andere fout behebt paard bijna weder zoo hoog aan den man kan brengen, als hij het gekocht heeft, en dit is voldoende, om het handelsvoordeel van den verkooper over het hoofd te zien, daar deze het immers voor weinig of

in het geheel geen verlies aangenomen heeft. Dit moet echter ook geschieden, wanneer de paardenverkooper bij den ruilhandel zijne rekening zal vinden; want:

a.) Aanvaardt hij een nieuw *risico*, dat hier om zoo veel te grooter is, daar toch alle ingeruilde paarden meest altijd meer of minder ziek of ten minste ziekelijk aangedaan, zoo niet onbruikbaar, met één woord gezegd, gebrekkig zijn, en hij, zoo al niet op een geheel verlies, dan toch op een' slechten verkoop, en eene lange plaatsing in zijnen stal, wat dezen geenszins tot sieraad verstrekt, rekenen moet.

b.) Bekomt hij, in plaats van een' vreter uit zijnen stal kwijt te worden, weder een' nieuwen er in, welke in vele gevallen in het geheel geen voeder waard is. In plaats van het zijne, dat zich verbeteren en volmaken konde, en daardoor zijn dagelijksch voeder betaalde, bekomt hij daarentegen een, hetwelk van dag tot dag vermindert, van dag tot dag in waarde verliest, en dat hij volstrekt niet anders weder aan den man kan brengen, dan misschien door eene menigte onedele handelsvoordeelen, waarbij hij zijnen naam en zijne *renommée* verliest, waarop hij ten minste even zoo veel prijs moet stellen, als ligte meisjes voor de oogen der wereld op haren goeden naam.

Hij moet derhalve steeds het in te ruilen paard niet anders, dan enkel als eene toegift en dus niet eens als eene zuivere winst voor het verkochte beschouwen, die het immers weldra zelf weder zoude opteren, en nog bij dit geschenk moet hij de kosten van zijn onderhoud in rekening brengen, die uit de geldelijke toegift althans voor eenigen tijd bestreden moeten worden.

3.) Bij elk in te ruilen paard moet het zijne ijverigste poging zijn, om te onderzoeken, wanneer de oorzaak niet zoo terstond in het oog valt, wat dan wel eigenlijk de reden is, waarom de eigenaar zich van dat paard wenscht te ontdoen; of het werkelijk ziek is en gebreken heeft, of slechts niet voor het

gebruik, waarvoor deze het dier bestemd had, dient; of het slechts voor zijne bijzondere geaardheid, zijnen smaak, zijne luimen, zijnen ligchamelijken toestand, enz. ongeschikt is; of het als rij- of rijtuigpaard het beste past; of hij zelf misschien nog een dergelijk paard bezit, of het uitzigt heeft, om zoodanig een te bekomen, met hetwelk hij het vereenigd als wagenpaard zal kunnen verkoopen; of zich aan hetzelve de handelsvoordeelen met goed gevolg en gewin laten aanwenden, waardoor het dan toch nog eene schijnbaar hoogere waarde bekwam; of hij onder zijne koopers uitzigt heeft op eenen liefhebber, die hem er weder wil afhelpen; of het voor eene omruiling aan een' anderen paardenhandelaar van zijne verre af wonende compagnie, enz. geschikt is; of hetzelfs voor zijne reizen, voor zijn landhuishoudelijk gebruik, enz. eenigen tijd gebruikt kan worden, en of het zich over het algemeen wel de moeite en het voeder bij den gang des paardenhandels loont, om een zoodanig paard op spekulatie te stallen of niet.

In enkele gevallen kan het nu wel, volgens deze opgegevene beschouwingen, niet geheel te verwerpen en zelfs oogenschijnlijk voordeelig zijn, een' ruilhandel te hebben gedaan; doch in de meeste gevallen is het niet alzoo en datgene, wat bij ééne ruiling gewonnen wordt, gaat gewoonlijk bij tien anderen dubbel weder verloren, zoodat de handelaar deze soort van handel hoofdzakelijk alleen moet drijven, om met zijne koopers en kalanten in betrekking te blijven. Aan eene zuivere en wezenlijke winst daarbij is zelden te denken, en derhalve moet men dan ook elken ruilhandel zoo veel mogelijk vermijden, voornamelijk wanneer de handelaar niet met andere handelaren ruilhandel kan drijven, of deze meer of minder gebrekkige of fouten bezit-

tende waar niet aan landlieden of kleinhandelaren van zijn beroep overdoen kan. Bij geenen anderen uitweg is het nog het best en voordeeligst voor den handelaar, om zijne ingeruilde paarden aan de voornaamste groothandelaren, vooral bij dezulken, bij welke hij zijne inkoopen doet, al is het dan ook voor weinig geld, te verkoopen of anders te verruilen; deze jagen zulke paarden dan een' tijd lang in hunne weiden, gebruiken ze in hun landelijk bedrijf, of als merries tot hunne eigene paardenfokkerij, en steken ze daarna onder hunne koppels, waarmede zij op nieuw en in het groot aan andere handelaren, dikwijls tot groot voordeel van hunne verbeteraars, verkocht worden.

Wil een kooper ruilen, zoo handelt hij op het verstandigste aldus: Hij monstert en handelt over het paard, dat in zijn' smaak valt, doet zijn laatste bod, en alvorens de roskammer toeslaat, zegt hij tot hem: ja, onder de voorwaarde nog, dat gij mijn paard aanneemt. Wat hij nu daarvoor bekomt en van de som aftrekt, is hem werkelijk toegevloeid, zonder dit is zijn paard regelregt weggegeven. Het beste is, men ruilt in het geheel niet, maar koopt en verkoopt voor de vuist weg.

X.

DE PAARDENHANDEL OP KREDIET EN VERWAARBORGING.

Niet veel beter, dan de ruilhandel, ja zelfs met nog meer *resico* verbonden, is de handel op krediet, en reeds vele handelshuizen zijn door deze

negotie te gronde gegaan, zoodat het zekerlijk niet overtollig is, ook hierover de ondervindingen en handelsvoordeelen van eenen ouden handelaar te vernemen.

Vóór alle dingen moet de handelaar, alvorens hij den prijs bepaalt, trachten te onderzoeken, of de kooper contant betaalt of niet. Bij menige huizen, met welke de handelaar reeds langen tijd in verbinding staat, is dit reeds vooruit van zelf te bepalen, daar hunne solide of onzekere wijze van handelen bekend is. Zoodra het laatstgenoemde het geval is, en ook bij eenen handel met een' soliden en regtschapen' man, welke echter niet terstond contant betaalt, moet de prijs van het paard aanmerkelijk hooger gesteld worden; want niet alleen dat de handelaar de renten van het kapitaal en de vermoedelijke winst daarmede in rekening brengen moet, wanneer hij het met voordeel in zijn bedrijf omgezet had, zoo blijft ook reeds de paardenhandel op krediet in zoo verre zeer gevaarlijk en ten minste zeer verdrietelijk voor hem, daar het verkochte paard in den stal des nieuwen eigenaars gebreken kan bekomen of ziek kan worden, niet zoo uitvalt als men wenscht, door anderen berispt of gelaakt wordt, enz., ja men zelfs wel wegens deze of gene omstandigheden den verkooper de verschuldigde betaling onthoudt. In dit opzigt is de handel op krediet met het paard, dat uit- en inwendig aan zoo vele invloeden is onderworpen, die zijne natuur kunnen veranderen, veel gevaarlijker, dan met elke andere waar, welke zich altijd en onder alle omstandigheden gelijk blijft, en waarvoor de betaling ten minste niet om eene ware of slechts voorgewende oorzaak kan geweigerd worden, dat de waar meer of minder onbruikbaar geworden, en den bedongenen prijs niet waard is. Ook valt het bovendien dikwijls voor, dat de kooper sterft, als officier in

den veldtogt sneuvelt, of tot betaling onvermogend wordt, en de verkooper niet alleen het geheele kapitaal, hetwelk hij te vorderen heeft, verliest, maar ook nog proces-kosten te betalen, tijdverlies en vele andere verdrietelijkheden heeft, welke hij dikwijls nog hooger, dan het verloren kapitaal zelf in rekening kan brengen. Er moet derhalve, wanneer de handelaar zeker en zeer voorzigtig te werk wil gaan, met de eerste betaling bij de aflevering van het paard uit den stal des handelaars, ten minste de zuivere inkoopsprijs voldaan worden, zoodat de handelaar hoogstens, bij de nog overblijvende som, transpostkosten, de kosten van onderhoud, de renten van het kapitaal en zijne winst er aan waagt.

Het is evenwel volstrekt niet mogelijk, dat de paardenhandelaar, zoo min als ieder ander koopman, alle verkoopen op krediet geheel van de hand kan wijzen, wanneer hij zijn beroep in bloei en welvaart wil brengen; want vele eerlijke koopers, officieren en andere liefhebbers zijn maar al te dikwijls in omstandigheden, dat zij niet terstond of in eens betalen kunnen, maar niettemin hunne schuld voor en na eerlijk afbetalen, en hij zoude derhalve veel verliezen, indien hij den handel onder deze voorwaarden niet wilde aangaan; hij moet evenwel slechts altijd in de bepaling der prijzen zijne maatregelen nemen, waardoor hij toch in alle gevallen gedeeltelijk gedekt is.

Zeer onverstandig is het van hem gehandeld, wanneer hij bij den verkoop van het paard voor hetzelve instaat, en voor alle gebreken en ziekten, die het binnen bepaalden tijd mogt bekomen, waarborgt; want wie kan het van zich zelven weten, of hij morgen gezond is, of zelfs dan nog leeft, hoe veel te minder derhalve dan nog van een ander levend schepsel, welks inwendig gestel hij niet eens

zoo goed kent als dat van zich zelven. Nog veel dwazer is het, bij het verkoopen op krediet, voor de mogelijk nog komende fouten en gebreken van het verkochte dier te waarborgen, die maar al te veel zich opdoen, en waarvoor dan de kooper door de nog resterende penningen zich schadeloos wil stellen. Daarom is het in dit geval dubbel aan te raden, dat de handelaar zich in het zekere stelt en liever bij den verkoop tot voorwaarde maakt, dat hij, bij eene zich mogelijk opdoende verandering van het paard, bij de betaling zich niet de geringste korting zal laten welgevallen. Ook spreekt het van zelf, dat hij zich voor de te goed blijvende som een' soliden borg of anders eene voldoende obligatie of een' goeden wissel van den kooper laat geven, opdat hij ten minste schriftelijk voor zijne schuldvordering gedekt zij, en deze, wanneer zulks mogt vereischt worden, voor het geregt kan brengen.

Zelfs bij zeer solide koopers, bij wie de betaling niet aan den minsten twijfel is onderworpen, is het gewaagd voor den handelaar, wanneer hij uit kieschheid, of om bij den kooper nog meer vertrouwen op het paard, en op zijne wijze van handelen in te boezemen, den handel, zonder de betaling terstond bij de aflevering uit den stal of van de monsterplaats daarvoor te bekomen, afsluit; want wie staat hem borg, dat het paard in zijne nieuwe verblijfplaats, bij andere voedering en andere verpleging, bij de proefnemingen, welke men aldaar met hetzelve in het werk stelt, bij de dienstverrigtingen, die men het laat doen, enz. en ook zonder alle uitwendige aanleidende oorzaken niet iets kan overkomen, waardoor het ziek, met gebreken behebt of anders onbruikbaar wordt, zoodat men het paard thans niet behouden wil en het den handelaar terug geeft. Een paard echter, dat

de handelaat reeds zoo goed als verkocht had, dat reeds uit zijn' stal was afgeleverd, dat hij echter om de eene of andere reden terug bekomt, verliest als handelsartikel, en wanneer er ook werkelijk niets op hetzelve te zeggen viel, evenwel altijd aan waarde, is nu op de verkoopplaats, of aan vrienden en bekenden van den kooper bezwaarlijk weder aan den man te brengen, en veroorzaakt den handelaar nadeel en ergernis, al verkocht hij het naderhand ook nog zoo goed; want het heeft hem immers nieuwe zorgen en nieuwe uitgaven veroorzaakt, die dikwijls zeer hoog aangerekend kunnen worden, aan welke nadeelen de kooper, welke den paardenhandel niet kent, in het geheel niet denkt, ja zelfs nog wel bovendien zich verbeeldt, dat de verkooper hem voor het voederen van het paard voor eenige dagen nog dank verschuldigd is.

De verwaarborging voor twee of voor vier weken is overigens de eenigste handelwijze, om zich voor de kunstenarijen der paardenhandelaren te beveiligen, komt thans hoe langer hoe meer in gebruik en wordt ook door de verkoopers aangenomen, in zoo verre zij een' soliden betaler voor zich hebben. Kent men elkander wederzijds niet, dan wordt het geld aan een' derden soliden man uitgeteld, welke de gelden, na afgeloopen verwaarborgings termijn, aan den verkooper zendt, in geval hij geene contraorder van den kooper heeft ontvangen. Meestal bedingt de verkooper hierbij alleen, dat de dood of uitwendige verwondingen ten nadeele van den kooper vallen, wat ook als billijk voorkomt. Bezoeken verkoopers en koopers de paardenmarkten telkens, zoo is het veelal gebruikelijk, den handel tot dien tijd af te sluiten, zoodat de kooper eerst op de volgende markt betaalt, of den handelaar de paarden terug brengt, welke dezelve alsdan terstond weder in zijne koppels opneemt; dit kan evenwel alleen bij lieden

plaats hebben, die bij den paardenverkooper als zeer solide en brave mannen bekend zijn.

Over het algemeen is het een der noodzakelijkste voordeelen bij den paardenhandel, dat al datgene, wat de paardenverkooper aan den kooper wegens de verwaarborging voor de gezondheid, gebreken en verborgene kwalen zegt, zoo veel mogelijk voor eene dubbelzinnige of tweeledige uitlegging vatbaar is; want welk verstandig mensch kan eigenlijk zulk eene verzekering voor iets meer dan een *pour parler*, een ijdel gesnap, hetwelk eigenlijk geheel niets beteekent, aanmerken? Wie kan weten, — hier op het verkochte paard toegepast — welke verpleging, welk voedsel, welke oppassing het dier heeft en welke dienstverrigting het bij zijnen nieuwen meester doen moet? Welke kennis de man, in wiens handen het paard nu is gekomen, van rijden, van mennen, van de verpleging en oppassing eens paards over het algemeen heeft? Hoe zijn stal, zijn gereide, zijn hoefbeslag, en duizende andere dingen, die meer of minder op de gezondheid, op het temperament en het karakter des paards werken, ingerigt zijn, om vooruit met zekerheid te kunnen bepalen, dat het paard onder andere invloeden morgen nog hetzelfde zal blijven, wat het heden is? Dat het niet door in- of uitwendige oorzaken ziek, of meer of minder onbruikbaar voor de dienst van den kooper worden zal, dan het op het tijdstip is, op hetwelk hij het koopt? En wie kan eindelijk van al datgene onderrigt zijn, wat in het binnenste van den kooper zelven, in zijn' smaak, zijne luimen, zijne inzigten, ten aanzien van het paard, morgen omgaan zal, waarvan hij heden bij den koop van hetzelve misschien het tegendeel te kennen geeft? Er zijn immers buitendien wetten genoeg, die, uit onkunde harer makers in den paardenhandel, op eene dikwijls zeer onbillijke wijze den handelaar noodzaken, het

verkochte paard terug te nemen, wanneer het in den stal des nieuwen bezitters ziek geworden is of gebreken bekomen heeft; wil hij zich dan door zijne verwaarborging nog eene nieuwe verpligting jegens den kooper op den hals halen? Nimmer drukke zich derhalve de paardenverkooper over den toekomenden toestand van het paard op eene bepaalde wijze uit, en nog minder geve hij een paard, zonder vooraf den koop bepaald of gesloten, en zoo niet geheel, dan toch een goed gedeelte van den koopprijs ontvangen te hebben, uit zijnen stal, wanneer hij zich niet het grootste nadeel, verdrietelijkheden en onaangenaamheden op den hals halen wil.

XI.

HET PROCES VOEREN BIJ DEN PAARDENHANDEL.

Nog als een ander handelsvoordeel voor den paardenhandelaar moet hij onder het oog houden, dat hij namelijk, zoo veel als mogelijk is, alles, wat naar processen zweemt, in zijnen handel vermijde, en hij liever, zelfs bij een aanmerkelijk verlies, met den kooper overeenkome, en in het minnelijke met hem een akkoord aanga. Want niet alleen, dat hij daarbij zelden of in het geheel niet wint, maar nog altijd daarbij kosten en verdriet heeft, daar alle op den paardenhandel gegevene wetten gunstig voor den kooper en nadeelig voor den verkooper ingerigt zijn, zoodat hij, ook met den bekwaamsten en regtschapensten verdediger gewapend, toch het pro-

ces verliest, zoo benadeelen deze geregtelijke twistgedingen in handelszaken ook zijn krediet, en maken hem als een' bedriegelijken en proces lievenden man bekend, met wien niemand gaarne iets te doen wil hebben; terwijl daarentegen zijne toegevendheid, dienstvaardigheid en zijne zucht, om dergelijke zaken in den minne te vereffenen, hem nieuwe kennissen, kalanten en koopers aanbrengen, welke hem het bij den eenen of den anderen kooper geleden verlies dubbel vergoeden. Zoo spreekt over dit onderwerp een oude ervarene paardenhandelaar, welke, wel is waar, duizenden in den paardenhandel, en voornamelijk ook door processen verloor, maar ook weder duizenden, en wel, onder anderen, door toegevendheid in punten van verschil en door hierbij gebragte offers gewonnen heeft.

XII.

ORDE EN BOEKHOUDEN IN DEN PAARDENHANDEL.

Vele paardenhandelaren gaan daarom te gronde, of komen in hun beroep nimmer vooruit, omdat zij in al hunne zaken niet de zoo hoogst noodzakelijke orde behartigen, niet naarstig en naauwkeurig boek en rekening houden, en over het algemeen omtrent de waar zelve het commerciële verwaarloozen, meer paardenkenners en paardenliefhebbers, dan paardenhandelaars zijn, de paarden meer voor zich zelven, dan voor de koopers houden en bij eenen goedkoopen inkoop en eenen duren verkoop alles voor hun beroep meenen gedaan te

hebben; terwijl zij het belangrijkste daarbij, nl. boek en rekening over dit alles te voeren en eene juiste *calculatie* over winst en verlies, uitgaven en ontvangsten, uitstaande posten en schulden te maken, geheel verwaarloozen, zonder welke toch immers de voordeeligste handel geen' stand kan houden. Van daar zijn er ook steeds vele paardenhandelaren, welke dien ten gevolge, wanneer geene bijzonder gelukkige omstandigheden, door voordeelige onverwachte leveranciën als anderzins, hen weder dekken, of die hunne verwaarloozing van het commerciële weder goed maken, vroeger of later te gronde gegaan. Hoe velen zijn er niet, welke de winst, die zij in hunne zaken hadden, aan het geluk, maar geenszins aan de orde, die zij in hun beroep in acht namen, te danken hebben, en die nog grooter voor hen zoude zijn geweest, hadden zij hier bij, met hunne ervaring in de paardenkennis, ook een geregeld boekhouden, waarin bij iederen koopman zijne eigenlijke welvaart en zijne soliditeit bestaan, weten te verbinden. Derhalve moet men het boekhouden ook als een gewigtig handelsvoordeel bij den paardenhandel beschouwen, en mogt dit hierbij niet met stilzwijgen over het hoofd gezien worden.

XIII.

DE VOORDEELEN EENER COMPAGNIESCHAP IN DEN PAARDENHANDEL.

Een zeer gewigtig handelsvoordeel bij den paardenhandel is verder nog, dat de handelaar een' compagnon in zijn beroep, en wel, zoo mogelijk, op een ver afgelegen of verwijderd oord heeft, met

wien hij de ingeruilde of anders gebrekkig geworden paarden, oude winkelknechten, enz. tegen andere dergelijke, niet betere, maar in zijne woonplaats toch nog niet bekende omruilen kan, die bij iedereen' dan als nieuwe, versch uit het land (*Mecklenburg* en *Holstein*) aangekomene waar doorgaan en aan beide plaatsen zich goed laten verkoopen, daar men ze, bleven zij op de eene plaats, in het geheel niet meer aanzag, en zij echter den handelaar kosten veroorzaakten, zonder het geringste uitzigt op eenig gewin te hebben, dat op deze wijze zeker is. Den ingeruilden vos te A., dien aldaar ieder kind kent, koopt in A. den handelaar niemand weder af, of ten minste slechts voor eenen spotprijs, hetzij dat het dier werkelijk of ingebeeld gebrekkig, en tot deszelfs bestemming onbruikbaar is; maar in B. gaat hij voor een geheel nieuw artikel door, en doet zich onder de handen des paardenhandelaars slechts van zijne voordeeligste zijde voor, als had hij al zijne fouten en gebreken in A. achtergelaten. En zoo gaat het omgekeerd den schimmel in B.; hier wordt hij tot een' stalhoeder, maar in A. tot de willigste waar. De mensch bemint eens vooral verandering, vooral in zijnen jeugdigen leeftijd; het oude, dat, waaraan hij gewoon is, behaagt hem niet meer, hij wil iets nieuws, hetwelk hij weldra weder tegen iets anders gaarne ziet verwisselen, totdat hij in zijnen ouderdom wenscht, het eerst aangebragte, het herkomstige, het oude slechts altijd te behouden, en aan elke verandering zulk eenen tegenzin bekomt, als in de jeugd aan het eenerlei en aan het blijvende.

Zelfs goede, onberispelijke paarden, welke echter de handelaar het ongeluk heeft lang op den stal te behouden, moet hij derhalve tegen andere verruilen, en al waren deze ook in elk opzigt veel slechter, het is toch nieuwe, versche waar, welke weder onderscheidene paardenliefhebbers in den stal

lokt, hem afnemers verschaft, daar de ouden den prikkel der nieuwheid hadden verloren, en op hunne eerste verblijfplaats door niemand meer gemonsterd werden; gelijk de geborene meisjes in eene stad, welke daarom geene mannen bekomen, omdat zij hier bekend en daarom niet zelden verpligt zijn, willen zij zich in het echtgareel gespannen zien, hare verblijfplaats te veranderen, even zoo de paarden, wanneer de handelaar ze met voordeel aan den man wil brengen. Niet zelden zendt de paardenverkooper eenige paarden des avonds naar eene nabnrige plaats, en laat ze den volgenden morgen vroeg in vollen sprang als eene nieuwe waar terug komen; zelfs in de stallen wordt omgeruild, en men vindt heden het paard hier en morgen dáár.

Heeft nu nog bovendien de een of de ander der beide compagnons eenige kampen groenland of eenige weiden, zoo is dit eene groote winst voor hunnen gemeenschappelijken handel; want zij kunnen op dezelve hunne ziekelijke, gebrekkige en lam gewordene paarden zonder vele kosten eenige maanden lang den zomer door onderhouden, hunne ziekten en gebreken geheel of althans gedeeltelijk weder doen herstellen, hen voor langen tijd aan de blikken der koopers geheel en al onttrekken, en ze dan gereinigd, gekamd, gepoetst en op nieuw *geappreteerd* (in glans gebragt) als versche waar op de eene of de andere plaats weder optreden laten. Kortom, er moet bij den paardenhandel de regel in acht genomen worden, om alle ingeruilde of gebreken hebbende paarden zoodra mogelijk uit den stal en uit de plaats, waar zij bekend zijn, weg te brengen, tegen andere gelijksoortige, maar hier nog niet bekende paarden om te ruilen, of, zoo als de handelaar zegt, „te *trokeren*," als ook in het algemeen niet langer dan 8 weken, hoogstens 3 maanden een paard in den

stal te houden en is het in dezen tijd niet verkocht, het tegen een ander te verruilen, ten welken einde, om deze ruiling met voordeel te drijven, in allen gevalle een vertrouwde compagnon op eene verwijderde plaats behoort.

Insgelijks is het een handelsvoordeel, dat de paardenhandelaar bij zijne terugkomst van eene mis of paardenmarkt, die hij wegens den verkoop zijner paarden bezocht, zulke paarden niet weder mede naar zijne woonplaats terug brengt, welke dáár onverkocht zijn gebleven en hier algemeen bekend zijn. Men beschouwt ze anders voor paarden, die gebreken hebben, daar zij geen' aftrek vonden en men maakt ten minste deswege de gevolgtrekking, dat men nu bij hem veel goedkooper te regt kan komen, hetwelk de handelaar in elk geval moet vermijden en liever de op de mis of markt overgeblevene paarden tegen slechtere van een' anderen handelaar verruilen, dan ze als overgeblevene restanten, die men thans als uitschot aanmerkt, in zijne woonplaats weder mede terug te brengen. Hierbij maakt hij nu somwijlen goede zaken, deels omdat hij ze tegen slechtere en ingeruilde bij een' anderen handelaar verruilt, deels omdat hij deze goedkoop ingeruilde paarden in zijne woonplaats als nieuwe, eerst van de markt medegebragte waar zeer goed verkoopt.

Over het algemeen is het einde der mis, wanneer de betaalweek benevens het krediet van menige paardenhandelaren, die gedurende de mis slechte zaken hebben gedaan, ten einde loopt en wanneer er overigens een behoorlijk fonds aanwezig is, de regte oogst voor hem; want hier kan hij zich dikwijls nog veel goedkooper weder voorzien en zijne stallen voltallig maken, dan in het land (*Mecklenburg*) zelf, zoodra hij slechts zorgt, om altijd over een voldoend kapitaal te kunnen beschikken en als hij met beleid en op eene solide wijze te werk gaat.

XIV.

NOODZAKELIJKHEID VAN TWEE PERSONEN BIJ DEN VERKOOP VAN EEN PAARD.

Tot het verkoopen van elk paard behooren — wanneer de handel van hetzelve met voordeel zal worden gesloten — altijd twee personen, namelijk de handelaar en zijn berijder, of een van beiden en een vlugge of knaphandige en behendige koppelknecht; want terwijl de eene het paard in het voorleiden, voorrijden, of voor den wagen loopende voorstelt, moet de andere den kooper op alle voortreffelijkheden van het dier opmerkzaam maken en diens blik van alle zwakke en gebrekkige gedeelten van hetzelve zoeken af te leiden en hem met alle mogelijke welsprekendheid het paard aanprijzen, het smaien van hem zelven, van zijnen raadgever of zijnen begeleider terstond voorkomen en ontzenuwen en elke beraadslaging of elk overleg tusschen hen — wijl zulks toch altijd slechts eene meer of minder gestrenge beoordeeling der waar is — zoo veel mogelijk zoeken te beletten, daar dit bijna altijd voor den koop nadeelig is. Ook is het noodig, dat hij, die bij den kooper staat en zijne aanmerkingen en beoordeeling over het paard alsmede zijne wenschen en eischen ten opzigte van hetzelve afluistert, aan dengene, welke het paard voorstelt en aanbiedt, door *hiëroglyphische* uitdrukkingen (beeldspraak) of door bestudeerde *mimiek* (gebaren) dit alles bekend maakt, opdat deze zijne maatregelen daarnaar kan nemen en het paard zoodanig toonen als de kooper het wenscht. Is de verkooper, de voorleider of de voorrijder een en dezelfde

persoon, zoo blijft de kooper met zijnen raadgever te veel alleen en aan zich zelven overgelaten en bekomt meer tijd, om het paard kritisch te beoordeelen; zijne oplettendheid wordt niet *op* de voortreffelijkheden heen- en *van* de gebreken en zwakheden afgeleid; de oogen verwijlen lang op de laatstgenoemde hoedanigheden totdat zij hem al meer en meer duidelijk worden; zijne berispingen vinden geene tegenspraak en zwijgen is in den handel eene geheime bekentenis; de verkooper leert verder de wenschen en eischen des koopers, volgens welke deze een paard wil koopen, niet kennen; weet niet, welke soort van loop of gang, beweging en verdere eigenschappen de kooper het liefst aan een paard heeft, om het op deze of gene wijze, zoo als hij het wenscht, te toonen.

Op deze wijze mist elke overredingskracht het doel, die in den paardenhandel, zoo als in alle ondernemingen en bedrijven des menschelijken leven, zoo veel uitrigt. — De beschroomdheid, de kieschheid valt weg, waardoor de beschaafde kooper terug gehouden wordt, zich luid smalend tegen eenen fatsoenlijken paardenhandelaar over het paard te uiten, en het handelsvoorwerp gelijkt, in weerwil der beste voorstelling, toch steeds op een' wees, wien niemand zich aantrekt en die aan elke berisping is blootgesteld. Zoo als echter twee met elkander overeengekomene personen bij den koop bezig zijn, wordt het reeds bezwaarlijker, om daarmede te regt te komen; de eene werkt als ware het den lof des paards den ander' in de hand en alsdan kan het moeijelijk worden, om bij den eenen de overredingskracht en bij den ander' de bekwaamheid in het voorleiden of het voorrijden, zonder eene gunstige meening daardoor van het paard te hebben ontvangen, te ontgaan.

Hierdoor wordt het een groot handelsvoordeel bij den paardenhandel, hoe weinig ook de kooper daar-

op let, dat tot den verkoop van ieder paard twee personen behooren, waarvan de eene het spraakorgaan, de andere de vuist en de beenen gebruikt, beiden echter in de grootste overeenstemming en met alle mogelijke behoedzaamheid en beleid handelen moeten, wanneer de koop met voordeel zal gesloten worden.

Het is niet minder een belangrijk voordeel bij den paardenhandel, dat de handelaar langs alle mogelijke wegen de eigenliefde des koopers poogt te vleijen, — want welk mensch is hiermede niet gediend? — en daarom zijne bewering, dat hij een paardenkenner en een goede rijder is, hoezeer hij zulks ook door zijne beoordeeling der paarden en door zijn rijden wederlegt, ook in geenen deele tegenspreekt; want eensdeels zoude zulks toch vergeefsche moeite zijn, om hem van dezen, uit zijne eigenliefde voortspruitenden waan terug te brengen en men ook den moriaan toch niet blank wascht en anderdeels zoude hij door zijne tegenspraak zich zelven belangrijke schade kunnen berokkenen; want wat verdraagt de mensch wel minder, dan tegenspraak, te regt wijzing en onderrigting? Wanneer derhalve een kooper, door eenige los daar heen geworpene woorden, zich als een kenner en een goede rijder te kennen geeft, of dat hij althans daarvoor verkiest gehouden te worden, zoo breide men in tegendeel dit stokpaardje zijner eigenliefde nog meer uit en vleije hem met de uitdrukking, dat men in langen tijd zulk een' praktischen paardenkenner of zulk een' geoefenden rijder niet ontmoet heeft; dat men het bij hem in het geheel niet durfde wagen, om een gebreken hebbend paard op de monsterplaats te brengen; of, dat hij het nog ongeleerde paard, bij zijne vaardigheid, bekwaamheid en geoefendheid in de rijkunst, weldra tot het best gedresseerd *campagne*-paard, zoo niet zelfs tot een school- of *manege*-paard zal

maken; dat men vurig wenschte, dat onze berijder in zulk eenen graad die bekwaamheid in de rijkunst bezate en wat dergelijke vleijerijen meer zijn, die, hoe grof, gemeen en onkiesch zij op zich zelve ook zijn mogen, eenen eigenlievenden mensch toch in het geheel niet beleedigen, in tegendeel hem den paardenverkooper tot vriend maken en altijd het sluiten van een' voordeeligen koop bevorderen.

Voornamelijk is deze menschkundige handelwijze bij hoogleeraren in de veeartsenijkunde, welke, bij al hunne theoretische paardenkennis, in 't algemeen zeer weinig van den praktischen paardenhandel verstaan en bij de zich geleerd en bekwaam oordeelende stalmeesters (*piqueurs*) en berijders aanwendbaar; want niets streelt deze heeren meer en neemt hen meer voor den paardenhandelaar en zijne paarden in, dan zijne verwijzing op dezelve aan zijne lieden: „Aan dezen heer moet gij in 't geheel niets zeggen, die kent een paard beter dan wij en kan beter rijden dan gij alle; hoe goed zoude het voor mijne handelszaken zijn, wanneer gij slechts het geringste gedeelte verstondt van datgene, wat deze heer weet," enz.; terwijl deze zoo hoog geroemde kennis dikwijls weinig beteekent en de jonge koppelknecht er veelal meer van verstaat, dan de geleerde heer, slechts dat hij minder aanmatigend, minder eigenlievend en minder voorbarig is en, behalve op zijne geldelijke belooning en op den naam van een braaf en eerlijk man, geene verdere aanspraken maakt.

XV.

KUNSTGREPEN BIJ DEN PAARDEN-HANDEL.

Alle paarden, die aan den kooper bijzonder bevallen en welke hij lust gevoelt te koopen, moeten ook de bijzondere goedkeuring van den handelaar wegdragen, ja het moet daarbij heeten: „Wanneer men altijd zulke paarden konde koopen, als deze merrie en dien ruin, dat ware zekerlijk regt goed; maar zulke paarden, welke een' zoodanigen regelmatigen bouw, zulke beenen, zulk eene losse en vrije beweging hebben, zoo vlug en gemakkelijk in alle verschillende soorten van gang zijn, welker figuur of gestalte een waar pronkstuk is, die den staart zoo schoon dragen, die zoo veel vuur, doch tevens kalmte, rust en gehoorzaamheid daarbij bezitten, — zulke paarden komen voorzeker niet alle dagen op de markt;" terwijl zij misschien in elk opzigt de ellendigste en erbarmlijkste dieren onder den geheelen koppel zijn, die op elke paardenmarkt bij dozijnen als uitschot onverkocht staan blijven. Maar zij bevallen den kooper en zulks is genoeg, dat zij insgelijks den handelaar moeten bevallen, die immer slechts van dat punt uitgaat, om zijne paarden en natuurlijk de slechtsten het liefst, te verkoopen.

Volkomen eveneens is het met het rijden. Vindt de kooper het eene of het andere paard goed gedresseerd, terwijl het nog het ruwste en ongeleerdste paard van de wereld is, wel nu, de paardenverkooper kan zich dit gemoedelijk laten welgevallen; hij moet zelf bekennen, dat de schimmel buitengemeen fijn gevoelig in den bek is, de geringste aansporing volgt en door de bekwame rijkunst des koopers

voorzeker steeds op die hoogte zal blijven. Want op hem rust niet de verpligting, om knoeijers in de rijkunst het rijden te leeren en dit nog bovendien tegen hunnen wil, daar zij zich reeds meesters in de kunst wanen. Hij is bloot paardenhandelaar en drijft onder de bescherming van den staat het beroep des paardenhandels, laat echter een' ieder' bij zijn geloof, het moge nu zijne eigenliefde in de paardenkennis, in de rijkunst, of andere onderwerpen gelden en tracht slechts, om zijne paarden te verkoopen, maar niet om te onderwijzen.

Bij paarden, van welke men gelooft, dat zij in vele opzigten aan de wenschen des koopers beantwoorden, heeft de handelaar niets zoo zeer te behartigen, dan dat hij ze zoodra mogelijk door den kooper zelven laat berijden en met de bepaling van den prijs nog zoo lang toeft, totdat hij dezelve eenigermate onder zich beproefd heeft; want dikwijls neemt hunne ligtheid, kracht, snelheid, zekerheid, enz. hem zoo zeer voor die dieren in, dat hij in het geheel niet weder wil afstijgen, de hoogste prijs hem niet te veel schijnt te wezen en hij het paard zonder verdere woorden naar huis rijdt, en het geld door den hem vergezellenden berijder of koppelknecht terug zendt. Daarentegen moet de paardenverkooper, zoo veel mogelijk, den kooper van het berijden zoodaniger paarden pogen af te houden, van welke hij moet vreezen, dat zij aan zijne wenschen, ten opzigte van hunnen gang, hunne kracht, dressering, enz. niet zullen beantwoorden en hij kan zeer verheugd zijn, wanneer men deze koopt, zonder ze zelve te hebben bereden. Van daar dan ook de praktische regel in den paardenhandel, dat men, alvorens er nog gemonsterd wordt, naar de prijzen van onderscheidene paarden des koppels vraagt, vóór en aleer nog de handelaar vermoeden kan, welk paard of welke paarden het zijn, die den vermoedelijken kooper het best

bevallen en dan eerst moet de monstering plaats vinden.

Hetzelfde geldt ook van het mennen der rijtuigpaarden; wanneer deze den kooper dikwijls weinig of zelfs in het geheel niet bevallen, zoo verleidt en overreedt hem dikwijls nog den koop hun aanzien in het gereide en voor het rijtuig, hunne volgzaamheid, hunne snelle en krachtige beweging, hun vlugge loop, enz. Dit eene en andere doet bij het einde nog den handel goed uitvallen, die bij het begin der monstering, bij het opleiden der paarden, nog ver verwijderd en onzeker was.

Al deze kunstgrepen zijn handelsvoordeelen, op welke slechts de vijanden van den paardenhandel den stempel der bedriegerij drukken, en die toch niets meer en niets minder zijn, dan regelen eener verstandige en menschkundige handelwijze, die immers door ieder' voorzigtigen en behoedzamen man op zijne wijze en volgens zijne betrekkingen in beoefening gebragt worden.

XVI.

HET VERTOONEN VAN GOEDE EN SLECHTE PAARDEN.

Verlangt de kooper het niet uitdrukkelijk, wat deze van zijne zijde echter nimmer mag verzuimen op bepaalden toon te verlangen, zoo moet de handelaar zich wel degelijk in acht nemen, om de nog in rollen hangende staarten zijner geangliseerde paarden niet neêr te laten en ze met deze gevlochtene, afhangende staartvlechten te toonen; want deze schenden en misvormen het paard en doen al zijne gebreken, een afloopend kruis, eenen naauwen

gang, enz. nog eens zoo duidelijk en zigtbaar worden, als zij, op den rug opgebonden, daartoe bijdragen, om deze gebreken te verbergen. Wanneer echter de handelaar den kooper van het koopen van het eene of het andere paard terug houden wil, misschien omdat hij een slechte betaler is, of dat de verkooper bij het paard, hetwelk de kooper heeft uitgezocht, nog een beter uitzigt op verkoop heeft, dan toone hij hem het uitgekozen geangliseerde, maar nog in rollen hangende paard slechts met eenen afhangenden staart, en hij zal hem spoedig van zijne keus terug brengen.

Over het algemeen moet de paardenverkooper niet alleen een paard goed en voordeelig weten voor te stellen, maar ook, wanneer de omstandigheden en zijne bijzondere belangen het vorderen, het ook zeer slecht, ja als gebreken hebbende, ziek en kreupel weten te toonen. Zoo zal hij b. v. bij paarden, welke reeds zoo goed als verkocht zijn, die echter een ander kooper zien en tot maatstaf der beoordeeling bij diegene nemen wil, welke hij voor zich uitgezocht heeft, de reeds verkochte slecht, de nog te verkoopene zeer voordeelig, weten voor te stellen, zoodat het voor den laatsten kooper een wezenlijk raadsel blijft, hoe het mogelijk was, dat de eerste juist deze paarden konde uitzoeken, die toch naar allen schijn de slechtste in den geheelen stal van den handelaar zijn en tegen welker koopsom de eisch, welke men voor de zijne doet, een spotprijs is.

Voorts komen er maar al te dikwijls gevallen voor, in welke de handelaar het eene of het andere paard aan dezen of genen kooper, dien hij als een' slechten betaler kent en toch ook niet voor het hoofd wil stooten, door hem glad weg het krediet en de uitkiezing te weigeren, niet alleen slecht voorstellen, maar zelfs ook, om hem van deze uitkiezing terug te brengen, voor ziek of

kreupel opgeven moet. „Met u" — heet het dan, „moet ik openhartig spreken, aan u ben ik verschuldigd de waarheid te zeggen; maar ik verzoek uw woord van eer, dat al wat wij spreken stipt tusschen ons blijve, daar, wanneer dit bekend mogt worden, zulks mijne handelszaken zoude kunnen benadeelen en ik mij in mijn vertrouwen op u smartelijk te leur gesteld zoude zien. Maar dit heb ik niet van u te vreezen en dus beken ik u dan, dat het bruine paard, dat gij hebt uitgekozen, eenigermate aanleg tot spat of schale, hazenhak of het ringbeen heeft, en reeds ten gevolge daarvan een weinig kreupel is, waarvan gij u terstond zult kunnen overtuigen, wanneer ik u het paard, bevrijd van allen dwang, zondet zweep en sporen zal laten voorleiden en voorrijden. Jan!" — zoo vervolgt de handelaar tegen een' koppelknecht, „leid eens de bruine Strelitzer merrie vóór dezen heer uit, dwing haar echter volstrekt niet en laat haar loopen zoo als zij verkiest." Inmiddels leidt de handelaar den kooper ter zijde en fluistert hem vertrouwelijk in het oor: „Zie eens, hoe het paard met dit of met dat been achterblijft, zie eens, hoe het daarmede knikt!" De kooper ziet er heen, wantrouwende bij elken paardenhandel en daarentegen vertrouwen op den paardenhandelaar, wegens deszelfs eerlijke en openhartige bekentenis, verkregen hebbende, is zijne verbeelding gaande gemaakt en opgewonden en het komt hem inderdaad ook zoo voor, als ware het paard aan het aangewezen been een weinig kreupel, ten minste gespannen en als bleve het in den loop daarmede achterlijk. „Het is waar" — zegt hij tot den handelaar, „ik dank u voor uwe rondborstigheid," en verheugd, dat hem deze list is gelukt, laat de handelaar het volkomen gezonde paard weder in den stal terug leiden. — Of de handelaar wrijft het uitgekozene paard eene inwendige ziekte aan, om slechts van het verkoopen aan de-

zen kooper bevrijd te worden. „Het paard, dat gij uitgezocht hebt," — zegt hij dan, „is inderdaad een mijner beste paarden en men ziet in deze keuze zoo wel uwen goeden smaak, als uwe grondige praktische paardenkennis; maar als een eerlijk man, die wenscht in het vervolg met u te blijven handelen, ben ik verpligt u ronduit te zeggen, dat dit paard mij sedert eenigen tijd — om mij zoo eens uit te drukken — dwars in de maag ligt, daar het oogenschijnlijk eene longen- of andere borstongesteldheid heeft en ik reeds veel daar tegen, alhoewel met geen bijzonder gunstig gevolg, gebruikt heb. Zeg eens, JAN!" — vaart hij tot zijnen berijder behendig voort, welke in deze zamenspraak met den kooper sedert lang het oogmerk zijns meesters heeft ontdekt — „JAN! wijl ik er juist nu aan denk, is dan heden de paardendoctor er nog niet geweest en wat zegt hij van den toestand dezer merrie? Zoude hij haar dan werkelijk, zoo als hij gisteren vreesde, nog eene fontenel moeten leggen, omdat de kwaal zoo hardnekkig is?" — „Hij vertrouwde zich heden zulks niet eens" — antwoordt de sluwe berijder, die reeds lang het plan van zijnen heer had ingezien, „hij zeide, hare borst was heden zoo vol, dat hij andere maatregelen bij de hand moest nemen en hij wil nog dezen morgen nieuwe pillen, kruiden voor lavementen en een smeersel tot inwrijven zenden en dezen namiddag wil hij zelfs nog eens terug komen en zoo hij dan nog den pols zoo vol en versneld vindt en als het ademhalen nog zoo benaauwd is, zoo zoude hij het dier eenige ponden bloed aftappen en het in den ziekenstal moeten opnemen." — „Nu dit is werkelijk geen geringe klap voor mij" — hervat thans de handelaar; „dit paard kost mij zelven bij den inkoop 500 guldens, welke som ik op de laatste paardenmarkt te A. aan den graaf N. N. in klinkende munt heb uitbetaald (terwijl het dier

in eene geheel andere streek van eenen boer en mogelijk voor *f* 150 omstreeks is gekocht) en thans kan ik het geheel verliezen, of ben verpligt, om mijn krediet niet te benadeelen, het tegen elken prijs te verkoopen of tegen een ander met groot verlies te verruilen. Neen" — zoo vervolgt hij, „men gelooft het niet, welke geduchte verliezen er bij den paardenhandel ondervonden worden. De paardendoctor heeft echter gelijk, hij is een ervaren man, en ik heb reeds vele bewijzen van zijne bekwaamheid; want zie zelf maar, dat haar ademhalen niet gezond is en — o hemel! hoe slaat haar pols! (terwijl hij de twee vingers aan de binnenzijde van een der boven voorbeenen legt), voel eens zelf, hoe vol en hoe schielijk deze slaat." — En zal men het wel gelooven, wanneer ik verzeker, dat ik zelfs theoretische veeartsen, welke als raadgevers der koopers bij het koopen aanwezig waren, door deze wijze van bluffen misleid, naar den pols zag voelen en dien zoo vol en snel slaande vonden, zoo als de handelaar van dit volmaakt gezond paard voorgaf? Zoo groot is de werking der verbeeldingskracht.

En waar eindelijk deze list, waardoor de paardenhandelaar bij het eene of het andere paard eene ziekte of eene kreupelheid verdicht, niet voldoende is, om den kooper van zijne keus af te brengen, zoo behoeft hij immers slechts van den eenen hoef een ijzer af te scheuren of het onbeslagen op eenen steenachtigen en harden grond voorleiden laten en er worden genoegzame zigtbare teekenen van kreupelheid gevonden, welke de verkooper voorgeeft, als eerlijk man aan den kooper niet te mogen verzwijgen.

XVII.

HET VERTOONEN VAN ALLEEN GOEDE EN GEZONDE, DOCH ONDERSCHEIDENE GEBREKEN HEBBENDE EN ZIEKELIJKE PAARDEN.

In alle andere gevallen zijn, zoo als zulks van zelf spreekt, alle paarden des handelaars volkomen gezond en hebben volkomen uitgekropt, van welken term de handelaar, over den droes sprekende, zich bedient; zoodat de kooper niet behoeft te vreezen, dat zij in zijnen stal den droes zullen bekomen, ofschoon zij dikwijls nog aan den krop sukkelen. Slechts van dit of dat paard, dat bijzonder zwak of mager is, zegt men: „Het vangt thans weder aan te vreten, nadat het langen tijd zeer sterk gekropt heeft, doch nu is alles weder over," terwijl het dikwijls nog doodelijk ziek is. — Overigens mag de handelaar — mankere er ook aan zijne paarden wat het wil — slechts altijd voorgeven: zij zijn met den krop of droezige ongesteldheid behebt, enz., al worden zij ook met den stillen kolder, met longzucht, verslagen' droes of zelfs met mondklem geteisterd — bij hem gaat ieder ziekte-verschijnsel voor krop door, daar deze de meest bekende en gewoonlijk ook de gemakkelijkst te genezene en schielijk weder overgaande ziekte der paarden is. Is een paard kreupel, — onverschillig wat daarvan ook de oorzaak zij, — zoo ligt steeds de schuld der kreupelheid aan het slecht beslag, of aan het ontbreken van hoefijzers, aan den vermoeijenden marsch, welken het dier onbeslagen op den scherpen straat- of puinweg van *Mecklenburg*, of eene andere inkoopsplaats, welke men wil noemen, naar de woon-

plaats des handelaars heeft moeten doen en een beter beslag neemt oogenblikkelijk het bestaande ongemak weg; ja de koppelknecht bekomt nog eene strenge berisping van den handelaar en wel in de tegenwoordigheid des koopers, dat hij het paard niet reeds lang heeft laten beslagen; terwijl toch het goede dier reeds een' geruimen tijd en nog alvorens het deze eerlijke handelaar kocht of inruilde, aan ongeneeslijke spat-, boeg-, of heupverlamming leed.

Op eene soortgelijke wijze gaat de verstandige paardenhandelaar bij alle soorten van oogziekten te werk, aan dewelke hij, wanneer er geene natuurlijke ontsteking aanwezig is, eene kunstmatige, door eene onbeduidende verwonding aan het eene oog of aan de beide oogen, tracht voort te brengen, waarvan het dan heet: de onhandige koppelknecht heeft het paard door onvoorzigtigheid een' slag aan het oog toegebragt, of het is door een ander paard aan het oog gebeten, en het enkel vochtig maken met zuiver bronwater of hoogstens met zwak *Goulards* water geneest dat gebrek in korten tijd, — ofschoon dit reeds de graauwe star (*cataract*) is, die nu de kooper, wegens de ontsteking van het geheele oog, den zwellenden toestand der oogleden en door de geweldadige kneuzingen voortgebragte schuwheid met den kop des diers niet erkennen en naauwkeurig onderzoeken kan.

Kortom, alle ziekten, die de paarden des handelaars overkomen, zijn altijd slechts schielijk weder verdwijnende ongesteldheden, die verder in het geheel geene opmerkzaamheid verdienen en in weinige dagen van zelve weder overgaan.

Om derhalve zelfs den schijn te vermijden, als bevond zich een der handelspaarden ernstig ziek, mag de paardenarts, ten tijde wanneer er zich koopers in den stal des handelaars bevinden, in

het geheel niet in denzelven komen, in het geheel niet laten blijken, dat hij met dezen in eenige de minste veeartselijke betrekking stond; want dit zoude immers den kooper op het vermoeden brengen, — hetwelk de handelaar bij zijne aangekochte paarden toch zelf zoo gaarne geheel onderdrukken mogt, — als konde een paard uit den stal des handelaars ziek worden en deswege ook zelfs wel zijn kapitaal verloren konde gaan, dat hij tot den aankoop besteed had. Derhalve weg met dien man uit eenen stal, waar alleen altijd, gelijk in de bordeelen, alles gezond, vlug, krachtig en vrolijk moet zijn; hoewel er ook, even zoowel dáár als in den stal des handelaars, schier geen een gezond *individu* gevonden wordt.

Uit dezelfde oorzaak wordt het voorts ook een handelsvoordeel, dat de handelaar alle werkelijk zieke paarden uit den handelsstal verwijdert, al geschiedt het niet eens uit hoofde om daardoor de verdere verspreiding der ziekte voor te komen, zoo raadt de staatkunde des handelaars het hem evenwel aan, opdat hij aan den kooper niet de minste gelegenheid geve, om aan het ziek worden der paarden, die hij uit dezen stal mogt koopen, te denken.

XVIII.

GEVORDERDE EIGENSCHAPPEN DER PAARDEN.

Alle hoedanigheden, die de kooper aan zijne paarden zoekt, moeten ook de paarden des handelaars hebben, wanneer er ook geen enkel zich daaronder bevindt, dat er zelfs het minste spoor van be-

zit. Alles, wat het paard mist en evenwel door den kooper gewenscht en verlangd wordt, moet de handelaar door zijne overredingskracht vergoeden en niets moet hem te zwaar zijn, dat hij daardoor niet waarschijnlijk, zoo niet mogelijk poogt te maken. Verlangt de kooper niets, dan bloot een regt zeker paard, ziet hij noch op de gestalte, noch op de kleur, noch op de teekening of op deze of gene bijzaak, zoo moet de handelaar hem verzekeren, dat hij slechts naar deze eenvoudige, maar zeer juiste grondstelling zijne paarden op het land inkoopt en liever voor ieder paard 80 of 100 guldens meer betaalt, wanneer het slechts deze wezenlijke, hem boven alles gaande eigenschap bezit, om zijne koopers hiermede ten volle tevreden te stellen; zijn stal bevat derhalve juist geene paarden, van welke men eigenlijk zeggen konde, dat zij bij hunnen overigens bevalligen vorm werkelijk schoon zijn, maar gewis enkel zoodanige, van welke men bekennen moet, dat zij buitengemeen goed op de beenen en regelmatig gebouwd zijn, dat zij zeer goede en gezonde hoeven hebben en zeer zeker in den gang zijn. Zoo zeide eens een wijnhandelaar tegen MOSES AARON: „Wat gaan mij de voorouders van mijn paard aan en wat gaat het mij aan, welk bloed het bezit? Het moet slechts zoo veel bloed hebben als een paard bezitten moet; volbloedige hebben te veel, halfbloedige te weinig!" — „Ei, in hoe lang heb ik niet zoo verstandig hooren spreken," zeide MOSES. — En omgekeerd, ziet de kooper meer op de gestalte, op het staartdragen, op een schoon en fraai dragen van den kop en hals, enz., zoo beijvert zich de handelaar, om hem te overreden, dat dit ook allezins hoofdvereischten van een paard van weelde zijn; dat hij er zich bijzonder aan gelegen laat liggen, om paarden met deze hoedanigheden in te koopen, en dat men hem zal moeten toestemmen, dat zijn stal in dit opzigt de best uitgekozene paarden be-

vat, waarvan de kooper zich zelven kan overtuigen, zoodra hij zich slechts de moeite wil geven, om zijne paarden te monsteren, die alsdan ook inderdaad omhoog gerigt, goed geranseld, goed opgezet en echt gepeperd, als eerste staartdragers verschijnen. — Wenscht en zoekt de kooper slechts beredene paarden, zoo heeft de handelaar juist op dit oogenblik geene andere in den stal; hij lette reeds bij den inkoop daarop en onderhoudt een' goeden berijder, die hij wel is waar een zeer aanzienlijk *salaris* moet geven, maar die dan ook geen bloote voorrijder is, zoo als andere paardenhandelaren dergelijke *sujetten* nahouden, welke niet veel meer van de rijkunst verstaan, dan een gewone koppelknecht, maar ook niet veel beter betaald worden. Hij echter, wel inziende, dat het toch voor den kooper wenschelijker en voordeeliger is, wanneer hij terstond beredene en aan alles gewoon zijnde paarden kan koopen, laat al zijne paarden volkomen berijden, houdt ze daarom langer op den stal, dan zulks volgens gewoonte bij andere paardenhandelaren gebruikelijk is, om ze in dien tijd behoorlijk te kunnen laten dresseren, hetwelk zekerlijk hunnen prijs een weinig verhoogt; maar daarvoor bekomt de kooper nu ook een reeds volmaakt geleerd en voor alle diensten bruikbaar paard en behoeft dus thans ook geen tijd, geld, of moeite tot dressering te besteden, en kan de soort en manier zijner berijding terstond bij zijnen inkoop mede onderzoeken en de voorrijder des handelaars moest al een groote knoeijer in de rijkunst zijn, wanneer hij bij het monsteren en voorrijden der paarden aan dezelve niet den schijn van wezenlijk beredene of liever gedresseerde paarden weet te geven. De sporen, de zweep benevens eene bekwame leiding vermogen veel, om zelfs aan het ruwste of ongeleerdste paard het voorkomen van gedresserd te zijn te geven. — Of de kooper begeert een bij-

zonder vlug en snelloopend paard en ziedaar ook deze hoedanigheid is het, die de handelaar het meest aan zijne paarden bemint en waardeert, omdat dit toch altijd de voortreffelijkste vereischten eens rijpaards zijn en dadelijk komt ook de berijder in de snelste *carrière* met een derzelven op de monsterplaats aangevlogen. Inderdaad schijnt het ros den grond naauwelijks aan te raken, het gelijkt in zijne bewegingen een' vogel, van stap en eenen langzamen draf weet het naauwelijks iets, het wil maar altijd vooruit, wil in een' aanhoudenden wedren gehouden worden, draait zich op zijn achterdeel als een kever aan de naald, springt over elke sloot en poel, waarover het gemakkelijk stappen konde, bloot uit dartelheid, uit moed, uit kracht en lust tot springen; terwijl het misschien de luiste, zwakste en krachteloosste knol, het lompste en zwaarste paard is, dat slechts door de zweep, de peper en sporen voor een' korten tijd beenen, leven en beweegbaarheid heeft verkregen. De welbespraaktheid des handelaars draagt dan het hare hiertoe bij en zoo moet er geene eigenschap van het paard bestaan, die — wanneer de kooper, haar aan zijne aan te koopene paarden wenscht — niet alle paarden des handelaars in eenen hoogen graad bezitten. Een handelsvoordeel, dat men, hoe zeer het ook in uitoefening gebragt wordt, toch over het hoofd ziet, waarvan alle *compendiën* of handboeken der uitwendige paardenkennis zwijgen en dat de handelaar meer van nut is, dan alle bedriegelijke kunstgrepen der valsche voedering, der verberging van den kwaden droes en soortgelijken onzin meer, waarmede men den paardenhandelaar beschuldigt en waaraan hij even zoo vreemd is, als deze hier aangevoerde eenvoudige en voor de voeten liggende voordeelen aan den kooper.

XIX.

KLEUR, OUDERDOM EN AFKOMST DER PAARDEN.

Bij den handelaar moeten alle kleuren der paarden in het verharingstijdperk van dezelven lichter of donkerder worden, al naarmate het de kooper wenscht, en het met het belang des handels overeenkomt. Zijn er b. v. een paar rijtuigpaarden niet geheel overeenkomende in de kleur, of passen zij in dit opzigt niet geheel met de andere paarden van den posttrein, zoo heet het dan, in geval de kooper een of beide donkerder wenscht: „O! dit paard of deze paarden worden maar al te donker; want zoodra de verharing invalt, verkrijgen zij een donkerder haar;" of beantwoordt het meer aan de wenschen des koopers en het belang des handels, dat zij wat lichter van kleur waren, zoo is, volgens het zeggen des verkoopers, niets zekerder, dan dat zij bij het aanstaande voor- of najaar lichter van kleur worden en hierbij haalt hij deze of gene paarden als voorbeelden aan, die eerst bijna geheel zwart-bruin geweest waren en thans toch in lichtbruine rossen veranderd zijn, enz. Kortom, al zijne paarden moeten ware chameleons zijn, welke alle kleuren bezitten en verwisselen, al naarmate de kooper het wenscht. En kan men dit gesnap dan wel bedrog noemen; kan zich dan een verstandig mensch overreden laten, dat de moriaan wit, de blanke een moriaan wordt en is hij, desniettegenstaande, zoo kinderachtig, om het te gelooven, bedriegt hij dan niet veel meer zich zelven, dan dat hij door den paardenhandelaar bedrogen wordt?

In den stal des handelaars moeten, naar zijn zeg-

gen, alle paarden voljarig en derhalve terstond tot elke dienst bruikbaar zijn; ontbreekt er veelligt aan dezen ouderdom nog een jaar, en bevindt zich nog hier of daar een veulen- of melktand, waar een paardentand moest staan, zoo verhelpt de handelaar zulks met de nijptang en oefent zich in de operatie van het tandentrekken, welke kunst dikwijls aan den paardenhandelaar belangrijke voordeelen bezorgt. Dit is echter alles geen bedrog! neen, dat is enkel zelfmisleiding des koopers.

Dan zegt men tot den kooper op eenen lossen toon: „Gij ziet het zelf, dat het paard zoo even den eersten tand verloren heeft en de jonge paardentand binnen weinige dagen moet doorbreken," ofschoon de meeste keeren zijne ontwikkeling in de tandkassen naauwelijks voor de helft is geëindigd en het paard ten minste een half, zoo niet een geheel jaar jonger is, dan de paardenverkooper het uitgeeft.

Oude paarden heeft de handelaar nu in het geheel niet in den stal, 7 of 8 jaren hoogstens is het oudste van allen; en inderdaad er moest geene rasp of vijl en geen polijstijzer meer zijn, wanneer niet voor den onervarene in het herkennen van den ouderdom des paards eene kunstig voortgebragte boon zoude daar staan, en hij het paard schijnbaar in den leeftijd der jeugd en in zijne kracht herplaatst vinden zoude, waartoe de zweep, de peper en de sporen de verjongende levensbalsem zijn.

En wat zijn deze kunstgrepen, om het jonge paard ouder en het oude jonger te maken, anders, dan handelsvoordeelen, die heden ten dage onze dames door hare toiletkunsten, om aan den man te geraken, immers ook beoefenen? Want *hier* verschijnt een naauwelijks 15 jarig meisje onder de negligémuts reeds manbaar en *daar* de reeds bedaagd wordende matrone onder het blanketsel, met den valschen boezem en de geleende haren, in eenen jeugdigen leef-

tijd en verkrijgen zij door deze middelen mannen, zoo zegt toch geen van dezen, dat hij om den tuin geleid en bedrogen is; dat echter ieder kooper van paarden uitbazuint, zoodra de paardenverkooper aan zijn paard deze kunstmatigheid des toilets en der levens-veroudering of verjonging in aanwending gebragt heeft.

Vóór alle dingen en zelfs nog vóór dat hij de gunst en het vertrouwen der paardenkoopers tracht te verwerven, moet de paardenhandelaar de vriendschap en toegenegenheid van hunne koetsiers of rijknechten trachten te verkrijgen, voornamelijk van dezulken, die in het huis van hunnen broodheer in alles, wat de paarden en den stal betreft, van hetwelk alles het heerschap grootendeels niets verstaat, als ware orakels te beschouwen zijn; want van dezen hangt toch grootendeels het uitkiezen en inkoopen der paarden mede af. Geeft de oude koetsier zijne stem niet mede daartoe, zoo wordt de heer reeds besluiteloos, al ware hij te voren ook nog zoo zeer voor den koop en hij treedt zeer zeker terug, wanneer de eerstgenoemde zich luide daartegen verklaart. Derhalve mag het als een der voornaamste handelsvoordeelen bij den paardenhandelaar aangemerkt worden, dat hij langs alle mogelijke wegen, door geschenken, een goed glas wijn, of een vrijzinnig gedrag dit slag van lieden tracht te winnen; want met hen wint hij gewoonlijk ook hunne gebieders en hij sluit den koop, die buiten deze wijze van handelen bezwaarlijk tot stand was gekomen. Zoo zeide MOSES AARON, als hij een *slecht stalpaard* verkocht: „Zend mij uwen jongen, ik zal hem onderrigt geven!" — Een goudstuk onderrigtings geld maakt de zaak in het klare.

Vele koopers letten zeer op het ras en de afkomst der paarden, zouden gaarne bij den koop de geheele stam- en voorvaderlijke geslachtstafel van het paard mogen weten en schenken het dier niet eens

eenig vertrouwen, wanneer het niet van TURKMAN ATTI of van BAYARD of zelfs wel van den beroemden ELLIPSE uit Engeland afstamt.

Eene afkomst uit eene beroemde stoeterij (paardenfokkerij) geldt meer bij hen, dan goede beenen, gezondheid en kracht en komt het paard niet uit de vermaarde fokkerij des graven VON PLESZ te Ivernak, of des heeren VON MOLTKE, of des heeren MICHAEL, enz. zoo heeft het voor hen geene waarde. Dit is nu moeijelijk voor den handelaar, welke van deze heeren, wegens hunne hooge prijzen, zelden iets goeds kan koopen en dwaasselijk van de koopers, die van het tegenwoordige verval dier paardenfokkerijen, door de invoering der Engelsche paarden en uit deze voortgekomene bastaarden, in het geheel niet weten en er blijft geen ander middel over, dan de koopers te bevredigen en, om het krediet dezer stoeterijen te schragen, derzelver firma na te maken, op de paarden een teeken van eene beroemde fokkerij te branden, of in het haar te snijden, of ze ten minste voor afstammelingen uit genoemde stoeterijen op te geven, waartoe zij overigens even min behooren, als menige baron aan de oude vrijheerlijke familie, voor welker medelid hij zich uitgeeft, ofschoon overigens beide en paard en baron, wat hunne innerlijke waarde betreft, hunne voorgewende voorvaderen niets toegeven. Van daar dan ook, dat de ingewijden met regt zeggen: „Zoo lang er nog brandijzers en kolen te bekomen zijn, kan men ook paarden uit alle mogelijke fokkerijen verkrijgen."

Van slechts eenvoudige *Mecklenburger* of *Hanoversche* en meer andere boerenpaarden moet eens vooral de paardenhandelaar met zijne kalanten en koopers nimmer spreken; want wie verwacht van die paarden iets anders, dan lompheid, luiheid, ongeschiktheid, zwakheid en gemeenheid, zonder beschaving, houding, ligtheid en beweging, on-

bevallige houding, die hoogstens voor den ploeg of mestwagen, maar geenszins voor een' staatsiewagen en onder een' eleganten ruiter voegen, alhoewel zij het grootste gedeelte van de waar des handelaars moeten uitmaken, daar hij juist met deze den kooper zoowel als zich zelven het best verzorgt en van dienst is, ook het onbevalligste en onbuigzaamste dier, door de *appretuur* des handelaars en zijns berijders, een waar paradepaard en de vlugste zwaluwvanger wordt, welk paard de kooper zoo weinig zijne lage afkomst aanziet, als meenig aanzienlijk heer zijne geringe geboorte, wanneer hij die slechts onder voorname manieren en eene *galante etiquette* weet te verbergen.

Wordt het oordeel van den handelaar gevraagd over paarden, die niet uit zijnen stal gekocht zijn, zoo vordert het de regtschapenheid zoowel als de voorzigtigheid, dat hij deze niet opzettelijk en slechts om die reden beschimpt en laakt, omdat zij niet van hem gekocht werden. Het is hierbij echter ook een handelsvoordeel, dat hij tevens van zijne paarden en hunne houding met lof gewaagt en, terwijl hij het van een' anderen handelaar aangekochte paard alle geregtigheid laat wedervaren, ook de zijne in een nog voordeeliger licht tracht te plaatsen, waartoe hem zelfs het eerst vermelde paard de beste gelegenheid aan de hand geeft. „Het is een goed paard," zegt dan de handelaar b. v. „maar evenwel vrij wat lang in de koten, van achteren een weinig doorgezakt, of sabelvoetig en een klein weinig hol in den rug; intusschen," zoo vaart hij voort, „dit zijn juist geene hoofdgebreken en slechts zoodanige fouten, welke meer het oog, dan de diensten, die zij verrigten moeten, hinderen, doch moet ik u bekennen, dat ik ze evenwel niet gaarne onder mijne

paarden heb; want de lange koten zoowel, als de gebrekkige houding van het achterdeel en de ingezadelde of holle rug verraden toch altijd eene zekere zwakheid, die doorgaans daarmede verbonden is en vroeger of later voor den dag moet komen." Of: „Het paard is allezins goed, maar is het u niet te zwaar, te gaauw, te onbehouwen, te klein, of te groot? Ook schijnt het mij nog een weinig te ruw en te min gedresseerd, of reeds vóór u te veel gebruik," — en het is genoeg, om den kooper onrustig en aan het nadenken over zijne gedane keus te maken, te meer wanneer de handelaar het nog daarheen kan brengen, dat de kooper zijne paarden monstert, al geschiedt dit ook, naar het voorgeven, uit geen ander oogmerk, dan hem de paarden te toonen. Daar deze echter nog onder de zweep en onder de sporen van den handelaar staan en hunne *appretuur* nog in den besten toestand, het van eenen anderen handelaar gekochte paard reeds meer of minder uitgerekt, beslagen en onbehouwen is, of hoedanigheden toont te hebben, die men bij de paarden, welke men hem thans wijst, niet bespeurt wijl men deze wijsselijk weet te verbergen; zoo gebeurt het toch niet zelden, dat desniettemin nog een koop met den handelaar — dien men aanvankelijk slechts om zijn oordeel over het aangekochte paard wilde vragen en dat hij niet erg laakte of afkeurde — tot stand komt, waarbij de laatstgenoemde het eerst aangekochte paard inruilt en nog eenige goudstukken toe bekomt, daar het heet: „Zeker, dit is een geheel ander paard, dan gij van den handelaar N. N. gekocht hebt en onder broeders 10 à 12 gouden Willems meer waard," ofschoon de kooper bij het einde meestal een nog veel slechter paard bekomen heeft, dan hij het eerst bezat.

Tot den paardenhandel behoort derhalve niet al-

leen eene voldoende paardenkennis, maar ook menschen- en wereldkennis, wanneer dezelve met voordeel zal gedreven worden.

Overigens is het oordeel, waarom men over een reeds aangekocht paard gevraagd wordt, niets anders, dan een afgeperste lof, waarbij nog de eigenliefde des koopers over zijnen goeden smaak, zijne paardenkennis en zijnen profijtelijken koop gevleid wil zijn, niets minder echter dan berisping en afkeuring verwacht en aan dezen *egoïstischen* zin kan het derhalve in het geheel niet nadeelig zijn, wanneer hij door de verstandige handelwijze des paardenhandelaars een weinig getuchtigd wordt.

Paarden, die uit den stal des handelaars gekocht werden, hebben zich, naar het oordeel des paardenverkoopers, wanneer hij dezelve naderhand bij toeval eens weder ziet, buitengemeen tot hun voordeel veranderd; naauwelijks kan de handelaar ze nog weder herkennen, zoo vleezig en rond, zoo glad van haar, zoo vlug, zoo volgzaam zijn zij geworden; hunne geheele gestalte heeft zich meer gevestigd, zij zijn veel meer in het rijden geoefend, veel gedresseerder en beter onderhouden dan bij hem, wanneer ook werkelijk, zoo als zulks gewoonlijk het geval is, van dat alles het tegendeel plaats heeft; doch deze gezegden streelen den bezitter even zoo zeer, als zijn' koetsier en zijn' rijknecht en wie zoude dan wel den kooper, zoowel als zich zelven en zijnen handel, eene *satire* willen zeggen en iets afkeuren, dat toch oorspronkelijk van hem afkomstig was (*)?

(*) Mortgen begaat hier eene groote fout, terwijl hij hier zijne geprezene braafheid een weinig doorschijnende daarstelt; evenwel is hij immers juist de eerlijke man, daar hij toont, hoe men niet eerlijk is.

Fouten of gebreken, die de kooper aan de paarden des handelaars bespeurt, worden door diens redeneerkracht niet alleen onschadelijk, maar nog tot deugden. Zoo heet het, b. v., wanneer de kooper de lange koten bespeurt: „Het is allezins waar, het paard is een weinig lang in de koten, doch naar mijne overtuiging is toch immer deze houding, deze beenvorm eerder als een voorregt, dan als een gebrek des paards aan te merken; want het strekt altijd ten bewijze, dat het van een edel ras afstamt, hetwelk steeds meer lang dan kort in de koten is, zoo als wij aan de nationale Engelsche en voornamelijk aan al die paarden zien, die in Duitschland van dit ras aangefokt worden, zoo als b. v. de paarden des graven VON PLETZ te *Ivernak*, des graven MOLTKE, van den proost HAYDEN en in onderscheidene der beste paardenfokkerijen in *Mecklenburg*; ook loopen langkotige paarden altijd vlugger en gemakkelijker, dan kortkotige en dit is bij de rijpaarden toch waarlijk mede de voortreffelijkste eigenschap; zij worden minder vermoeid op de beenen, daar de terugslag bij den opstap in de een weinig lange koten en hare buiging verstompt wordt en verloren gaat en wanneer te kort in de koten zijnde paarden sedert lang reeds uitzettende in de koten werden, zijn deze nog niet eens regt staande in de koten; derhalve beken ik openhartig," vaart de handelaar voort, „koop ik liever te lang dan te kort in de koten zijnde paarden en heb met zoodanige mijne kalanten telkens het best en het meest naar genoegen bediend." Of: „alhoewel het niet te ontkennen is, dat het paard met de achterbeenen een weinig koehakkig staat, zoo geloof ik evenwel niet, dat dit een gebrek ten nadeele is; want is niet het hert eveneens een weinig koehakkig op de beenen en welk dier heeft wel meer springkracht in zijn achterdeel, dan dit?

Staat verder niet het rundvee in eenen hoogen graad koehakkig? Dat heeft zelfs de benaming tot deze houding der beenen gegeven, en evenwel, wanneer de paarden den zwaar beladenen wagen niet bergopwaarts kunnen trekken, brengt hem de os met zijne geheel koehakkig geplaatste beenen, waaruit juist zijne eigenlijke kracht ontspruit, zonder groote inspanning naar den steilsten berg omhoog. En welk dier draagt wel grootere lasten, dan de ezel, en is ook deze niet in eene hooge mate koehakkig op de beenen geplaatst?" Voorts: „gij keurt den een weinig ingezadelden (hollen) rug van dit paard af, maar welke merrie is niet door eene wijze bestemming der natuur immer van achteren iets hooger, dan van voren? waaruit noodwendig een weinig dieper liggende rug ontstaat, alhoewel juist de merries de krachtigste paarden zijn;" of, wanneer het een ruin is: „is niet juist deze vorm diegene, waardoor de bewegingen van het paard het vlugste en bevalligste worden? Ik moet althans bekennen, dat ik voor mij zelven altijd een paard met een' eenigzins ingebogenen of ingezadelden rug uitkies; want het is immers door eene algemeene ondervinding bekend, dat deze paarden de vlugste in den loop en ook gewoonlijk de volhardendste zijn. Daar is b. v. de schimmel van den heer N. N., dien gij kent, (terwijl hij het een of ander paard als voorbeeld aanvoert, dat den kooper van de voordeeligste zijde bekend is), nu, is deze niet een weinig overbouwd en zelfs zandruggig? en evenwel is het een zeer uitmuntend paard, bezit de grootste vlugheid en bevalligheid in den loop en behoort tot de makste paarden in de stad; het is insgelijks ook," vervolgt hij, „uit mijn' stal, ik verkocht het aan dien en dien, welke het weder aan dezen en deze aan genen verkocht, totdat het eindelijk voor een' zeer hoogen prijs in handen des tegenwoordigen bezitters gekomen is,

welke het dier, in weerwil zijner bouwaard, wegens de deugden, die het overigens bezit, voor geenen prijs weder wil missen. Wat het afloopende kruis betreft, dat gij" — zoo vaart de handelaar tot den kooper voort — „dit paard als eene fout of een gebrek aanrekent, zoo moet ik u hierbij wel is waar toestemmen, dat het een klein en hinderlijk gebrek voor het oog is, hoezeer het evenwel door het goede staartdragen des diers vrij wat wordt verborgen; doch wat het wezenlijke bij ieder paard, namelijk de kracht in het achterdeel betreft, zoo veroorloof mij, dat ik u op de kracht des ezels en zelfs op het Nederlandsche, het Tirolsche en het Zwitsersche paard oplettend moge maken, bij welke gezamenlijke paarden gij zult gevonden hebben, dat zij een buitengewoon zwaar achterdeel hebben en met de grootste lasten de steilste bergen beklimmen, die onder zulke lasten de paarden met de regtste ruggen niet ter helft en dan nog niet dan met veel moeite opklauteren zouden. Van daar stoor ik mij aan dit voor het oog hinderlijke gebrek, aan het een weinig afloopende kruis bij den inkoop niet en wanneer overigens de beenen goed geplaatst zijn en het paard een' bevalligen, zoo niet fraaijen vorm bezit, zoo als dit, betaal ik het zelfs met een' hoogen prijs." Op deze en soortgelijke wijze moet dan de handelaar de verdediger — zelfs der grootste gebreken zijner paarden — weten spelen en daarmede zelfs de grootste fouten weg te redeneren. Deze bovendien nog voor de vuist weg zelfs als bijzondere schoonheden op te vijzelen en te verheffen, hetwelk niet zelden gelukt, geeft den uitgeleerden paardenjood te kennen.

De paardenhandelaar moet derhalve, zonder de welsprekendheid op eene hoogeschool bestudeerd te hebben, gelijk onze heeren advokaten, zoo goed als deze het kromme regt en het regte krom weten te maken, wanneer hij gelijk deze bestaan, in de

werld voortkomen en nog bovendien geprezen zijn wil.

XX.

DE PRIJS DER HANDELSPAARDEN.

Heeft de handelaar eens den prijs aan den kooper gezegd, waarvoor hij het paard kan laten, zoo moet hij van dezen prijs ook niet het geringste meer afgaan, den kooper niet opzoeken en alles vermijden, waardoor deze konde gelooven, dat men eene toenadering hemwaarts zochte, om hem het paard nog tot eenen goedkooperen prijs te kunnen aanbieden. In tegendeel moet hij, wanneer de kooper na lang bedenken weder tot hem terug komt, om hem den geëischten prijs eindelijk toe te staan, het paard nu niet eens voor den bepaalden prijs willen laten en voorgeven, dat hem gedurende den verloopenen tusschentijd reeds meer voor het dier geboden is, dat het paard ook tegen verwachting goed gegroeid is, nog eens zoo fraai, sterk, vlug, mak, enz. geworden is, dan het voorheen was en dat hij het te dien tijde niet zoo gekend, zijne waarde niet genoeg geschat had; de kooper moge zich zelven daarvan overtuigen en terwijl nu het paard dubbel afgerost, gespoord en gepeperd wordt, wint het naar den schijn ook meer aan kracht, bevalligen vorm, levendigheid en houding, dan het bij de eerste monstering had en de kooper stemt zijne aangewonnene deugden thans niet zeiden zelf toe, en betaalt nu ligtelijk gewillig 100 guldens meer, dan de vroegere eisch was.

Ja, eer hij van zijne laatste prijsbepaling aan den eenen kooper afgaat, is het veel raadzamer,

het paard liever aan eenen anderen kooper voor een' goedkooperen prijs te geven, onder het voorwendsel — indien de eerste kooper of liever bieder dit gewaar wordt, — dat het dier minder geworden en dus niet zoo goed gebleven is, als het nog voor eenigen tijd bij zijne eerste monstering was en het hem — den handelaar — aangenaam is, dat hij het niet aan den eersten had verkocht.

In het algemeen is het de gewoonte en behoort mede tot de handelsvoordeelen, dat de handelaar in zijn beroep niet te veel overvraagt en dan toch nog de waar voor bijna de helft van den geeischten prijs aan den kooper laat; want daardoor geeft hij aanleiding voor het vervolg, dat de koopers hem nu slechts de helft van den eisch bieden en hij dan als een ware Jood bekend wordt.

Zoo bepaald en halsstarrig echter op den eens vastgestelden prijs te blijven volharden, gelijk de kooplieden uit de sekten der Hernhutters en Kwakers, is in verscheidene opzigten bij den paardenhandel niet raadzaam en zelfs onuitvoerlijk, daar zulk eene waar, als het paard is, van dag tot dag in derzelver waarde verandert en daardoor dus ook van tijd tot tijd in prijs rijst of daalt, en niet, gelijk de waren der Hernhutters en der Kwakers, als b. v. zeep, kaarsen, leder, linnen, enz. meestal eene gelijk blijvende waarde behouden.

De paardenhandelaar is derhalve wel verpligt, om altijd iets te overvragen, vooral bij zulk eenen handel, wanneer hij niet weet, of hij ruilen of op krediet verkoopen moet; doch dit moet niet overdreven en van den werkelijken verkoopprijs zoo verschillende zijn, dat men deswege den paardenhandelaar van overvraging, of zelfs wel van afzetterij zoude kunnen beschuldigen. Desniettegen-

staande worden echter vele dieren voor de helft van datgene, wat gevorderd wordt, verkocht en toch heeft de roskammer nog altijd voordeel.

Bij ieder' gesloten koop is het goed, wanneer de handelaar tracht te verspreiden, dat de paarden duurder verkocht zijn, dan werkelijk het geval was; want daardoor verkrijgt hij het aanzien, alsof hij alleen zeer goede en lofwaardige paarden in den stal had en elken koop tot zeer goede en aannemelijke prijzen sloot, hetwelk veelligt beide niet het geval is, hem echter in zijne zaken zeer van dienst is en zijn krediet verhoogt. „Hij mag het niet zeggen," zoo heet het dan, „het is om de vrouw, zij is te zuinig," enz.

Het moet den paardenhandelaar juist niet meer verontrusten, wanneer hij een' nadeeligen koop doet, waaraan hij even zoo veel tientjes verliest, dan een ander koopman ergerlijk is, wanneer hem een koop niet gelukt, waaraan hij eenige stuivers gewonnen heeft. In den paardenhandel is eens vooral alles, wat dit vak aanbelangt, als ware het op eene groote schaal aangelegd en een goudstuk hierbij niet meer, dan bij een' koopman in zwavelstokken een penning. Evenwel moet hij dit beginsel geheel alleen tot zijnen handel bepalen en niet tot zijne huishouding uitbreiden, als wanneer hem zulk een hazardspel weldra aan den bedelstaf zoude brengen.

Zoo veel als mogelijk is moet de paardenhandelaar den kooper zijne paarden niet in den regen toonen; want doornat en ingeweekt doet zich geen een voorwerp goed voor en het minst van allen een paard: de ooren en de kop hangen naar beneden; de haren liggen aan de huid als vastgekleefd, zij verliezen hunnen glans en schijnen donker van kleur te zijn; het paard ziet er mager en ellendig uit, trekt zich huiverend te zamen, zet de beenen

onder den buik en heeft allen moed en alle levendigheid verloren; terwijl daarentegen een paard in zonneschijn zich eens zoo goed voordoet, als wanneer zijn haar blinkt, de donkerste en de minst in het oog vallende kleur door de heldere schittering verlevendigd wordt en het dier over het geheel genomen, gelijk de mensch bij helder en fraai weder, moediger, levendiger en opgeruimder is, daar de zuivere lucht zijne ligchamelijke en geestige kracht versterkt. Ten opzigte van den tijd van den dag is het voordeeligste, de monstering te bewerkstelligen kort vóór en niet kort na de voedering; want in het eerste geval is het paard het vlugst, het vaardigst, in zijne bewegingen het snelst, het opgeruimdst en vurigst en tevens daarbij begeerig, om weder in den stal — ten einde zijn voeder te ontvangen — te komen. Bij dempige, kortademige paarden is op dezen tijd de ademhaling vrijer, bij beginnenden kolder het bewustzijn grooter, daar het achterlijf, nog niet met voeder opgevuld, het terug treden van het middelrif bezwaarlijk maakt en opstijgingen van het bloed naar den kop verwekt. Kort na de voedering vertoont het paard zich geheel anders; het is door de opgekomene spijsverteringskoorts meer of minder traag en onwillig tot alles, ongehoorzamer, zwaar en plomp in zijne bewegingen, onbevallig in den loop en niet zelden zelfs weerbarstig, in geval het dier tot deze feilen van het karakter aanleg heeft. De kortademigheid, de toevallen des kolders loopen, wegens aangevoerde gronden, veel eerder in het oog en het paard is alsdan over het geheel genomen moedeloozer en minder levendig. Aangezien echter de tijden der monstering geenszins door den handelaar bepaald kunnen worden en hij zich hierin geheel naar den kooper moet voegen, zoo blijkt hieruit duidelijk voor den handelaar het voordeel,

waarvan voorheen reeds is gesproken, om zijne paarden wel is waar dikwijls, maar altijd slechts met kleine hoeveelheden te voederen en zij derhalve op geen tijdstip volledig verzadigd, maar toch ook niet uitgehongerd zijn.

Even als de handelaar een gebrekkig paard — zoo als reeds vroeger is gezegd — door uitwendigen tooi, toomen, dekkleeden, zadel en gereide uitdost, om de blikken des koopers meer op dezen tooi, dan op het paard zelf te leiden, dat onder deze sieraden zijne gebreken verbergt, zoo moet hij de allerslechtste en gebrekkigste paarden bijna altijd onder Engelsche kappen en dekken verbergen en hen naar den schijn juist het zorgvuldigst behandelen, opdat de kooper daardoor, wel verre van te gelooven, dat deze de slechtste zijn, dezelve voor de beste en kostbaarste van den geheelen stal houdt, dewijl deze in zijne meening door de oplettendheid en de zorg, welke men aan die paarden besteedt, misleid en versterkt wordt en hij een gunstiger vooroordeel voor dezelve opvat, dan zij verdienen. Dan wekt ook — zoo als reeds is gezegd — het geheime, het verborgen gehoudene de nieuwsgierigheid op, prikkelt de verbeeldingskracht en de kooper schenkt aan zijne verbeelding gehoor, om onder het Engelsche dekkleed ook een' Engelschen volbloed te vinden, terwijl het slechts een ingeruilde, gebrekkige, ellendige oude knol is. Om deze reden liet MOSES AARON zijn' posttrein half naakt, half gedekt aan den heer graaf van S. zien; zij waren reeds verkocht aan den vorst L.; doch de graaf betaalde goed, zelfs de schijnbaar verlorene dekken, daarom waagde het MOSES de voortreffelijke en gaf hem ook de bedekte, uitgedoste, oude knollen van den luitenant L. mede in den koop; 8 goudstukken drukten den koetsier de oogen toe.

Het is mede een belangrijk voordeel voor den

paardenhandelaar, dat hij, bij een' slechten aftrek zijner waar, nimmer over den ongunstigen gang zijns handels tegen koopers klaagt; want niet alleen dat hem deze klaagliederen bij dezen niets baten, maar het is hem ook in vele opzigten zeer nadeelig, terwijl het bij den kooper het geloof te weeg brengt, als had de handelaar geen vertrouwen en geene kalanten, of als konden zij bij den ongunstigen gang des handels paarden voor de helft der waarde koopen, en de handelaar zoude hierbij nog blijde zijn, zijne paarden van het voeder kwijt geworden te zijn. Staat derhalve de stal des paardenverkoopers geheel vol, is sedert langen tijd ook niet een enkel paard uit zijnen koppel verkocht, zoo mag hij echter toch niet over slappe zaken of eene slechte markt klagen. In tegendeel moet het dan nog altijd heeten, dat er reeds een transport van nieuwe paarden op weg is; deze reeds zoo goed als verkocht zijn en dezer dagen aan een' buitenlandschen paardenhandelaar al te zamen afgeleverd worden. Ja, hij kan zich beroemen, dat hij, bij al zijnen handel in paarden, evenwel in langen tijd zulke goede zaken niet gedaan heeft als nu, zoodat hij werkelijk met den inkoop van zoo vele waar verlegen is; wanneer zij ook over het geheel genomen nog met veel verlies in den stal staat. Bij zulk eene gedragslijn zal hij veel beter nog aftrek vinden, dan wanneer hij klaagliederen over slechte tijden en verflaauwing zijner handelszaken aanheft, hetwelk de kooper anders nog tot zijn voordeel zich zoekt te nut te maken. Van daar dan ook de spreuk in het dagelijksche leven: Men kan hem zoo veel gelooven als een' roskammer, van duizend woorden één en van dit juist de helft.

Zoo ver voor dezen keer het opsommen der voordeelen in den paardenhandel, die tot de dikte van een foliant uitgebreid zouden kunnen worden, wanneer men de overigen uit het medegedeelde niet reeds afleiden konde, die altijd dezelfde blijven, en op menschelijke zwakheden en gebreken en mangel aan ware paardenkennis der koopers gegrond zijn. Overigens verwijze ik nog naar mijn „*Lehrbuch des Pferdehandels*, 2te *Auflage*, *Hanover bei* HAHN, waarin men het geheele bedrijf des paardenhandels uitvoerig beschreven vindt.

Bij den Drukker dezes is mede gedrukt:

DE ERVARENE

PAARDENDOCTOR,

VOOR DEN

BURGER EN LANDMAN;

OF

HANDBOEK

VOOR ALLE IN- EN UITWENDIGE ZIEKTEN DER PAARDEN.

TEN DIENSTE VAN VEEARTSEN, SMEDEN, LANDBOUWERS, PAARDENKOOPERS, ENZ.

Benevens onderrigting, om den ouderdom der paarden naauwkeurig te kunnen bepalen.

DOOR

HEINRICH MÜLLER

Uit het Hoogduitsch vertaald en met eenige aanmerkingen vermeerderd

DOOR

Th. G. ENTRUP BAVINK,

Apotheker.

f 2 - 40.